

קונטרס

אאלפך

חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בריא

תורה לשמה

תורת שיעשועים

לא מוזה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולחוסף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור] סולמית
[#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בריא

עבודה

ז בלכביפדיה עבודת ה' בריא

יח בלכביפדיה עבודת ה' תמצית שיעור

מחשבה

נג בלכביפדיה מחשבה בריא

לז סוגיות במחשבה בריא

ר"א שערים

מז צירוף בר / ב-י / ב-א / ר-י / ר-א / י-א

קבלה

נה בלכביפדיה קבלה בריא

נט מילון ערכים בקבלה בריא

ארמית

מילון ערכים בארמית בריא-חלום-ברא-ניקב-

סג אברא-דברביא-גבריא

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
בריא

בלבביפדיה עבודת ה'
תמצית שיעור

בלבניפדיה עבודת ה'

בריא

ה'ריבוי' שבבריא,

ה'אביר' שבבריא והברירות שבבריא
בריא כמו שנאמר בתורה ביחס לחלום של פרעה (בראשית מא ב) "שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר". והיפוכם של 'בריאות בשר' זה 'כחושות בשר'.

והנה, התרגום על המקום מתרגם 'בריאות' - 'פטימן' מלשון מפותמות, ומונח בדבריו שביאור המילה בריא הוא מלשון בר שהיפוכו רב-ריבוי והיינו משום שבהמה שהיא מפותמת, היא מרובה בבשר, וזו המשמעות של 'בריאות בשר' - מרובות בשר, והיפוכו הוא כחושות בשר שאלו הן בהמות שבשרן דל ומצומצם.

ובאופן נוסף, בריא בהיפוך האותיות זהו אביר שהוא לשון של חוזק ותוקף, כיון שמי שהוא בריא הוא חזק, ולהיפך, מי שהוא כחוש, הוא חלש, וא"כ, 'בריאות בשר' משמעותו חזקות, וכחושות בשר היינו חלשות.

וביתר עומק, בריא נקרא בריא מלשון ברור, מבורר, ובשורש זה ביחס לבריאה שמונח בה כמובן הלשון בריא, כלומר - כאשר הבריאה נמצאת בשורשה כפי שהבורא עולם ברא אותה - "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" - כאשר הקב"ה בורא את עולמו, הכל נמצא במצב ברור, ורק מתולדת חטא עץ הדעת שהטוב והרע נהיו מעורבים זה בזה, נעשתה מציאות של תערובת, וזו הרי מהותה של תערובת שהיא היפך המציאות של דבר המבורר, ומצד כך מבואר בחז"ל כידוע שכאשר הנחש פיתה את אדם הראשון וחווה לאכול מעץ הדעת והוא אמר להם (בראשית ג ה וברש"י) "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע" הוא נתכוין לומר להם "מה הוא בורא עולמות

אף אתם בוראים עולמות", שהוא פיתה אותם שאם הם יאכלו מעץ הדעת הם יוכלו לברוא עולמות. ובדקות, בפנים אחד לעניינא דידן, מה ההבדל בין מה שהקב"ה בורא עולמות למה שנמסר לבני אדם, כביכול, כח מסויים להיות בוראי עולמות מכח מעשיהם שפועלים בריאת עולמות - על פעולתו של הקב"ה שהוא ברא את עולמו נאמר (שם א לא) "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", פעולתו של הקב"ה כביכול היא כולה במדרגת בריאה מלשון דבר מבורר, ולעומת כך 'אף אתם בוראי עולמות' שמכח האכילה מעץ הדעת, זוהי בריאה מכח אכילה שמעורב בה תערובת של טוב ורע, ולכן גם מה שהם בוראים מכחה, הינם דברים שאינם מבוררים.

ובעומק, שורש הברא הוא הבר-אל"ף, אלופו של עולם שבורא דברים מבוררים, אבל הכח הנמסר לאדם - מתולדת החטא - שעל אף שיש לו כח של בורא עולמות, אבל הוא איננו יכול לברוא אלא עולמות מעורבים ולא עולמות מבוררים.

וביחס לסוגיא דידן, סוגיית ה'בריא' - צריך להבין שכסדר בני אדם רגילים להשתמש במילה 'בריא' [על דרך כלל] לענינים חיצוניים יותר, אבל בהגדרה הפנימית יותר, מי שהוא בריא היינו שהוא נמצא בתפיסה של עולם מבורר בבחינת 'עולם ברור ראית' כלשון הגמ' (ב"ב י ב), וככל שהאדם מבורר יותר בעולמו, הרי שהוא אדם בריא יותר, וככל שהוא איננו מבורר בעולמו, הרי שהוא אדם מעורב יותר וכחוש יותר.

אדם הזו, ולכן, גם בה מתגלה האופן של 'שני כתובים המכחישים זה את זה'.

ואמנם שם יש כח לברר את הדבר שזהו ה'עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם', אבל עצם כך שיש שני כתובים המכחישים זה את זה, זהו מהשורש של תולדת החטא שמשם מתגלית התפיסה הזו של 'שני כתובים המכחישים זה את זה'.

בתפיסת בריא - כל הבריאה היא גילוי ית"ש ותפיסת כחוש - שהבריאה עומדת לעצמה ומתגלה ככחשה בגבולות שבה

ונתבונן להבין ביתר עומק מהי תפיסת הבריאה - שורש הבר-אל"ף של הברא, היא שאלופו של עולם ברא את עולמו, ומצד כך, תפיסת הבריאה היא שהאדם תופס שכל המציאות כאן היא איננה אלא התגלות שהקב"ה נתגלה כביכול לזולתו, שהרי כידוע, בר בלשון ארמית זהו חוץ, והרי כדברי חז"ל הידועים מאד בפרקי דרבי אליעזר (רפ"ג), קודם שנברא העולם היה הוא ושמנו לבדו, היה הוא ושמנו אחד, וכשעלה ברצונו יתברך שמו לברוא את עולמו היינו שעלה ברצונו להתגלות לזולתו, זוהי עצם ההגדרה של 'לברוא את עולמו', לצאת לבר ולהתגלות לזולתו.

ולעניינא דידן - מי שהוא בריא, הרי שהוא תופס שכל המציאות היא איננה אלא התגלות של בר-א' שהבורא עולם מתגלה לחוץ, זה כל המציאות אצלו, ותו לא, אבל מי שאיננו בריא, הרי שהוא תופס שיש מציאות שהיא כמציאות לעצמה.

והסבר הדברים בעומק - הרי הוזכר שהיפך מציאות הבריאה היא מציאות הכחוש, ו'כחושות בשר' זהו היפך ה'בריאות בשר', ולפי זה - כאשר מסתכלים על הבריאה במבט השפל והחתות, הרי שיש כאן מציאות של בריאה

'בריא' - ברירות ללא תערובת ו'כחוש' - מכח תערובת של כוחות ה'מכחישים' זא"ז

ונתבונן להבין - כששני דברים מעורבים זה בזה, אם זה לא באופן של עירוב דתיקון הרי שהם בבחינת שני כוחות שמכחישים זה את זה, - ועל כן ההיפך של בריא הוא כחוש כמו שהוזכר שההיפך של 'בריאות בשר' הוא כחושות בשר, שכיון שנתבאר השתא שבריאה זה מלשון ברירות, דבר מבורר ובלתי מעורב, ולכן ההיפך מבריאה הוא כחוש, כיון שדבר בריא הוא בלתי מעורב, ודבר מעורב הוא כחוש וכפי שחודד שכאשר ישנם שתי כוחות שונים והפכיים זה מזה שמתנגדים זה לזה, התערובת הזו, יוצרת ביניהם מציאות של הכחשה שכל כח מכחיש את זולתו מכח תפיסת עולם של תערובת. ולכן, היפך הבריאה, הוא כחוש מלשון הכחשה כפי שנתבאר.

'שני כתובים המכחישים זא"ז' - גילוי של תורה שמשתלשלת למדרגת בני-אדם

ומצד כך, מה שאומרים חז"ל (ברייתא דרבי ישמעאל) שאחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם היא המידה של 'שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם' זה לא כפי צורתה העליונה של התורה, כי התורה במדרגתה העליונה, יש בה גילוי של עולם ברור, ושם אין 'שני כתובים המכחישים זה את זה', כל היסוד של 'שני כתובים המכחישים זה את זה' הוא מכח מדרגת תורה של 'דיברה תורה כלשון בני אדם' שבמדרגה הזו התורה נתלבשה ונשתלשלה לתא למדרגת בני אדם, וכיון שמתולדת החטא, מדרגת בני אדם היא במדרגת כחוש ומעורב - היפך בריא ומבורר, לכן גם התורה שבבחינת 'דיברה תורה כלשון בני אדם', משתלשלת ומתלבשת במדרגת בני

* [כלשון הגמ' ב"ק ט ב 'חומש מלבר' וכדו' שמשמעו מלחוצ].

ישנם כוחות מתנגדים מאותה הבחנה של שני כתובים המכחישים זה את זה, אבל בעומק, - עד השתא נתבאר שמי שתופס את הבריאה באופן העליון שבה, שהיא אינה אלא התגלות של האין סוף ברוך הוא, הוא הנקרא בריא, ומי שתופס את המציאות כמציאות לעצמה הוא הכחוש, אבל לפי² ישנה הגדרה דקה יותר מהי ההכחשה שבכחוש - שע"י כן הוא ח"ו מכחיש את מציאותו יתברך שמו האמיתית, והרי שמלבד מה שנתבאר שדבר כחוש שמתגלה בבריאה בגבולותיו, הוא כחוש בכחו, בהגדרה השורשית יותר, במה שהוא כחוש, הוא מכחיש את מציאותו יתברך שמו, שהרי כמו שחודד, כל דבר שקיים בבריאה, ישנם שני אופנים איך להסתכל עליו, אם מסתכלים עליו שהוא גילוי של הקב"ה הרי שכל דבר בבריאה הוא עד על מציאותו יתברך שמו בבחינת 'ואעידה לי עדים נאמנים', ולעומת כך כשהוא אינו מעיד על מציאותו יתברך שמו, הרי שמתגלה בו ההבחנה ההפוכה, הכחשה למציאותו יתברך ח"ו.

עומק ה'עדות' שמעיד כל דבר בבריאה - שבפנימיותו גנוז ה'עוד' של כח הפועל בנפעל

ונתבונן להבין לפי², את ההגדרה של עדות בעומק - עדות זה מלשון עוד, כלומר, עדות מגדירה שמה שנראה לנגד העיניים, זה לא המציאות כפי שהיא אלא יש בה כח נוסף בבחינת עוד, והיינו משום שבתפיסה העליונה כשמסתכלים שכל דבר בבריאה הוא אינו אלא גילוי של האין-סוף ברוך הוא שזהו הברא שבבריאה, הבר-א', הרי שבכל עצם שרואים בבריאה, - שולחן כסא או מנורה, לא רואים רק שולחן כסא או מנורה, אלא רואים עוד, כיון שכח הפועל בנפעל, והפועל הוא אין סוף, והרי שבנפעל אני רואה את הפועל, וא"כ

כשלעצמה, וישנם כאן דברים בעלי גבולות ובעלי כוחות מוגבלים, ומצד התפיסה הזו, הרי שכל דבר בבריאה בערך לכוחות יותר עליונים ממנו, הינו כחוש, שכיון שהוא תופס שיש כאן כפשוטו שולחן, כסא ומנורה, הרי שלכל דבר יש את הגבולות ואת הכוחות שלו, ולכל דבר יש את היחודיות שלו כפי צורתו ואיכותו.

אבל הגבולות האלו שבנבראים זו בחינת הכחישות שבהם, כיון שתופסים אותם מעבר לכח שיש בהם, כשכחם נגמר, הוא איננו מתפשט הלאה, ובזה א"כ הוא דבר כחוש בערך לדבר גדול יותר שיש לו גבולות רחבים ממנו.

משא"כ בתפיסה העליונה שכל הבריאה כולה אינה אלא ברא בבחינת בר-א', התגלות של ה'אין סוף' ברוך הוא והגילוי בבריאה הוא שהוא ית"ש אין עוד מלבדו, הרי שכל הבריאה כולה היא בעצם גילוי של הדבר שאין לו סוף ואין לו גבולות, והרי שמתגלה בבריאה תפיסת הבריא היפך הכחוש.

ואת התפיסה הזו תופס דייקא מי שהוא עצמו בריא, כיון שהכחוש תופס את הכח של כל דבר שקיים בבריאה רק כפי הכח המתגלה בו, והכח המתגלה בו הינו גבולי וממילא כחוש, אבל הבריא תופס את כל המציאות כולה שהיא איננה אלא גילוי שלו יתברך שמו שאין לו סוף, וכשמתגלה בבריאה דבר בלי גבולות, הרי שתופסים אותה כמציאות של דבר בריא ולא כדבר כחוש.

ההכחשה המתגלה בבריאה מצד התפיסה התחתונה - שהיא מכחישה את מציאותו יתברך שמו

ולפי² בדקות יותר, הרי הוזכר קודם לשון חז"ל "שני כתובים המכחישים זה את זה" שאלו שני כוחות מתנגדים המתגלים באורייתא, ומכח כך גם בתוך הבריאה, ששורשה באורייתא,

² ולקמן יתחדד יותר מהות אותו כחוש.

אומרים 'ויכולו' וכמו שאומרים חז"ל (שבת י א) שכל האומר 'ויכולו' הרי כביכול נעשה שותף במעשה בראשית, ולכן לחלק מן השיטות יש לאומרו מעומד כיון שעדות נאמרת בעמידה וכן שיש לאומרו לכל הפחות בשנים כדין עדות ועוד ועוד הגדרות של עדות שמצינו בה:

וא"כ, בכל שבת ושבת כשאנחנו אומרים 'ויכולו', אנחנו מעידים על פעולתו של הקב"ה - 'ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלקים' וגו' (בראשית ב א-ב) זוהי העדות שאנחנו מעידים על כל מעשה בראשית.

נתבונן להבין את עומק הדבר, איך האופן שרואים בכל שבת ושבת עדות על כך שהקב"ה עשה את מעשה בראשית, הרי הגדרת עדות כמו שמבואר בקרא (ויקרא ה א) "והוא עד או ראה או ידע" שמכח ראייה או שמיעה העד מעיד מה היה, והיכן ענין זה מתגלה בכל שבת בתורת עדות על מעשה בראשית, ועומק ההגדרה לפי מה שנתבאר, מה שבכל שבת קודש אנחנו מעידים על מעשה בראשית היינו שאנחנו מגדירים שמה שהיה נראה לפנינו בששת ימי המעשה שהם זמן העשייה, משתנה בשבת קודש - מה שנראה בששת ימי המעשה זה שהבריאה היא כמות שהיא לעצמה, אבל בשבת קודש ע"י ה'שבת וינפש' מתגלה כח הפועל בנפעל וע"כ מתגלה הבורא שברא את בריאתו, וזה א"כ מה שמונח בעדות של 'ויכולו' שמסתיימת 'אשר ברא אלקים לעשות'.

וא"כ גדר העדות היא שמה שנראה כפשוטו בששת ימי המעשה ה"ויכל אלקים" שהקב"ה הפסיק את הבריאה, שלכאוף זה כל מה שיש ואין יותר מזה, שמה שנברא נברא ומה שלא נברא לא נברא ותו לא. כשמגיע שבת קודש מעידים, שבעומק מה שנברא זה לא שגבולותיו של הנברא הם כפשוטו כפי מה שהוא נברא, אלא מהשורש של כח הפועל בנפעל, וגם במה שנפעל לפנינו גלוי מציאות

מה שנראה בחיצוניות שזה גבולות הדבר, בפנימיותו של הדבר גנוז כח בלתי גבולי, כח של עוד.

וזהו עניינה של עדות, כל דבר בבריאה מעיד על מציאותו יתברך שמו, ובעומק הוא מעיד שמה שנראה במבט החיצון שיש כאן גבול של הדבר, - בפנימיות יש בדבר עוד, והרי שהדבר בעצם מעיד על אין-סוף שבראו וכח הפועל שקיים בנפעל.

ולפי"ז, בהיפוכו של דבר כאשר לא מתגלה לעין המשיג, שהדבר מעיד על האין סוף ברוך הוא, הרי שהדבר מגדיר הגדרה הפוכה - הוא מכחיש ח"ו את מציאותו יתברך שמו.

וזהו א"כ ה'דבר והיפוכו', או שמתגלה מכל דבר עדות על מציאות הבורא יתברך שמו, או שהוא לא מעיד על הבורא יתברך שמו, ואז הוא מכחיש את מציאותו יתברך שמו, - וזוהי בעומק מציאות האמונה שלעומת מציאות הכפירה.

מצד המבט העליון, מכל דבר בבריאה מתגלה אמונה כיון שכל דבר בבריאה הוא עדות על מציאות הבורא יתברך שמו, אבל בצד ההפוך - אם הוא לא מעיד הרי שהוא כחוש ומה שהוא כחוש היינו במה שהוא מכחיש את מציאותו יתברך שמו.

העדות שבאמירת 'ויכולו' - שגם לאחר שהקב"ה כילה מלאכתו יש בכל דבר 'עוד' - כח הבוית"ש שהוא אין-סוף

והתפיסה הברורה הזו היא המתגלה בעדות שאנחנו מקיימים בכל שבת, שהרי הבריאה נבראה באופן של "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וכיום השביעי שבת וינפש (שמות לא יז) שבששת ימי בראשית הקב"ה ברא את העולם ולאחר מכן בשבת קודש הוא שבת וינפש, ובכל שבת ושבת בכניסת השבת אנחנו

של אמירת 'ויכולו' האדם נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, היינו משום שעל אף שהדבר כבר קיים בששת ימי המעשה, אבל לעין הרואה החיצונית זה נראה שהדבר נמצא בגבולותיו כפשוטו כפי איך שתופסים אותו, אבל כשהאדם מעיד שהקב"ה מצורף לדבר ויש כאן גילוי של אין סוף, הרי שבעדות הזו הוא מצרף כביכול את האין סוף לנבראו - והרי שבעדות הזו הוא נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית.

כלומר - הרי כידוע עד זה אותיות דע שהוא לשון של ידיעה וחיבור, והיינו משום שהעד מצרף בעומק שני דברים, וכפשוטו - האופן שזה מתגלה בכל עדות - יש את המעשה שארע, ויש את מה שבית דין יושבים ודנים, וע"י שהוא מעיד מה היה, הוא מצרף את המעשה לבית-דין, זוהי ההגדרה של עדות כהגדרה כוללת, וזה א"כ עד מלשון דע כי הוא מחבר ומצרף שני חלקים.

ולעניינא דידן, מה שמעידים על מעשה בראשית היינו שמצרפים את האין-סוף לבריאה הקיימת והופכים אותה שאין מציאותה כפי הגבוליות שבה, אלא שאף שהקב"ה כילה מלאכתו, עדיין מתגלה, ע"ג הגבוליות שבה, ה'עוד' של הקב"ה שאין לו סוף, והצירוף הזה של הקב"ה לבריאה, זה גופא הגדר שהאדם הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית בשעת אמירתו גופא, על אף שהבריאה בפועל נבראה קודם לכן, בששת ימי בראשית - וקל וחומר לפי דברי האור-החיים שחידד שכל דבר מתחדש בכל עת ובכל שעה - אבל בין כך ובין כך ההגדרה היא שבמה שקיים עכשיו, נעשה בו הגילוי של ה'עוד', וזהו ה'שותף להקב"ה במעשה בראשית', שותפות גמורה שחלה מכח צירוף האין-סוף והבריאה גם יחד.

הבורא יתברך שמו, הוא מעיד על מציאות הבורא יתברך שמו, וזו א"כ הגדרת עדות כמו שהוזכר שהדבר הנברא שעומד לפני אינו רק כפי שהוא בגבולות שלו אלא מונח בו העוד - אבל לא 'עוד' מצד מדרגת ששת ימי בראשית שכל יום נבראו עוד ועוד בריאות אלא מונח בו התפיסה ששם לאחר ששת ימי בראשית, יש בכל דבר את ה'עוד' שבו שזה כח הפועל בנפעל - הוא יתברך שמו שהוא אין סוף.

וזה מה שאנחנו מעידים דייקא כאשר הקב"ה כילה את מלאכתו ונראה כביכול שאין יותר 'עוד' נוסף - כאן באה העדות, זה מה שמונח בעדות על מעשה שמים וארץ שבאמירת 'ויכולו'.

עומק השותפות במעשה בראשית שבאמירת 'ויכולו' - מכח צירוף האין-סוף והבריאה יחד

ולפי"ז נבין את לשון הגמ' בשבת דף קיט ב "כל האומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית". וכבר שאלו המפרשים מהי ההגדרה שהוא שותף להקב"ה במעשה בראשית, לכאן הרי הקב"ה ברא את עולמו בששת ימי המעשה, ואיך מה שאנחנו מעידים בשבת ב'ויכולו', זה מחשיב אותנו שותפים למפרע בכל מה שהקב"ה ברא בששת ימי בראשית.

וה'אור החיים' מבאר, בתחילת בראשית, שכוונת הדבר היא שמאותה הבחנה שהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, כך הקב"ה מחדש תמיד את המעשה בראשית, בכל שבוע, בכל יום ואף בכל רגע מתתר"פ חלקים של שעה [כמו שאומרים רבותינו], וזהו 'נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית' - על מה שעכשיו בעת הזו הקב"ה בורא ומחדש את עולמו.

אבל לפי מה שחודד השתא, ישנם פנים נוספות להגדרת הדברים - מה שע"י העדות

התפיסה התחתונה שתחילת כל הבריאה ממקום של חלל - חולי

זוהי בעומק המציאות של הברירות, כפשוטו כלל כל הבריאה כולה היא ההיפך ממציות ה'ברא', שהרי כל הבריאה כולה נבראה באופן של מקום חלל פנוי כידוע מדברי רבותינו שכאשר עלה ברצונו יתברך שמו לברוא את עולמו, הוא פינה וסילק כביכול את עצמו - סילק את אורו - ונעשה מקום חלל פנוי, ושם נבראו כל הנבראים כולם. והיינו שהמקום שכל הנבראים כולם נמצאים בתוכו, הוא מקום של חלל, וכפשוטו, אם במקום שבו נמצא הנברא הוא חלל שזה כמובן מלשון חסרון - שלכן חולי נקרא חולי מלשון חלל כיון שמתגלה בו חסרון, אם כן, כיון שהוית כל הנבראים כולם היא במקום של חלל, היינו שביסוד בריאתם הם חולים, ודוגמא בהירה לכך בגדרי דין, שדבר שנברא הוא חולה שהרי כאשר תינוק נולד, הן לו והן ליולדת יש דין של חולה שיש בו סכנה, והרי שכל פעם שמתחדש נברא בעולם דהיינו בכל הולדה חדשה, הן המולידה והן הילוד מוגדרים חולה שיש בו סכנה לדיני שבת וכדו'.

ומה שהם לדינא בתפיסה של חולה זה בעומק משום שכל הדברים שמתחדשים כאן בעולם בבחינת 'בוראי עולמות' דידן, הם נתפסים בתפיסה של חולי.

התפיסה העליונה שמתגלה ביצירת אדם הראשון ש'לקומתם נבראו ובצביונם נבראו'

אבל היפך כך, כאשר הקב"ה ברא את עולמו, על אף שהוא ברא את הנבראים במקום של חלל - חולי, בכל זאת הרי כל מעשה בראשית לקומתם נבראו בצביונם נבראו כמבואר בגמ' בראש השנה (יא א), והיינו שהם נבראו בקומתם השלימה, ומצד כך, הרי ברור שלא היה בהם

דין של חולי. וכדוגמא, כאשר נעשה ה'וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", לרוח ממללא שאדם הראשון נברא, הרי לא היה לו ביום שהוא נברא [ביום ראש השנה] דין של חולה.

וכמובן, מה שהתחדש בעולם חולי בפועל זה מתולדת החטא של האכילה מעץ הדעת שכמו שהוזכר, שם שורש הנפילה מה'בריאות בשר' דתיקון למדרגת התעורבות של טוב ורע המעורבים זה בזה שהם בבחינת 'כחושות בשר' ובבחינת כחוש שמקביל לחולה.

אבל בדקות ישנו שורש דק של חולי שהתחדש ביום בריאת האדם ב'ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו" וגו' והרי זה סדר הדבר שכאשר האדם נופל למשכב ועושים לו ניתוח, יש לו גדר מסויים של חולי, וא"כ בשורש של 'ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו" הופך להיות שישנה אצל האדם מציאות של חלל באותו מקום שממנו נלקחה הצלע, ואותו מקום של חלל הוא בתפיסה של חלל שהופך להיות בו מכח גדר של חולי.

וכאן מונח בעומק שורש הנידון האם הוא יהיה בבחינת 'בריאות בשר' או 'כחושות בשר', ובעומק כמו שנתחדד, הבריא זה מה שהוא בריא של המדרגה העליונה בהבחנה של ברירות ובהבחנה של בר-אל"ף שכל הבריאה כולה אינה אלא גילוי של אמיתותו יתברך שמו, גילוי של אלופו של עולם.

והרי שבשורש יצירת האדם שהוא לא נברא בתפיסה של חולי על אף שהוא נברא במקום של חלל, בו נברא שורש המציאות השלימה של התיקון העליון של הבר-א' שבבריאה, והרי שעיקר יסוד תפיסתו של האדם היא איננה מציאות של חלל וחולי אלא מציאות של דבר

¹ שזו ההולדה שהיא בבחינת "מה הוא בורא עולמות, אף אתם בוראי עולמות".

² וכמובן תלוי מהי סיבת הניתוח ומהו הניתוח שצריך לעשות לו.

אינו מוליד, אברהם מוליד" והיינו שהאופן שהקב"ה מבשר לו "אברהם מוליד" זה כשהוא מוציא אותו מחללו של עולם.

כלומר - אם הקב"ה לא היה מוציא את אברהם מחללו של עולם, הרי שהלידה שאברהם אבינו יוליד תהיה בבחינה של חללו של עולם שזה שורש תפיסת הנפילה כפי שהוזכר, שהחללות וההעדר היא היפך מציאות הבר-א' שבברייתא שזוהו ה'אין-סוף', אבל כש'הוציאו מחללו של עולם' ואז דייקא הוא מבשר לו 'אברהם מוליד', כלומר שהלידה שהוא יוליד, לא תהיה באופן של חללות.

והרי חז"ל אומרים שאברהם ושרה היו קודם לכן עקרים. ובפרטות אומרים חז"ל על שרה בפסוק "ותהי שרי עקרה אין לה וולד - אפי' בית וולד אין לה", ועומק מה שלא היה לה בית וולד להנתבאר - נקיבה שיש לה בית וולד היינו שמתגלה בה מקום של חללות שזה גופא הבחנת הנקב שבה כנקיבה, אלא שבתוך אותו חלל עתיד להיכנס העובר ולמלאות אותו, וזוהי בכללות ההגדרה של עובר שהוא עומד למלאות את מקום החלל בבחינת 'עמוסי בטן' שזה החלל שמתמלא על ידו, אבל במה שלשרה לא היה בית וולד, אף שכפשוטו, מכח כך היא לא יכולה להוליד, בשורש, מה שלא היה לה בית וולד זה משום שהיא למעלה ממקום החלל, ואמנם בתפיסה התחתונה של העולם, בשביל להוליד צריך מציאות של חלל ולכן אברהם ושרה הם אינם יכולים להוליד, אבל בעומק מושרש כאן ששורש ההולדה שלהם היא למעלה ממקום החלל.

והרי שהן אברהם שהקב"ה הוציאו מחללו של עולם והן שרה שאין לה אפילו בית וולד, היינו שהם למעלה מהחלל, ומצד כך שורש ההולדה שלהם היא באופן של "מה הוא בורא עולמות אף אתם בוראי עולמות", כלומר,

בריא מבורר ושלם כמו שנתחדד. אבל כאשר הקב"ה מפיל תרדמה על האדם ובשינתו הוא לוקח אחת מצלעותיו, כאן מונח תפיסה נוספת - שזה שורש בריאת האשה, ועי"כ גם באדם עצמו נעשה מקום של חסר וחלל כמו שהוזכר, ומכאן ואילך כל שורש ההולדה היא באופן שהן האם המולידה והן הילוד יש להם הגדרה של חולה שיש בו סכנה לדינא, כפי שהוזכר.

וא"כ בעומק, בשורש בריאת האשה מונח תפיסת החלל והחולי - ולכן בשורש האכילה מעץ הדעת אומר אדם הראשון "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל", כיון שבה מונח השורש שהברירות היא כבר לא ברירות בתפיסה העליונה שבה אלא היא יורדת לתתא לתפיסה התחתונה שהיא שורש מציאות החללות כמו שנתבאר.

ומכאן ואילך, בתפיסה של כל דבר ודבר שבבריאה מונח שהוא לא מתחיל ממקום בריא אלא הוא מתחיל ממקום של חללות, - וכמו שבראשית יצירתו של הולד הוא חולה, זהו גילוי על עצם תפיסתו.

תפיסת ההולדה של אברהם ושרה - ממקום ה'בריא' שלמעלה מהחלל

וא"כ, אדם הראשון הוא שורש התיקון של הבריא, ולאחר מכן זה מתגלה באברהם אבינו כפי שידוע בדברי רבותינו שבאברהם ישנם אותיות אבר שבהיפוך סדר האותיות זה ברא שהוא שורש הבריא, ומצד כך דורשים חז"ל כידוע את הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם - אל תקרי בהבראם אלא באברהם", שבאברהם נברא העולם, ומכח כך, גם כשאברהם בא להוליד, זה לא הולדה שבאה מהתפיסה של החללות התחתונה אלא כלשון חז"ל הידוע שהובא ברש"י "הוציאו הקב"ה מחוץ לחללו של עולם ואמר לו אברם

¹ ואמנם בתחילה יש הבדל בין אברהם לשרה שאברהם היה בתוך החלל ושרה אין לה כלל חלל שלכן היא לא יכולה להוליד, אבל לאחר מכן אברהם עלה למעלה מן החלל.

ית"ש שהם הם המגלים כביכול את אמיתתו ממש, זוהי ההגדרה של שכינה שנאמר בקרא 'ושכנתי בתוכם', גילוי שכינה.

זה מצידו ית', אבל ביחס הזה, מצדינו התפיסה היא שאנחנו חלקים מאותו גילוי, וזוהי ההגדרה של 'איברי השכינה', חלקים מאותו גילוי שלו יתברך שמו.

וא"כ התפיסה השורשית שהוזכרה כאן השתא בהרחבה היא שכל הבריאה אינה אלא בר-א', גילוי של מציאות הקב"ה שהוא יצא לחוץ ונתגלה, - זה מצידו ית"ש כביכול שהוא נתגלה.

אבל מהו היחס שלנו לאותו גילוי? - כהגדרה כוללת, אנחנו גילוייו שלו, אבל הרי כל אדם הוא אינו גילוי שלם של הקב"ה שהרי ישנם עוד 'המון בריות לאין תכלית' בעולם, והרי שכל אדם ואדם בפרטות הוא חלק מחלקי אותו גילוי, וזוהי ההגדרה של איברים, שכל אדם ואדם - ובעומק זה לאו דווקא אדם אלא כל חלק מחלקי הבריאה - הוא במדרגה של אבר, הוא חלק מחלקי המציאות של הגילוי הפנימי.

והאדם שתופס כך את עצמו, הוא הנקרא אדם בריא, - מי שתופס שכל המציאות של הבריאה אינה אלא בר-א', גילוי של אמיתתו ית"ש, והוא תופס שההויה שלו אינה אלא חלקי אותו גילוי, הוא נקרא אדם בריא, אבל אם לא, הרי שהוא נקרא כחוש מלשון "כחש בעמיתו" (ויקרא ה כא) כמו שהוזכר לעיל משום שהוא מכחיש את גילוי הקב"ה בעולמו, הוא מכחיש את עצם שורש השורשים של מציאות גילוי ית"ש.

'בריא' במדרגת עוה"ב - התפיסה שכל הבריאה היא ה'לבר' של הבוית"ש

את ההגדרות של 'בריא' ו'חולה' כאן בהאי עלמא, בני האדם מכירים טוב... אבל צריך

כמו שהקב"ה בורא את העולם באופן של בריא בלא חללות, כך אברהם מוליד באופן של בריא בלא חללות, - ולכן העולם נברא במדרגת אברהם כמו שהוזכר מדברי חז"ל "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם - אל תיקרי בהבראם אלא באברהם, באברהם נברא העולם", ואם כן, כשאברהם בורא עולמות זה מאותו שורש של בריאת העולם שהקב"ה ברא בבחינת 'בצביונם נבראו, בקומתם נבראו' ולא באופן של חללות.

וזוהי א"כ התפיסה העליונה במעמקי הנפש של 'בריא' ששם הנפש תופסת שכל הגילוי שישנו אינו אלא הבר-א', ה'לבר' של הקב"ה שנתגלה לחוץ בבריאת העולם, ובשונה מאד מהתפיסה הרווחת אצל בני אדם בהגדרה של בריא, - כשהאדם תופס שזוהי הוייתו והויית כל הנבראים כולם, הוא הוא האדם הבריא באמת.

עומק גילוי ה'אבר' שב'בריא' - התפיסה שכל אדם הוא חלק מגילוי הקב"ה בבחינת 'איברי השכינה'

ובדקות נוספת לפי"ז בהגדרת 'בריא' - הרי כפי שהוזכר בריא בהיפוך אותיות זהו אבר - איברים, האדם נברא הרי ברמ"ח איברים, ובהקבלה למה שהוזכר השתא, כשהאדם תופס שכל מציאות הוייתו שלו וכללות הוית כל הנבראים כולם היא גילוי יתברך שמו, זהו הנקרא בלשון רבותינו שכל המציאות היא 'איברי השכינה', כלומר, שהמציאות היא לא מציאות לעצמה אלא המציאות כולה היא חלקי האיברים של השכינה.

והרי כמו שהרחיבו רבותינו, ההגדרה של שכינה הוא הנקרא שמו יתברך. כלומר, גילוי, והרי ששכינה היא כח הגילוי שהקב"ה מתגלה, וכל מה שיש לנו כאן בעולם, אינו אלא במדרגת שכינה כמו שהרחיבו רבותינו שאין לנו השגה מעבר לתפיסה של 'שכינה', וא"כ, שכינה היא גילוי של הקב"ה, והקב"ה מתגלה ע"י שמותיו

שנופל לתפיסה התחתונה שהוא הופך להיות כחוש, ואז זה ברא במדרגת בור, תפיסה של חללות.

אבל התפיסה העליונה של הברא היא כפי שנתבאר, עצם כך שכל הבריאה כולה היא אינה אלא ה'לבר' של אלופו של עולם, ואנחנו איברים - חלקים של מציאות אותו גילוי, זוהי תפיסת הבריאות השלימה, וזהו הבריא ששייך למדרגת עולם הבא.

לדעת שגם לעולם הבא יש 'בריא' ו'חולה', וההגדרות של 'בריא' ו'חולה' בעולם הבא, אלו הם ההגדרות שהוגדרו השתא, - מי שהוא בריא הרי שכל הוויתו אינה אלא גילוי של מציאות הקב"ה בעולמו והוא אינו אלא איבר, חלק מחלקי אותם גילויים, והוא הוא ה'בן עולם הבא', ומי שהוא כחוש והוא חולה, היינו שהמציאות שלו עצמה היא איננה מציאות של שלימות.

בתפיסה התחתונה ברא נקרא ברא מלשון בור כלשון הפסוק שנאמר לגבי הנקיבה 'מקבת בור נוקתם', והיינו משום שכל הבריאה היא הגדרה של מקום חלל, לפי זה, וזהו הברא

שו"ת לאחר השיעור

המשך שאלה: והאם לכן נאמר דייקא בריאות בשר, שהארת הבריא תאיר גם במקום הבשר. **תשובה:** אתם אומרים נכון מאוד וזה דייקא בריאות בשר שנאמר בפרות ובבהמות. זה מדויק מאוד אמת.

שורש החולי בנפש

שאלה: מי שנכנס בו רוח שטות [חולה בנפשו] האם גם זה מחמת חללות של אמונה.

תשובה: הוזכר פעמים רבות מאוד, שהגדרת חכם, חיים, חלל, זה אותו גימטריה. כלומר בשורש, כל שוטה החללות שלו מתחילה בחסר לו בחיים. חכמה תחיה בעליה. וכשחסר לו בחכמה, שם מקום החללות שבו. זה שורש החללות. אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות. איז הערוד ממית אלא החטא ממית. כלומר הממית זה החולה הגמור שהופך להיות חלל, כי ימצא חלל באדמה. א"כ שורש של כל חולי בפועל, שורשו בחכמה שנסתלקה. ימותו ולא בחכמה, לכן בהגבלות הדבר. ודאי ששורש השטות הוא

תפיסה חיצונית ופנימית

שאלה: נתבאר בשיעור שיש למושג בריא וחולה תפיסה חיצונית, ותפיסה פנימית שבזה הרב הרחיב. אם הרב בא להפקיע את התפיסה החיצונית.

תשובה: לא, כל המדרגת נכונות.

שורש החולי בגוף - חוסר באור האמונה

שאלה: האם זאת אומרת אדם שהוא חולה בגוף זה בגלל חוסר אמונה.

תשובה: השאלה ברורה והתשובה ברורה היא כן. ברור שזה ככה. כל חולי זה מקום חלל, אבל כאשר מתגלה שאין עוד מלבדו אפילו בחללו של עולם אז אין מציאות של חולי. רק אי אפשר שלא יהיה מציאות של חלל כלל, כי הנפש הבהמית אינה יכולה לתפוס גילוי אלוקות שלם. כידוע מהבעש"ט, בבחינת צחקה שרה. שכל מקום שהאור לא מאיר בשלימות בנפש הבהמית, אז שם יש מציאות של חולי.

¹ שזה עיקר צורת בור שהוא חופר בקרקע ונהיה חלל באדמה או באופן שהוא בונה מחיצות עשרה מעל הקרקע באופן שיש חלל בתוכו, אבל כהגדרה כוללת, בור זהו מקום שיש בו חלל.

עבודת ה' ביחס לשכינה

שאלה: מה שהרב הזכיר שכל ההשגה שלנו זה רק מה שנקרא שכינה, יש כאלה שבנו לפי זה את כל העבודה שלהם. אהבת השם מגיעים לזה כשאוהבים את השכינה, יראה וכו'. אבל יש כאלה שבנו שזה רק נקודה מסוימת בתוך העבודה, אבל רק נקודה.

תשובה: שאלה יסודית מאוד מאוד מאוד מאוד. ניקח למשל את הדוגמה שרוב בני אדם שומעים את הנקודה הזו ומתחברים, [מנסים להתחבר אליה], ניקח את הזמן האבלות, זה נקרא צער השכינה. ששכינתא בגלותא. שם הביטויים האלה מקבלים רוחב גדול בחז"ל וידוע לרוב בני עלמא. אז כמובן שרוב הנפשות מתקשות לקלוט מה הכוונה צער השכינה. לא הקדוש ברוך הוא מצטער אלא השכינה מצטערת. ומבארים את זה במשלים כמו שיש בעל ואשה, שיש שהבעל משתתף בצער האשה, המלך עצמו הוא המלך וזה אשתו של המלך, מצטערים בצער האשה של המלך. ועוד ועוד ועוד הגדרות, לא שהם לא נכונות. אבל בתפיסה העמוקה זה הוא וישמו אחד. והשכינה היא גילויי שלו. זה לא דבר נפרד מאמיתתו. רק הערך שאנחנו תופסים כל דבר הוא ביחס לגילוי. זה נקרא שכינה, כמו שהרחיב בזה הלשם רבות. אנחנו לא תופסים שיש את מציאותו יתברך שמו, ויש מציאות של שכינה, ואנחנו מצטערים בצער השכינה ובונים את קומת השכינה. וזה צד התיקון. אלא שכינה זה גילויי, וזה נקרא שמו. שהוא וישמו לבדו, הוא וישמו אחד, ביום ההוא יהיה ה' אחד וישמו אחד, זה גילוי של אחד. כל תפיסתנו בו היא נקראת שכינה. לא שכינה כמובן שאנחנו תופסים רק שכינה. תפיסתנו בו, כלומר זה גילוי שיש לנו ממנו. הגילוי שיש לנו ממנו, זה גופא נקרא שכינה. זה הגדרה העמוקה הפנימית. ונכון שיש הגדרות יותר נמוכות מכך, אבל זה בהגדרה כללית תפיסה של ב"ע. ששם יש אורות וכלים. אך בתפיסה של אצילות, שם האורות וכלים הוא

שורש החללות במוחין עצמם. בגמרא (כתובות י"ז). מבואר שבתוך השטות עצמה יש ענה לשטותיה, ענה לשיטתיה, כלומר בכל שטותא יש שיטתא, שזה בבחינת שלמה המלך כפי שהוזכר, שיכול להשכיל אפילו בדבר שוטה.

עינין חביבות היסורין

שאלה: מה הנידון בחז"ל אם חביבים עליך ייסורים, האם זה שונה מחולי או שזה גם נידון על החולי.

תשובה: בהגדרה חיצונית של חביבים עליך ייסורים, הוא אמר לא הם ולא שכרם, בהגדרה פשוטה, מחמת שהחולי שנמצא מבטל תלמוד תורה. מבואר בחז"ל פשפש ולא מצא, תולה בביטול תורה, וייסורים שיש בהם ביטול תורה, אינם ייסורים של אהבה.

בהגדרה עמוקה יש כאן שתי תפיסות. מי ששורשו בתפיסת הקו הממלא, לא אומר את החביבים ייסורים. מי ששורשו בצמצום ובחלל, עליו נאמר חביבים עליו הייסורים הם ושכרן. השכרן זה מגיע קו שלאחר מכן ממלא. אך מי ששורשו בקו, אצלו אין את ההגדרה חביבים עליך ייסורים. אי אפשר זה בלא זה, אלא הנידון הוא מה עיקר שורשו ומה הנקודה המצטרפת אליו. זה הגדרה בשורשי הנשמות.

תפיסת העוד ותפיסת ההוד

שאלה: מה שכתוב אַזְמַרְהָ לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדֵי (תהלים קמו ב) האם הכוונה שאדם צריך לתפוס את עצמו כעוד.

תשובה: כן, יש לזה שתי הגדרות. יש את העודי מה שהזכרנו שנאמר בע', ויש את העודי בלשון הודי', [לא כך כתוב בפסוק, אבל שורשם כמובן אחד]. יש שתי תפיסות בבריאה. יש תפיסה שהבריאה התכלית שלה לגלות בגבול שיש בלתי בעל גבול, שזה תפיסת העודי, וזה מה שהוזכר, ויש תפיסה שכל הבריאה כולה באה לגלות כביכול את היופי של הקדוש ברוך הוא, שזה בבחינת הודי בה'. ושניהם אמת.

אתה יכול להגדיר איך האופן של הגילוי. האופן של הגילוי יכול להתלבש בכל מדרגה שהיא מתלבשת. אז יהיה ז"א דאצילות. אבל התפיסה למי אני פונה, אליו יתברך שמו כפשוטו, בלי שום חשבון. אם האדם מאבד את הנקודה הזו, זה בעצם אותה תפיסה שטחית שהספירות זה דבר כמציאות לעצמו, ואנחנו עוסקים רק באור אין סוף, ואור אין סוף זה לא הוא, אז אנחנו עוסקים רק באור אין סוף ועוסקים בספירות. בעצם בעצם בדקות זה מקצץ בנטיעות. הוא מאבד את הקשר הפשוט לקדוש ברוך הוא. לפעמים ככל שהאדם נכנס פנימה, ומתפלל לפי הכוונות, אז הוא עוד יותר ויותר מתנתק מהקדוש ברוך הוא. אז אם הוא יכול להכיל את שניהם בבת אחת, אשריו וטוב לו, זו מדרגתו. אבל כשהוא לא יכול להכיל את שניהם בבת אחת, אז הוא עסוק בלבוש המלך ולא עסוק במלך. והיסוד הזה חייב להיות ברור, זה לא משנה אם זה איש בעל מדע וחכמה מופלגת או אדם נעדר כמעט השכלה. הנקודה השווה שהיא הפשוטה וצריכה להיות שווה בכלם, הוא הקשר הפשוט ביותר אליו יתברך שמו. וזו הפנייה הפשוטה. מי שבעל מוחין גם יכול להלביש חלק מהדברים, כל אחד לפי שורשו ומה שהוא צריך לעשות ולפי מדרגתו. אבל הכל בנוי על הקשר הפשוט שעומד כמציאות ברורה. בלשון ר' חיים [מבריסק] זה נקרא שיש עומד לפני המלך ויש פירוש המילות. שתי החלקים שמתגלים בשמונה עשרה. עומד לפני המלך זה הקשר הפשוט לקדוש ברוך הוא. פירוש המילות על מה זה מתלבש. אבל מי שתופס את הדבר בהלבשה וזה נעשה מחיצה בינו לבין הפשיטות, אז הוא מאבד את הקשר הפשוט.

אחד, התפיסה של שכונה היא איננה אלא גילוי של אמיתת היותו עצמו.

מהו צער השכינה

שאלה: לפי הנ"ל מהו הצער.

תשובה: כיוון שכל תכלית הבריאה היא גילוי, וכאשר הגילוי מצטמצם, זה נקרא הגדרה של צער. לא רק שהאדם מצטער בהעדר גילוי השכינה, העדר הגילוי זה נקרא צמצום של צער. הוא משתתף בהעדר הגילוי, זה נקרא הצער. מדגישים את הלשון. לא שיש שכונה שאיננה מתגלה ואז אנחנו מצטערים. אלא מצטער בצער השכינה, כי המציאות של העדר הגילוי הוא צמצום. הצמצום הזה נקרא מקום צר, מאותו שורש של המילה, זה נקרא צער. אדם שיש לו צער, זה מחמת שיש לו מיצר, יש לו צר, אז יש לו צער. זה נקרא להשתתף בצער השכינה, זה להשתתף בצמצומה. וצמצומה זה העדר גילוייה. העדר בשלימות או העדר חלקי, אין העדר שלם בדקות.

עבודת ה' למעשה ביחס לשכינה

שאלה: לפי זה מה שאדם אוהב וירא זה ממנו יתברך או מהשכינה.

תשובה: כשמגייעים לעבודה עמוקה בלב, כשנכנסים לכאלה חשבונות, אז בעצם מאבדים את הפשיטות ואת הקשר הישיר מול הקדוש ברוך הוא. זה אותה שאלה שמקבילה, מה מכוונים בתפילה, האם לכוון בתפילה כפשוטו אליו יתברך שמו, או לז"א דאצילות, כדוגמה, וכן על זה הדרך. ובהגדרות מופלפות. לאור אין סוף שמתלבש בתוך ז"א דאצילות. בהגדרה יותר פשוטה, בלי שום חשבון. כתינוק בן יומנו.

בלבניפדיה עבודת ה'

בריא - תמצית שיעור

בְּרִיא - הכרה שהוא אבר מתפיסת כל הבריאה שהיא גלוי ית"ש

וככל שאינו מבורר בעולמו הוא מעורב יותר, כחוש יותר, דכאשר יש שני כוחות מעורבים לא באופן מתוקן הם מכחישים זא"ז ומתנגדים זל"ז, ולכן ההפך מבריא זה כחוש.

אחד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם זה שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה, עַד שְׁיָבֵא הַפְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וַיְכַרְעֵ בְּנִיחָם, הגלוי בתורה של כתובים המכחישים זא"ז זה לא כפי צורתה העליונה, דכאשר התורה מתגלה כפי צורתה העליונה היא מגלה עולם ברור שאין בו כתובים המכחישים זא"ז, ושורש ההכחשה שיש בתורה זה מחמת שדברה תורה כלשון בנ"א (ברכות לא ב), שהתורה נשתלשלה ונתלבשה במדרגת בנ"א, שזה מתולדת החטא, והכח לבררו זה ע"י שְׁיָבֵא הַפְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וַיְכַרְעֵ בְּנִיחָם.

ביתר עומק, קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבדו, ומשם הוא התגלה לבר - לחוץ לברא את העולם, א"כ מי שהוא בריא הוא תופס שכל הבריאה אינה אלא גלוי של הבורא ית' לחוץ, אך מי שאינו בריא אלא כחוש הוא תופס שיש מציאות כמציאות לעצמה שהיא מציאות גבולית וזה עצם הכחש שבה. אך בתפיסה העליונה שכל הבריאה היא גלוי של הבר-א' של הא"ס ב"ה אין עוד מלבדו, א"כ כל הבריאה מגלה דבר אין סופי שאין לו גבולות, וזה מציאות הבריאה הפך הכחוש.

בהגדרה דקה ושורשית יותר, כחוש הוא מכחיש כביכול את מציאותו ית"ש, אך הבריא

שורש המילה בריא בתורה הוא בחלום פרעה על פרות בְּרִיאֹת בְּשָׂר (בראשית מא יח) והפוכו זה (רעות ודקות) כחושות בשר, לשורש בריא ישנם כמה משמעויות, הא' מלשון ריבוי כמו שמבאר התרגום פְּטִימָן בְּשָׂר.. וַחֲסִירָן בְּשָׂר, וא"כ ברי מלשון בר - רבוי, והפוכו זה צימצום.

משמעות נוספת, הפוך אותיות בריא זה אביר, לשון חוזק ותוקף. הבריא הוא חזק, והכחוש הוא חלש. משמעות נוספת ביתר עומק, בריא נקרא כך מלשון ברור מבורר, כאשר הבריאה נמצאת בשורשה היא בְּרִאשִׁית בְּרָא, כלומר היא ברורה, וע"י חטא עץ הדעת נעשה תערובת של טוב ורע מעורבים זב"ז, וזה הפך הברירות. וכידוע לשון חז"ל שכאשר הנחש פיתה את חוה לחטא, אמר לה וְהִייתֶם כְּאֱלֹהִים - מה הוא בורא עולמות אף אתם בוראים עולמות, אך יש הבדל בין העולמות שבורא השי"ת, לבין עולמות שהבני אדם [כביכול] יכולים לברוא, שכאשר הקב"ה בורא, הוא בורא את הבריאה מבוררת בר-א' אלופו של עולם, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, משא"כ עולמות שבנ"א בוראים מכח עץ הדעת שמעורב בו טו"ר, הם בוראים דברים מעורבים שאינם מבוררים.

בתפיסה החיצונית חולה ובריא זה דבר שמוכר לכולם, אך בתפיסה הפנימית בריא זה אדם שחי בבהירות, עולם ברור ראית, וככל שהאדם מבורר יותר בעולמו הוא בריא יותר,

כלל כל הבריאה היא ההפך ממצייאות של ברא, דמבואר בחז"ל דכאשר עלה ברצונו לברא את העולם הוא יצר חלל פנוי ושם ברא את כל הנבראים כולם, א"כ כל הבריאה נמצאת במקום של חולי - חלל וחיסרון, א"כ כל הנבראים ביסוד בריאתם הם חולים, ומצינו כך לדינא דהן היולדת והן הנולד יש להם דין של חולה שיש בו סכנא לענין שבת, ועוד כך כל דבר המוליד והנולד בבריאה יש לו דין של חולה. אך זה לא היה בראשית הבריאה, דמבואר בחז"ל דכל מעשה בראשית לקומתן ולצביונם נבראו (ר"ה יא א) וא"כ לא היה להם דין של חולי. אלא החולי התחדש מכח חטא אדה"ר ששם התחיל התערובת, והשורש הדק לזה בפרטות זה מכח הוי"פל ה' אלקים תַּדְבָּרָה עַל הָאָדָם וַיִּשְׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלָעָתָיו, ונוצר בצלע [תפיסה של] חלל, ומכח זה חל עליו מציאות של חולי, ואבד ממנו מציאות הבריירות ותפיסת הבר-א' שכל הבריאה כולה אינה אלא גלוי אמיתתו ית"ש. אך עצם זה שבכריאתו הוא נברא בריא, זה השורש לתיקון, והקלקול התחיל מכח אשתו הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה לִי מִן הָעֵץ וְאֵכֶל, ועי"ז כל דבר שמתחיל אינו מתחיל ממקום בריא אלא ממקום של חללות.

אַלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם, וארז"ל אל תקרי בהבראם אלא באברהם נברא העולם, ולכן כאשר אברהם אבינו בא להוליד מבואר בחז"ל שהוציאו הקב"ה מחללו של עולם, בכדי שלא יוליד מתפיסת החללות התחתונה של החלל, אלא מתפיסת הבריא, ומבואר בחז"ל שאברהם ושרה עקרים היו, ולשרה לא היה אפי' בית ולד, ועומק הענין, דכל אשה שיש לה בית ולד זה מקום נקב וחללות שהולד ממלא אותו, אך שרה היתה למעלה ממקום

רואה שכל פרטי הבריאה הם עדים נאמנים על מציאותו ית"ש, עדות מגלה שהמראה של הדבר אינו הכל אלא יש עוד [מלשון עדות] כח שהוא כח הפועל בנפעל, א"כ מה שנראה בנפעל שהוא גבולי בעומק הוא מגלה את הפועל שהוא בלתי בעל גבול. ולכן כל דבר שלא מעיד על הבורא ית"ש, הוא מכחיש כביכול שיש לו בורא, אמונה לעומת כפירה.

איתא בגמרא (שבת קיט ב) כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וכידוע מאד שיש בזה דין של עדות על מעשה בראשית, ולכאורה עדות היא להעיד על דבר שראה או שמע, וכיצד אנו יכולים להעיד על מעשה בראשית, אלא שבשבת מתגלה כח הפועל בנפעל, ומתגלה שכל מה שהתגלה בששת ימי המעשה הוא מכח הברא אלוקים לעשות, ושכל הבריאה שנבראה אינה רק ויכל אלקים שזה רק מה שנברא בששת ימי המעשה עוד יום ועוד יום עד שהפסיק, אלא אנו מעידים שבכל נברא יש את העוד שבו שזה כח הפועל בנפעל, זה עומק העדות על מעשה שמים וארץ, ולכן ארז"ל שנעשה שותף למעשה בראשית, שלכאורה כיצד יכול להיות שותף על דבר שהיה למפרע, ובאור"ח ביאר שכיון שהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, האדם מצטרף לחידוש העולם, אך לפי הנתבאר, כאשר אדם מעיד שכח הפועל בנפעל, א"כ הוא מצרף את הנבראים אליו ית', וזה ע"י עדות שהיא מלשון עד - דע, ידיעה חיבור, (צירוף המעשה שהיה לבי"ד, זה המושג עד) ולכן הוא נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית עכשיו אף שהדבר נברא קודם מחמת שעכשיו מתגלה העוד שבו, זה עומק הבריירות.

השכינה. א"כ הקב"ה מצדו מתגלה ע"י השכינה, ואנחנו א"כ חלקי אותו גלוי - אברי השכינה, מי שתופס שכל הבריאה היא רק גלוי של הקב"ה ואת עצמו כאבר וחלק מתוך אותו גלוי הוא נקרא אדם בריא, והוא נקרא בן העוה"ב, וזה תפיסה של בריא במדריגת עוה"ב, ואם אינו תופס כך הוא נקרא כחוש - חלול, מציאותו אינה שלימה, והוא מכחיש כביכול את מציאותו ית"ש. ותפיסתו היא שהברא הוא בבחינת בור-נקב, חיסרון, אך בתפיסה העליונה בור זה מלשון לבר, שכל הבריאה היא לבר מאלופו של עולם, זה תפיסת הגלוי השלימה, וזה מדריגת הבריא ששיך לאיזהו בן עולם הבא.

יש לשים לב שתמצית זו הינה טעימה בלבד מן השיעור ופחותה באין ערוך משמיעת השיעור עצמו.

[נושאי השיעור: בריא בר-א כחוש ברא אביר כחש בשר רבוי צמצום חזק חלש ערוב תערובת ברירות עד עדים עדות עוד אמונה כפירה בור בר אברהם ולד לידה]

החללות, ולכן כלפי התפיסה התחתונה של העולם שצריך מקום חללות בשביל להוליד, שרה אינה יכולה להוליד. ולכן כאשר הוציא הקב"ה את אברהם מחוץ לחללו של עולם גם הוא עלה ללמעלה מהחלל ויכול להצטרף לשרה וממילא להוליד, וההולדה הזאת של מה הוא בורא עולמות אף אתם בוראים עולמות היא באופן של לקומתן ולציביונם נבראו ולא באופן של חללות.

אדם בריא א"כ זה מי שכל תפיסתו היא רק הכרה שכל גילוי אינו אלא בר-א' שהאלופו של עולם מתגלה לחוץ וזה כל היותו והיות כל הנבראים כולם. זה התפיסה העליונה במעמקי הנפש שנקראת בריא. בשונה מאד מהתפיסה הרווחת למושג בריא.

ובהקבלה לכך, בריא אותיות אבר, א"כ בריא זה מי שתופס את עצמו שאינו כמציאות לעצמו אלא הוא אבר מאברי השכינה, ומבואר ברבותינו שהמושג שכינה זה גלוי של הקב"ה, וכל מה שיש כאן בעולם אינו אלא גילוי של מדריגת שכינה [שזה שמותיו של הקב"ה], ומעבר לכך אין לנו שום השגה בבריאה מעבר לתפיסת

מדור

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

בריא

סוגיות במחשבה

בריא

בלבניפדיה מחשבה

בריא

יתברך שמו. כל עוד ההמשך נאמן לראשית, כלומר שההתפתחות אינה יוצרת צורה אחרת אלא מגלה את מה שכבר היה בכחו, אז הדבר נקרא 'בריא' כשהוא דבוק במקורו. אמנם כאשר הבריא מתרחק מן שורשו כבתחילה, אז מתחיל החסרון, לפעמים כחולי (פגיעה בשלמות), ולפעמים ברזון (מיעוט השפע). ולפי זה יש לומר ש'בריא' בעומק אינו רק מי שאין בו מחלה, אלא מי שמציאותו מכוונת אל המקור, ונאמן לצורת הבריאה שהוטבעה בו מראש, כשנברא בידי הבורא יתברך שמו.

עסקנו במאמרים שונים בשורש ב-ר-ך - 'ברך' 'ברכה' 'ברכה' שעניינם אחד, לשון המשכה וריבוי. ומתוך זה אפשר להעמיד את משמעות המילה 'בריא' באופן הנ"ל, שדבר שיש בו ברכה להמשך שלו, כלומר שכוח הראשית נמשך ומתרבה ואינו נפסק הוא נקרא 'בריא', ואילו דבר שההמשך שלו נפגם ונחסר בו כוח ההמשכה, שם מתחיל מציאות של חסרון, והוא שורש החולי ואין בו את הברכה המלאה. שהרי 'בריא' אינו רק מצב נקודתי של רגע, אלא יש בו יחס בין התחלה להמשך, שאם הדבר דבוק בראשיתו כפשוטו, הרי הוא עומד במדרגת הבריאה, והרי הוא 'בריא' מצד קרבתו לצורת ההווה הראשונה שטמון בו, ואף כשכבר עבר אל ההמשך, אם ההמשך עצמו מתנהל בכוח הברכה, כלומר שהוא ממשיך מן המקור ואינו מתנתק, עדיין אפשר לקרוא לו בריא, מפני שהבריאות מתגלית בו דרך הברכה, כלומר דרך ההמשכה. אבל כאשר ההמשך חסר ברכה, וחסר בו כוח ההמשכה, אז מה שמתגלה בפועל איננו בריא, ואף אם היתה בראשיתו שלמות, הרי שבהמשך כבר מופיעה מציאות של קלקול וחסר, וזהו שורש החולי שהוזכר.

בלשון התורה וחז"ל אנו פוגשים את שורש המילה 'בריא' בצורות כתיב שונות, 'בריא' 'בריה' 'בראה', בדברי חז"ל נוסף לה שימוש 'ברי ושמא'. הפעם הראשונה והיחידה בה הוזכר המילה 'בריא' בתורה הוא ביחס לחלום פרעה שבפרשת מקץ (בראשית מא יח), וזה לשון הכתוב שם: "והנה מן היאר עלת שבע פרות בריאות בשר ויפת תאר". אותיות השורש 'בריא' הן ב' ר', נראה בס"ד שיש לאותיות אלו שורש פנימי ועמוק יותר.

נראה כי הלשון 'בריא' כוללת בתוכה שתי משמעויות עיקריות, שתיהן מציינות מציאות דומה לחברתה, וכשנבין את ההיפוך של המשמעות של 'בריא' תתחדד ביותר משמעות המילה 'בריא'. א- 'בריא' מלשון 'שלמות' ובה יש מציאות שאינה חסרה דבר מתחילת בריאתה, וממילא היפוכה הוא חולי, שהוא פגם במילוי הצורה, כעין חלל וחסרון. ב- 'בריא' מלשון 'שמן' כלשון התורה 'שבע הפרות יפת המראה והבריאות', כלומר שיש בהן יתר של גידול ומילוי, וממילא היפוכה הוא רזה, שהוא העדר אותו שומן, כמ"ש (בראשית מא, ג) וְהָיָה שֶׁבַע פְּרוֹת אֲחֵרוֹת עֲלוֹת אֲחֵרֶיהֶן מִן הַיָּאֵר רְעוֹת מְרָאָה וְדָקוֹת בָּשָׂר. נמצא שבשני הפירושים 'בריא' הוא שם למציאות מלאה, או מלאה מצד שלמותה (באיכות), או מלאה מצד ריבוי (בכמות).

אלא שעיקר בירורו של המושג 'בריא' אינו בלשון החיצונית בלבד, אלא בשורש: ב' ר' הוא שורש 'בריה'. ומכאן פתח להבנה עמוקה יותר, בריאות היא קירבה אל צורת הראשית שנברא בעולם. כל נברא נחקק בתחילתו בתבנית מסוימת, בצורה הראשונה שבה ניכרת הגדרתו ותכליתו כפי רצון הבורא

משום שזו הנהגה של מיצר ושל הפסקת ברכה. וזהו כוונת הפסוק 'ולא נודע כי באו אל קרבנה', זה כבר איננו רק דין של חולי שבתחילתו היה שלם ואחר כך נתקלקל, שאז סוף כל סוף נשאר רושם מהראשית וההתחלה, אלא העלם גמור עד שאין ניכר כלל שהיה כאן בריא ושמן. זהו שורש ההיפך מן הברכה וההמשכה, במקום שהברכה ממשיכה ומרבה, כאן המיצר מצמצם, ואף מעלים את עיקרו עד שאינו ניכר.

טרף טורף יוסף -

בחינת טריפה מעיקרא

בסייעתא דשמיא כעת נעמיק עוד יותר להבין יסוד השורש שהחלום המתגלה לפרעה הוא המשך ממה שנאמר קודם לכן על יוסף. שהנה יוסף ירד למצרים ונכלא בבית האסורים, ושם מופיע חלום שכל עניינו בליעה והעלמה של השלמות. כשבאו האחים לספר לאביהם שיוסף איננו, יעקב אבינו מתבונן בכתונת הפסים ואומר (בראשית לו לג) "כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף טורף יוסף". ויש להבין איזה צורך היה צריך לכפול טרוף טורף יוסף, זאת ועוד, הלא די היה לומר שנטרף יוסף או שנאכל על ידי חיה רעה? אלא שכפל הלשון מגלה עומק נוסף לא רק סיפור דברים בעלמא, אלא יעקב הבין ודימה את העלמות יוסף לטריפה. וכבר הזכרנו שיש הבדל בין ב' סוגי טריפות, יש בהמה או אדם שהיה שלם בתחילה ואחר כך נפל בו חולי או קלקול ונעשה טריפה מכאן ולהבא, ויש מדרגה חמורה יותר שהוא טריפה מעיקרו שהוא כמצב שמראש אין בו שלמות העומדת לקיום, ולכן אמרו חז"ל טריפה אינה חיה יותר מ"ב חודש, ולא מפני שנפל בו קלקול, אלא מפני שיסודו חסר מעיקרו.

ולפי זה יתבאר כפל הלשון 'טרוף טרף' כי אין כוונתו רק לומר שנטרף ונעשה טריפה מכאן ולהבא, אלא דימה את יוסף לטריפה בשורשו וכאילו מעיקרא הוא כבר נידון בטריפה מעיקרו. אמנם זה ודאי שאין הכוונה

ביאור חלום פרעה 'בריאות בשר'

לאור הדברים ניגש אל מקום האזכור בתורה, בב' חלומות פרעה הפרות והשיבולים. בחלום הפרות נאמר (בראשית מא ב) "והנה מן היאר עלת שבע פרות יפות מראה ובריאת בשר ותרעינה באחר", אצל בעלי חיים שייך לומר 'בריאות בשר', כי הבריאות ניכרת בכשרו. ואילו בחלום השיבולים נאמר (שם ז) "ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום", גם כאן הלשון בריאות משמש בלשון מלאות.

אם נתבונן מעט יותר נראה שמיד אחרי שהתורה כתובת את המילה 'בריאות' שהוא שלמות מופיע ההיפך 'רזות'. כנגד הפרות הבריאות, באות שבע פרות אחרות רעות מראה ודקות בשר, והדקות כאן היא מלשון רזון ומיעוט שהוא היפך הבריאות. ולא זו בלבד, אלא כשפרעה מספר ליוסף את החלום הוא אומר (שם ט) "ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשונות הבריאות. ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע כאשר בתחלה ואיקץ". נמצא שבחלום פרעה עצם חלומו הוא, שיש פרה בריאה ואז הבריאה נבלע על ידי ההיפוך. יש תחילה מציאות של מלאות ובריאות, אך היא אינה עומדת, אלא נאכלת אל תוך הדקות והשדפון, עד שאינה ניכרת לגמרי.

פרעה מלשון עורף -

מצרים מלשון מיצר ים

ומכאן ניתן להתחיל ולהבין את עומק החלום שקשור דוקא לפרעה ולמצרים. השם 'מצרים' מלשון 'מיצר' וצמצום, ההפך מן ההרחבה שהוא צמצום ההמשכה, כעין מקום הצר שבקומת האדם שהוא הגרון. והשם 'פרעה' מלשון 'עורף', כאדם שמפנה עורף ואינו מוכן להכיר את פרצוף הפנים, והוא הסתרת האור והברכה. ואם כן אין זה מקרה שדווקא אצל פרעה מתגלה חלום שבו הבריאה אינו נשאר בבריאותו אלא נבלע לגמרי על ידי הדקות,

חפר - חרפה, כי מקום החרפה הוא המקום שהדבר חסר ונגלה בו פגם. נמצא ששורש שמו כלול דבר והפכו תחילה חסרון וחרפה, ואחר כך אסיפה וכליה של החסרון ומתוך כך ריבוי ותוספת.

ומכאן אפשר להבין את הצד התחתון שנתגלה בו בתחילת המהלך, כי קודם שמתגלה ביוסף תוספת וברכה, מתגלה בו החסרון ש'אסף את חרפתו', כלומר שניכר בו שורש שנוגע בנקודת חסרון, וכאשר שורש הדבר עומד בנקודת חסרון, שם מתעורר כח הטריפה כי הטריפה פועלת במקום התורפה, במקום הרפיון.

[ובזה מתיישב סוד הדבר שכל מקום שהוא תורפה בת' שם הטורף בט' נאחו, וזהו מה שנרמז באדם וחיה לאחר החטא ויתפרו להם עלה תאנה' כי מקום הפגם בלבושים, מקום התורף, נעשה מקום שצריך כיסוי, ויתפרו, הוא מקום חולשה ששם מתגלה כח הקלקול].

פתרון חלומו של פרעה דוקא על ידי המשכת השלמות אל החסרון

ומעתה נבין את שורש פתרונו של יוסף. יוסף אינו מסכים להעמיד את החלום באופן שהבריאות נעקרת מן השורש כמו שפרעה ראה בחלומו, אלא יוסף בא בתיקון הדעת ומגלה שיש שובע ויש רעב, והשובע הוא שורש שממנו נמשכת אפשרות הקיום גם בימי הרעב, לכן אמר לקבץ 'ולאסוף' בר בשנות השובע כדי להמשיך מן השובע אל תוך הרעב כדי שלא תיעקר מציאות השובע מן הזכרון, ואף על פי שבימי הרעב לא יזכר השובע מצד הרעב הקיומי, מכל מקום בפועל נשאר ממנו קיום והמשכה על ידי שיהיה בנמצא לקנות בר ותבואה, ונמצא שהבריאות אינה נבלעת לגמרי.

אמנם בפועל לא נשלם החלום כפי שנראה בתחילה, כי כאשר ירד יעקב אבינו למצרים אמרו רבותינו זכרונם לברכה שפסק הרעב, והטעם לכך משום שיעקב איש תם יושב

כפשוטו שיוסף נולד טריפה חלילה וחס לומר כן, אלא שזו הייתה ההשגה של יעקב באותה שעה. והדברים מתבארים בדברי חז"ל, כאשר באו האחים לבקש להוריד את בנימין אמר יעקב אבינו יש כאן חשש של סכנה בבני רחל, אימם מתה בדרך, יוסף נטרף בדרך, ועתה אם תקחו גם את זה מעם פני וקרהו אסון בדרך והורדתם את שיבתי ברעה שאלה'. יעקב אבינו אומר לבניו שבנימין הוא בחזקת סכנה והרי יש כאן חזקה לדבר סכנה פן ימות, גם אמו מתה בדרך וגם היעלמות יוסף היה בדרך, ויעקב אבינו חשב שהדרך מוליד סכנה, ומכאן היה ירא שמא גם בבנימין יקרה אסון בדרך כמו שאר בני משפחתו.

וגם אצל בנימין עצמו נאמר לשון טריפה אבל בהקשר אחר, 'בנימין זאב יטרף' (בראשית מט כא) כלומר שהוא טורף אחרים, אבל כאן נתגלתה אפשרות הפוכה של טריפה וקלקול כפי שנראה ליעקב על יוסף וכיון שאמו מתה בדרך והולד של בנימין נולד באותו מקום של סכנה והנהגה זו נמשכה גם ביוסף כביכול שנטרף בדרך. ולפי זה יובן מדוע נכפל בתורה 'טורף טורף', מפני שהוא בא ללמד שאינו רק ביטוי של צער ויגון וסיפור דברים בעלמא, אלא הדבר איננו מאורע מקרי אלא גילוי של שורש סכנה הקשור לדרך שממנה באו ומהיכן הדבר נמשך.

אסף ה' חרפתי -

יוסף נקרא על שם החסרון

אמנם נראה לחדד עוד את שורש הענין גם מצד שמו של יוסף הצדיק, כי השם אינו מקרה אלא גילוי מהות כידוע. ומצינו בתורה ב' לשונות שנקשרו בשמו של יוסף, "ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה. ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי. ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף ה' לי בן אחר" (בראשית ל כב). 'יוסף ה' לי בן אחר' יוסף מלשון תוספת והמשכה, וכן 'אסף ה' את חרפתי', אסף מלשון הסרה וחרפה לשון חסרון

**שורש לשון 'חולה' בתורה,
וכיצד יעקב שהוא סמל של 'בריא'
נמצא בו 'חולי'**

נתבונן כעת בלשונות המזכרים בתורה בהקשר לדברים שנתבארו עד כאן. כתיב (בראשית מח א) "ויאמר ליוסף הנה אביך חולה", וכאן מתעוררת קושיא עצומה שהרי ביארנו שיעקב אבינו בירידתו למצרים גילה שורש של בריא שהוא שלמות עד שפסק הרעב מחמת שלמותו, ואם כן כיצד דוקא אצלו מתגלה חולי? ועוד קשה כיצד מתוך אותו החולי הוא מסתלק מן העולם, ולכאור' הוא סתירה לכל המושג שלמות?.

ובכדי לבאר זאת, נוסיף עוד שאלה לבירור, שהלא מצינו אצל יעקב אבינו כאשר אמר ללבן (בראשית לא לא) "טרפה לא הבאתי אליך, אנכי אחטנה מידי תבקשנה" כלומר הוא העמיד את עצמו כמי שמסלק כח טרפה ושומר את הצאן שלא ייחזו בהם קלקול של טריפה, ואף הוסיף תיאור של מסירות נפש (שם מ) "הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני", שם מתגלה יעקב כמי שנלחם כנגד כח הטריפה ומברר אותו ומסלקו. והנה כאשר הוא יורד למצרים מתגלה בו מציאות של חולי, וא"כ צריך להבין מה מקום החולי בתוך מהלך התיקון של יעקב איש תם שהוא שלם בשלמות.

ונוסיף עוד בענין הזה, נאמר בתורה (שמות כא ט) "אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא", כלומר עצם הקימה וההליכה הן סימן שהחיות חוזרת אל מקומו, ושזהו ענין בריא שמתחדש לאחר פגיעה ושם התורה כותבת "רק שבתו יתן ורפא ירפא", כלומר יש מצב של חולי ויש אפשרות של רפואה. וענין זה מצינו אף ביעקב אבינו, כאשר שרו של עשו נגע בכף ירכו ונעשה צולע על ירכו ומיד אחר כך נאמר (בראשית לב לב) "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל, והוא צולע על ירכו" הרי שנגלה שורש של

אהלים, תם מלשון שלם שיש בו שלמות, כלומר שורש מציאותו הוא שלמות, ולא בכדי חקוקה בכסא הכבוד דמותו של יעקב אבינו משום שהוא צורת האדם השלם בקדושתו יתברך. וכאשר השלם יורד אל מקום המיצר מתגלה כח השלמות ומאיר שם עד שהרעב נעצר. וממילא מתברר למפרע שמה שנראה בחלום שהבריא נבלע ואינו ניכר, אינו גזירה מוחלטת, אלא הנהגה שניתנת לתיקון וכאשר מתגלה שורש השלמות שבקדושה חוזרות הפרות הבריאות והשבליים הבריאות להיראות ולהתקיים, והברכה שבהמשכה גוברת על כח הבליעה וההעלם.

ולפי זה מתבאר ענין ירידת יוסף למצרים דוקא, כי יוסף יורד מן המקום שבו ניכר צד החסרון שלו 'אסף את חרפתי' אל מקום המיצר שהוא מצרים, שענינה צמצום והעלם הברכה, ושם נאמר עליו (בראשית מד כח) 'טרוף טרף יוסף ולא ראיתי עד הנה' כלומר נתפס הדבר כמציאות של טריפה מעיקרא לא כפגם שהוא מכאן ולהבא, אלא בשורש של החסרון, ומתוך כך דוקא משם מתוך הירידה הזאת הוא עולה לגדולה ומתמנה על כל ארץ מצרים, ומתברר שהוא הוא הראוי לעמוד לפני פרעה ולפתור חלמו.

פרעה רואה בחלמו לא רק מציאות של דקות מול בריאות, אלא בליעה והעלמה שמוחקת את הבריאות, הפרות הדקות בשר בולעות את הפרות הבריאות, וכן השבליים הדקות ושדופות קדים בולעות את השבליים הבריאות והמלאות עד שנעשה 'ולא נודע כי באו אל קרבנה', כלומר הבריא נעשה כלא היה מעיקרא כאילו אין כלל שורש של שלמות בעולם, וזהו עומק חלום פרעה שהמיצר אינו רק מראה של חסרון אלא כח שמעלים את עצם מציאות השלמות.

חלום בלא דברים בטלים, כלומר מצד המקום שהוא בא ממנו יש בו העלם וזו בחינת קלקול של חלום. אבל מאידך גיסא יש בחינת תיקון של חלום אמת ומצד העליון שזה ניקוד החולם כמו שאומר הרב אבועלפיה שזה שורש החלום דתיקון, שנקודת החולם נמצאת מעל גבי האות, וזה הזמן שהנשמה נמצאת מעל הגוף, ובשעה שהוא חולם, זה חלום מעומק הנשמה שזה קרוב למדרגת נבואה, אם לא נבואה ממש, ומכאן תוקף החלום כאשר הוא נובע מן השורש העליון ולא מן הערכוב התחתון.

ובזה יובן ענין יוסף שנקרא 'בעל החלומות', האחים אמרו בגנאי "הנה בעל החלומות הלזה בא" מפני שראו בחלום צד של חלל וחולי ואף יעקב בתחילה השיב "הבוא נבוא אני ואמך להשתחוות לך ארצה", אבל אף על פי כן "ואביו שמר את הדבר" יושב ומצפה מתי יתקיים. כלומר האחים ראו בחלומו של יוסף את הצד של הקלקול והחלל של החלום ואילו יעקב איבינו ידע שיש בחלום נקודת אמת שעתידה להתגלות בבוא הזמן, והיכן נתגלתה בפועל במצרים כאשר יעקב ובניו ירדו והשתחוו ליוסף נמצא שבמצרים עצמה התברר שהחלום איננו שייך רק לצד של חלל של שינה, אלא הוא שייך לצד של נשמה ושל אמת, שזהו חלום שיש בו אחד מששים בנבואה (ברכות נז ב) ואף יותר.

ומעתה גם מה שנאמר 'טרוף טורף יוסף' יכול להיתפס בשני פנים, מצד הקלקול זהו חיבור לצד חלל ומיתה שינה ושל חלום, זהו גם מקום אחיזת עשו שאמר 'הנה אנכי הולך למות', וסברו האחים מעיקרא טריפה הוא וממילא גם חולם חלומות ששייכים למדרגת החלל בחלק האחד משישים במיתה. אבל מצד התיקון אותו ענין עצמו מתהפך, כי יוסף מגלה חלום של אמת ומגלה המשכה של חיים בתוך מקום המיצר וההעלם, ובזה מתברר שגם החולי שנגלה ביעקב במצרים איננו סתירה למה שגילה שלמות, אלא הוא דרך נוספת של

חולי אבל מיד נתגלה כנגדו שורש של רפואה, כי זריחת השמש ליעקב היא גילוי של 'רפא ירפא' בבחינת האמור (מלאכי ג כ) "זורחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". נמצא שאצל יעקב כבר היה חולי, אך החולי לא נעשה שורש של הסתלקות, אלא היה לו מזור ותרופה למכתו.

אבל במצרים מתגלה מדרגה אחרת, כי התורה מעידה "הנה אביך חולה" ומתוך אותו חולי הוא מסתלק, וכבר אמרו רבותינו (מדרש רבה תולדות סה ט) "יעקב תבע את החולי אמר לפניו רבון העולמים אדם מת בלא חולי ואינו מיישב בין בניו, מתוך שהוא חולה שנים או שלשה ימים הוא מיישב בין בניו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל שנאמר ויאמר ליוסף הנה אביך חולה, א"ר לוי אברהם חידש זקנה, יצחק חידש יסורים, יעקב חידש חולי", ע"כ. נמצא שאין הכוונה שלא היה חולשה או חולי בעולם קודם לכן, אלא לא היה מצב של חולי שמוליד הסתלקות מן העולם כפי שאנו מכירים, ויעקב אבינו הוא הראשון שמתגלה בו חולי שמביא לידי מיתה, אם כן החולי כאן נוגע בנקודת חלל, כי מת נקרא חלל, והחולי נעשה פתיחה לחלל. ומכאן הקושיא מתחזקת ומתעצמת כיצד שייך דבר והיפוכו ביעקב, שעליו נאמר 'איש תם' והוא הסמל שגילה שלמות ושובע, ואיך זה שהוא גם מגלה חולי שמוליד חלל ומיתה, היתכן?.

ביאור ענין החולי של יעקב אבינו

ונראה בס"ד להסביר בעומק את הדברים, שיש קשר בין חולי ובין עולם החלום, כי השורש הקרוב בלשון הקודש לחולה הוא 'חלל' 'חלום', כי בחולי מתגלה חלל בכח, כלומר נחלש החיל והכח, ובחלום מתגלה חלל אחר, כי חלום בא מתוך שינה והשינה היא אחד מששים במיתה, וממילא החלום נוגע בצד של חלל, ולכן אמרו (ברכות נה א) אין

תיקון שהופכת חלל לחלום של אמת בבחינת כוחו וחילו שזה עומק נקודת תוקפו.

יוסף מתקן בתיקון עליון את חוליו של יעקב

זה מה שמתגלה אצל יוסף שנעשה משנה למלך, כי שם מתגלה תוקפו וחילו מכח החלומות הללו, כי החלום של יוסף אינו ענין של דמיון בלבד, אלא הוא כח שמעמיד אותו למעלה ומעלהו בפועל ומכחו הוא עולה לגדולה. כי באמת נקודת החלום שבו מורה שהוא מעל גביהם שהרי ניקוד החולם עומד למעלה מן האות וכך מתגלה בעומק חלומו שהוא עולה על גבי אחיו שהשמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, וכן האלומות משתחוות לאלומתו, כלומר ענין החלום הוא גילוי של מעלה של עליונות של מעל ראש וכך נעשה בפועל כאשר הוא נעשה משנה למלך כי כוח החלום מתגלה ככוח שמעמידו למעלה במקום של שליטה והנהגה.

ולפי זה המאורע של "הנה אביך חולה" מתגלה דווקא בשעה שיוסף בא לבקר את אביו במצרים, כי יש כאן שני צדדים, מהצד התחתון נראה שיעקב אבינו הגיע למדרגת חולי כלומר ירד למדרגה של חלל של חסרון כמו שנתבאר, והרי החולי קרוב לענין חלום מצד השינה שהיא אחד מששים במיתה והחלום יש בו דברים בטלים מצד הקלקול שבו, ואם כן כביכול מתגלה שיעקב נגע בנקודה הזו במצרים.

אבל מהצד העליון הרי מי שבא אליו הוא דוקא יוסף, וכתוב (בראשית מז לא) "וישתחו ישראל על ראש המטה" ופרש"י בשם חז"ל מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה, נמצא שבאותה שעה שיש לאדם חולי שם מתגלה גם גילוי שכינה, כי יש בחולה שתי בחינות, א- חסרון וחלל, ב- קירבת שכינה, כי במקום שהאדם נשבר ונכנע ומתבטל אל השם יתברך, שם השכינה שורה עליו למעלה מראשותיו.

ומעתה יש להבין מדוע נכתב "וישתחו ישראל על ראש המטה" דווקא בביאת יוסף, כי לכאורה שכינה למעלה מראשותיו של חולה היא הנהגה כללית של הבורא ואינו תלוי ביוסף דוקא. אבל בעומק הענין נראה כי מצד יעקב עצמו כשמתגלה בו חולי במצרים היה מקום לומר שנפלה עליו כביכול מדרגת חולי במוכן התחתון של חסרון ושכירה, והרי יעקב הוא איש תם ושלם וכאן נראה כירידה ממדרגתו, אבל כאשר יוסף בא לבקרו שם מתגלה שהחולי אינו ירידה אלא עליה, כי יוסף הוא בחינת חלום של תיקון העליון שעומד למעלה וכמו שניקוד החולם עומד מעל האות כך יוסף מגלה שהמציאות של חולי יכולה להתהפך מחלל אל חולם, מחסרון אל עליונות, משינה של קלקול אל שינה שמרוממת את הנשמה ומגלה שכינה. ולכן דווקא בביאת יוסף נאמר וישתחו ישראל על ראש המטה כי בכוחו של יוסף להעלות את יעקב אבינו למצב שנראה כחולי שם הוא מגלה צד עליון של דבקות וגילוי שכינה, ומתוך כך ההשתחוויה על ראש המטה אינה סימן של נפילה אלא סימן של התבטלות לפני השכינה השורה שם.

יעקב 'בריא' בשלמות - יוסף 'בריא' בשמנונית

נרחיב כעת בביאור הדברים בפרטות ונחזור ליסוד שהסברנו בס"ד בתחילת דברינו. בלשון התורה המושג 'בריא' מתפרש בב' דרכים ושתיהן אמת והן ב' גילויים של מלאות א- 'בריא' מלשון 'שלמות' שאין בה חסרון והיפוכו חולי וחלל. ב- 'בריא' מלשון 'שמן' והיפוכו רזה ודק, וכאשר מעמידים כך את המושג מתברר שנשמות יעקב ויוסף הן שני פנים של בריא, האחד מצד יעקב אבינו שהוא איש תם יושב אהלים, תם פירושו שלם והוא שורש של קיום שאין בו מקום חסרון והוא גילוי של בריא כנגד החלל. והשני מצד יוסף הצדיק שעיקר ענינו הוספה והמשכה כי נקרא יוסף על שם הוספה ועל שם תוספת הטובה והוא גילוי של

הקץ הוא רז והוא שייך דוקא למקום שבו הרזון התחתון מתהפך לרז העליון, והאדם עומד בתוך צמצום הגוף ומגלה הרחבת הנשמה. והתיקון השני בא מכח יוסף כי יוסף הוא בחינת תוספת ושומן, וכאשר יוסף בא אל יעקב במצרים אז מתגלה שהחולי אינו רק רזון אלא גם פתח לשמנונית דקדושה כי במקום שהשכינה שורה נמשך שפע וחיות יתרה. וזהו סוד ההשתחוויה על ראש המטה, כי יעקב מצד עצמו היה יכול להיראות כמי שנופל ממדרגת תם שלם אל מדרגת חולה חסר, אבל מכח יוסף מתברר 'שישראל' עולה למעלה שהחולי נעשה כלי להשראת שכינה והשראת שכינה היא ההרחבה האמיתית והיא התוספת האמיתית, ולכן מתגלה אצל יעקב באותה שעה שני הבחינות יחד, מצד יעקב מתברר שהחולי איננו חלל אלא רז עליון של הרזון, ומצד יוסף מתברר שהחולי איננו דלות אלא פתח לתוספת שמנונית של קדושה, כי יוסף הוא שורש המשכה של תוספת שומן והוא ממשיך את אור 'הבריא' לתוך מקום המיצר ומעלה את החסרון למדרגת תיקון.

ומעתה מתברר שיסוד התיקון כאשר יעקב נמצא אצל יוסף הוא שמדרגת יעקב לבדה עומדת בין שלם לחסר, ומדרגת יוסף לבדה עומדת בין שמנונית לרזון. אבל כאשר הן מתחברים אז שני ההפכים מתבררים לתיקון שהחסר מתהפך לרז עליון, והדקות מתהפכת לריבוי ושפע ומתוך כך מתגלה עומק הבריא, הן מצד השלמות והן מצד התוספת שבו.

יוסף המוציא אל הפועל את 'הבריא' שביעקב

ונראה כי ירידת יעקב אבינו אל מצרים היא מכוחו של יוסף, כי יוסף הוא הסיבה שירד יעקב והוא גם הסיבה שנתקיים שם וניזון שם, וכשם שתחילת הירידה היתה על ידו, כך גם כל מה שנתגלה אחר כך מתגלגל על ידי יוסף דוקא, כי כאשר יעקב נעשה חולה מי שבא אליו

בריא מצד ההשמנה והתוספת, כי השומן אינו רק גוף עבה, אלא ריבוי כח והתרחבות של חיות והמשכה למעלה מן המידה.

ולפי זה יש להבין גם את מה שמה שמבואר במהר"ל ששמונה הוא מלשון שמנונית וזה מדריגת יוסף הצדיק, וביאור הענין הוא כי שבע הוא שלמות הסדר של העולם כדרך כל בנין שנשלם במידה הראויה לו, ושמונה הוא יציאה מן המידה תוספת על השלמות, והוא שורש המשכה של למעלה מן הטבע וכאשר הדבר עומד בשבע הוא שלם, וכאשר הוא נמשך לשמונה הוא מקבל שמנונית תוספת כח. ולכן שורש יוסף הוא נקודת 'שמונה' שהוא תוספת יתירה, ואילו שורש יעקב הוא נקודת 'שבע' שיש בו שלמות ותמימות.

ומעתה נבין מה שכתוב שיעקב אבינו ביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו, כי גילוי הקץ הוא גילוי רז שהוא סוד, וזה שייך למדרגת יעקב שמצד שלמותו הוא ראוי לגלות אחרית הימים, אולם המילה 'רז' יש לה שני צדדים, מצד תחתון רזון הוא דלות דקות וצמצום, ומצד עליון רז הוא סוד פנימי נסתר שהוא אור גבוה שאינו יורד אלא למי שראוי לכך, נמצא שאותו שורש עצמו יכול להיראות כחסרון ויכול להתגלות כסוד פנימי.

וכאן נכנס ענין החולי של יעקב אבינו, כי כאשר נאמר 'ויגד ליוסף הנה אביך חולה' נראה לכאורה שיעקב ירד ממדרגת שלם למדרגת חסרון וזה הפך כל מה שנתבאר שפסק הרעב ושנתגלה שורש הבריא, אלא שבאמת החולי כאן הוא נקודת מעבר בין שני ההפכים, מצד אחד הוא מגלה חלל כי בחולי מתגלה חסרון וחלישות, ומצד שני הוא מכין את הכלי לגילוי רז.

ולפי זה שני התיקונים שייכים כאן יחד, התיקון הראשון מצד יעקב עצמו הוא להפוך את החולי שאפשר שיתפרש כחלל לחלק מן הרז העליון, כלומר לא חסרון אלא צמצום שמגלה סוד, ולכן ביקש לגלות את הקץ, כי

מצד עצמו ענינו תם ושלם והוא בא להעמיד שלמות שלא תיעקר והוא מגלה שהבריא איננו חלום חולף אלא מציאות של קיום, אבל כל ירידתו וקיומו ותיקונו נעשים דרך יוסף כי יוסף הוא המכלכל והוא המגלה בפועל את הטוב שבדבר, והוא הנותן לעולם את בחינת התוספת שהבריא איננו רק שלם אלא גם מתרבה ומוסיף וממשיך. ולכן יוסף מגלה שהטוב איננו רק נקודה פנימית אלא שפע המתפשט והולך וכאשר הוא מכלכל את אביו ואת אחיו הוא מגלה להם את הטוב שבארץ ואת הטוב שבשובע, נמצא שהוא בסוד התוספת שהיפוכו שהוא רזון, ולכן ביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ שהוא רז וסוד.

אביר יעקב - 'אביר' אותיות 'בריא'

כתיב (בראשית מט כד) "ויפזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל". יעקב אבינו נקרא 'אביר' והיפוך אותיות 'אביר' הוא אותיות 'בריא'. נמצא שיש ביעקב אבינו בחינה נוספת של אביר בנוסף לכך שקיים כבר אצלו בחינת 'הבריא'.

נתבונן ונעמיק בענין 'אביר יעקב' כי אביר הוא מלשון 'אבר' 'איברים' וכבר נתבאר בארוכה בשורשי 'אביר ואיברים' שהכח שבאדם מתגלה דרך האיברים שהרי כל כח מצטייר באבר המוציאו מן הכח אל הפועל, ועל כן נקרא אביר מלשון אבר כי הוא מי שכוחו עומד בגילוי ממש באיבריו.

כל ענין התוספת באדם של אבר היא פגם ולא תיקון וכל יתר כנטול דמי, והרי יתר איבר עושה את האדם בעל מום, ובהגדרה זו יש להבין את עומק הענין בכל תוסיף, כי ידוע שרמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים, ורמ"ח גידים כנגד ל"ח, נמצא שהמצוות עצמן בונות את קומת האדם וכל מצוה מוסיפה חיות באבר השייך אליה, ולפי זה כאשר אדם מוסיף מצוה שלא נצטוה בה הוא כביכול מבקש להוסיף לעצמו אבר נוסף, וכיון שאין זה בנין

הוא יוסף, וכאשר באה השעה להעלות את עצמות יעקב ולקברו בארץ ישראל, יוסף הוא זה שמטפל בקבורתו. נמצא שהירידה והקיום והחולי והקבורה כולם נעשים מכח יוסף, וכאן מתבאר שהחולי עצמו הוא חולי דתיקון, וזה אינו מתגלה אלא על ידי ההצטרפות אל יוסף, כי יוסף הוא כח ההמשכה והברכה, ומכוחו החסרון מתעלה ולא נהיה חלילה חלל ומיתה בלבד. ולכך יעקב אבינו לא מת, ואף שורש מיתתו, החולי, אינו חולי דקלקול.

ובהבנת שתי החלומות של פרעה, יש לעמוד על שינוי הלשון שנאמר שם, בחלום הפרות נאמר (בראשית מא ב) "פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרענה באחר" ובשיבולים נאמר (שם ה) "בריאות וטובות" והרי הלשון טובות איננה תוספת נוי בלבד אלא היא חלק מן התיקון כי עיקר הקלקול שבחלום הוא "ולא נודע כי באו אל קרבנה", היינו שהבריא נעשה כלא היה והטוב נמחק מן המציאות, ועל זה באה ירידת יעקב למצרים לגלות ההפך שהבריא חוזר להיות ניכר, והטוב הזה נמשך בפועל באופן של שנים.

טו"ב שנה כלכל יעקב את יוסף, ועכשיו מתגלה במצרים ענין טו"ב הארץ תאכלו, והרי כשירד יעקב למצרים היה בן ק"ל שנה ואמר לפרעה (בראשית מז ט) "מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי", כלומר עד אותו זמן חייו היו בבחינת מיעוט ורע, וכאשר ירד למצרים נוספו לו עוד טו"ב שנים עד שנשלמו ימיו לקמ"ז שנים. נמצא במה שנוספו לו טו"ב שנים הטוב הזה איננו דבר צדדי אלא הוא גילוי של מה שנתבאר בריאות וטובות, כי במצרים מתגלה הבריאות אף במקום 'מיצר'.

וכאן מתברר שיש בירידה למצרים שתי בחינות, בחינה אחת שהיא שורש קלקול מצד המיצר ומצד ההסתר, והבחינה השנייה שהיא שורש תיקון מצד התם והשלם שביעקב, ומצד ההמשכה והתוספת שבכח יוסף, כי יעקב

פנימית יותר יש מקום שבו החי והמת נראים בתוך הגוף עצמו באותו אבר עצמו, וזהו אות ברית קודש, כי שם בזמן שהוא מת הוא קצר ובזמן שהוא חי הוא ארוך, והנה באותו מקום עצמו מתגלה בבת אחת שורש החיים ושורש המיתה.

יוסף הוא הוספת האבר

של יעקב ע"י האות ברית קודש

ולפי זה מתברר ענין מה שנאמר ביוסף "טרוף טורף יוסף" כי מצד מקום האות ברית קודש כאשר הוא בבחינת מת, אין בו כח המשכה ואין בו כח תוספת ואין בו כח הולדה, וכאשר הוא בבחינת חי שם הוא שורש יסוד דקדושה ושם מתגלה כח ההוספה והברכה של יוסף שהוא שורש ההולדה והשפעת החיים. נמצא שכפל הלשון טרוף טורף מורה על הסתכלות של נפילה למדרגת מת כביכול אל מקום שההמשכה נסתמת, ומתוך כך נעשה חלל וחסרון ומצד התיקון אותה נקודה עצמה מתהפכת לחיות ולהמשכה.

ומעתה נחזור לבירור מדרגת האבר ביחס ליעקב שנקרא אביר יעקב, כי אביר הוא לשון אבר ולשון תוקף וחוזק, וגם ביעקב מתגלה ענין תוספת אבר, שנאמר (בראשית לו ב) "אלא תולדות יעקב יוסף" ופירשו רבותינו שיוסף הוא עיקר תולדותיו של יעקב וכל עצמות יעקב מתגלה ביוסף, נמצא שכח ההוספה שבאבר של אות ברית קודש שנמצא ביוסף איננו ענין פרטי של יוסף בלבד, אלא הוא תוספת השייכת ליעקב עצמו, כי יוסף הוא המשכת יעקב בעולם, ועל כן נאמר אביר יעקב שהאברים ותוקפם מתגלים ביעקב דרך יוסף ונעשה כאילו יעקב מקבל בחינת תוספת אבר במובן של תוספת חיות באבר ולא הוספת אבר זר, כי אבר מת אינו מוליד ואבר חי מוליד וכאשר יוסף מתגלה כחי הוא נעשה יוסף לשון הוספה ואז ההוספה הזו חוזרת ליעקב ולכן נקרא 'אביר יעקב'.

של צורת בניית האדם כבריאותו ממילא נעשה לבעל מום, וזהו בל תוסיף דקלקול.

אלא שיש תוספת אחרת שהיא תוספת דתיקון, והיא אינה תוספת של עוד אבר אלא תוספת בתוך האבר עצמו שהאבר עצמו מתרחב ומתגדל ומתמלא חיים והרי זו תוספת שאינה משנה את מנין האיברים, אלא מגלה בהם חיות יתירה וזהו מה שנתגלה בעמקות שבאות ברית קודש, כי בלשון חז"ל סתם אבר קאי על אות ברית קודש, ושם ממש ניכר אבר חי ואבר מת, כי אבר מת כשהוא מת הוא קצר, וכשהוא חי הוא מתארך, נמצא שהתוספת כאן איננה יצירת אבר חדש אלא גילוי של תוספת בתוך האבר עצמו שמהקיצור נעשה הארכה ומן המיעוט נעשית תוספת חיות והארכה, זו היא נקודת התוספת שבקדושה.

ולכן יובן ששורש ההוספה דקדושה מיוחס ליוסף הצדיק, כי יוסף מדרגתו כידוע אות ברית קודש והוא נקרא יוסף מלשון הוספה והמשכה ובו מתגלה בל תוסיף דתיקון, לא הוספה של אבר נוסף אלא הוספה של חיות בתוך מקום ההמשכה שהוא אות ברית קודש וההוספה הזו היא הסוד של תוספת שמנונית שהוזכר, כי שמנונית היא ריבוי כח וחיות והתרחבות של המשכה ולא שינוי צורה.

[ואף ענין הולדה שאמרו 'ברא כרעא דאבוה' הוא תוספת שבאה ממנו אך סוף כל סוף הבן יוצא ממנו ונעשה מציאות לעצמו ולכן אינו זה נחשב לתוספת אבר, ואילו באות ברית קודש מתגלה תוספת פנימית באותו אבר עצמו שהוא חי ומת, וזהו גילוי של חיות בתוך הגוף עצמו ולא תוספת של גוף אחר].

ומכאן נוכל להבין גם עומק חילוק חי ומת שבאדם, כי יש צד של מות המתגלה במה שיוצא מן האדם החוצה בפסולת ובגללים שזה שורש עץ הדעת "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" ויציאית הפוסלת מגופו היא עדות שהמות חלק מחיי הגוף, ולכן נצטוינו (דברים כד יד) "וכסית את צאתך" כעין כיסוי העפר, כי עפר אתה ואל עפר תשוב. אבל בהבחנה

ספק מצות פרו ורבו, כי ביארנו שהבריא הוא שלם כמו שמצינו אצל יעקב אבינו שהוא גם בחינת אביר יעקב שהוא שורש בריא באבר ובפרט באות ברית קודש מצד שלא ראה קרי מימיו, ואברו היה מתוקן בשלמות, אבל דוקא באות ברית קודש מצד טבע המציאות אצל כל אדם מתגלה ספק הגדול מי אמר שתהא הולדה או לא, ואם כן לכאורה אותו מקום שבו מתגלה הבריא בשלמות הוא גם המקום שבו מתגלה השמא והספק הגמור.

אמנם לא כן אצל יעקב אבינו שהוא למעלה ממדרגת בני אדם, שהוא תיקן את האבר ובו מתגלה 'ברי' גם במקום שנראה מצד כל העולם 'שמא', כלומר לא רק שהוא נשמר שלא יצא הקרי לחוץ אלא שעצם כח ההמשכה שלו עומד במקום הראוי לו ומתוך כך מתברר שהבריא שבו אינו רק שמירה מן הפסד אלא גם ודאות של כח הולדה. (וכע"ז מצינו בלשון הש"ס שהרי המלה 'ברי' מופיע בסוגיות רבות בביטוי 'ברי ושמא' וזה ברור שב"י עדיף רק להחזיק ממון, אבל להוציא ממון ע"פ טענתו זה הסוגיות בש"ס שצריך לברר מעמדו של הברי בהוצאות ממון). ולכן מה שנאמר אצל יעקב לא ראה קרי מימיו אינו רק שהיה צדיק ולא ראה הפרשה לבטלה, אלא יש כאן גילוי עמוק יותר שהטיפה הראשונה שלו היה במדרגת שלמות האבר, וכיון שהאבר חי בשלמותו מתגלה בו כח ההוספה והתולדה בבחינת יוסף לי השם בן אחר.

חז"ל אמרו (יבמות לד א) אין אשה מתעברת מביאה ראשונה אלא אם כן ממעכת באצבע, ובכל זאת לאה ילדה מביאה ראשונה, ללמד שבמדרגת האבות ובפרט במדרגת יעקב נתחדש סדר אחר שהבריא של האבר והשלמות גורם שהטיפה הראשונה אינה נשארת בגדר ספק אלא נעשית שורש לידה ודאית. ומכאן יתבאר גם הקשר 'אלה תולדות יעקב יוסף' כי עיקר תולדותיו הוא יוסף, כלומר עיקר כח התולדה והתוספת מתגלה בנקודת יוסף שהיא נקודת אות ברית קודש דתיקון שהאבר

ולפי זה יתבאר עוד ענין מה שאמרנו שתוקפו וחילו של אדם נמצא באות ברית קודש, כי שם נקרא 'ראשית אוני' ושם מתגלה כח החיים והמוליד, ועל כן יעקב נברא 'בריא' אין הכוונה רק לבריאות הגוף, שהרי אדם יכול להיות בריא באבר אחד וחולה באבר אחר, אלא בעומק הענין נראה שהבריא מתגלה במקום היסוד, כי כאשר היסוד שלם כל הקומה נמשכת מן השלמות, וכאשר היסוד נפגם כל הקומה נעשית מקום אחיזה לחסרון. ועל כן אמרו רבותינו על יעקב שלא ראה קרי מימיו ללמד שבאות ברית קודש לא היה אצלו פגם כלל וממילא האבר הזה היה בבחינת 'בריא' בשלמותו. וזהו עומק 'אביר יעקב' שמתגלה בו כח אבר של קדושה.

ומכאן נבוא לבירור מצות פרו ורבו שהיא מצוה הראשונה בתורה והיא המצוה היחידה שבמעשה האדם נשאר מקום ספק עד שיתברר לאחר זמן מציאות הלידה, כי ברוב מצוות התורה האדם עושה והמצוה מתקיימת מיד, למשל הניח תפילין או התעטף בציצית או מצות צדקה קיים את המעשה מיד, אבל במצות פרו ורבו עיקר הקיום אינו ניכר בשעת מעשה, כי בשעת מעשה הביאה אין האדם יודע אם יהיה ביאה הראוי להולדה, ואם לא יהיה הולדה נמצא שהביאה בגדר הכשר מצוה בלבד, נאף אם יש בזה צדדים אחרים בעומק שהוא מוליד נשמות וכדו' אך מכל מקום בפשטות אין כאן קיום מצוה בשעת מעשה הביאה]. זה מפליא מאוד הרי כל שורש המצוות נמצא במצוה הראשונה שבתורה וכל מוני המצוות לפי סדר הפרשיות מונים את מצות פרו ורבו כמצוה ראשונה, והמצווה הראשונה כל כולה ספק מי אמר שהוא מקיים מי אמר שהוא לא מקיים, מי אמר שהיא תלד מי אמר שהיא לא תלד.

יעקב אבינו שהוא בריא ושלם
מוליד מטיפה ראשונה בתורת ודאי
 כעת נוכל להבין באופן נפלא ענין זה של

מתגלה עומק שורש התיקון שהוא מסלק את מציאות הספק מן שרש ההמשכה. ואין זה דומה לשאר בני אדם שאם יש לו בן ובת קיים פרו ורבו ואם מתו לא קיים מצוה זו (ע' גמ' יבמות סא ב), משום ששאר בני אדם נמצאים במצב של ספק ותלויים ועומדים בקיום המצות.

אם כן השורש שמתגלה מצד נקודת התיקון אצל יעקב אבינו, שיעקב אבינו מסלק את מציאות הספק, אצל יעקב אבינו השורש של כל המצוות כולם ודאיים, כשם שורש כל המצוות שהוא מצות פרו ורבו אצלו בודאי ויש ודאי הולדה, אם כן כל המצוות כולם אצל יעקב אבינו הם יוצאים מגדרי הספק וכל הוויתם של כל המצוות הם מדין ודאי ולא מדין ספק. וזהו עצם מדרגה של הבריא.

יעקב אבינו שופריה דאדם הראשון - שורש התיקון דרך ראובן

כבר נתבאר בתחילת הדברים שבריא מלשון בריאה, כל דבר העומד בקרבת ראשיתו נקרא בריא, או מצד שהוא עדיין עומד במדרגת ההתחלה, או מצד שיש בו ברכה להמשיך שההמשכה נמשכת מן המקור. ולפי זה מדרגת יעקב אבינו שהוא תם ודמותו חקוקה בכסא והוא שופריה של אדם הראשון כמבואר בגמ' (בב"מ פד א) הרי הוא עומד כעין הבריאה הראשונה ובמובן זה הוא בריא כי הוא קרוב אל צורת הראשית שקדמה לחטא, ולכן הוא במדרגת הבריא של הבריאה הראשונה.

והזכרנו כי אדם הראשון קודם החטא לא היה אצלו מקום של ספק אם תהיה הולדה או לא אלא הוא היה בתורת ודאי הולדה מעין מה שיהיה לעתיד לבא שעתידיה אשה שתלד בכל יום. וזהו אור של ראשית הבריאה לפני שנכנס

נעשה חי ותוספת החיות שבו היא התוספת שמולידה, וכאשר האבר חי ותוספתו קיימת אז הולדה איננה רק שמא אלא ברי, ומתוך כך נמשך גם השלב הבא של עיבור שהוא תוספת איבר בכחנית עובר ירך אמו וברא כרעא דאבוה אבל כל זה נמשך מן השורש שהאבר עומד בשלמותו*.

האור הגדול שמתגלה אצל יעקב אבינו הוא שמצדו שהוא בכחנית בריא מה שאצל כל אדם הוא שמא, אצל יעקב אבינו מתגלה שורש כח ההולדה בכחנית ודאי, וכאן מתגלה עומק שורש הספק בכלל, שהרי המצוה הראשונה שבתורה היא פרו ורבו, והמצוה הזו מצד סדר העולם עומדת בתחילתה במקום ספק כי בשעת המעשה מי יאמר שתהא הולדה, ומכאן שורש הקלקול שנכנס בעולם שקיום המצוה נעשה תלוי בספק.

ובדקות יותר, קודם החטא היה סדר אחר כי אילו היה האדם עומד במדרגתו הראשונה היה הדבר בכחנית ודאי ולא בכחנית ספק, ולכן אמרו חז"ל (שבת ל ב) עתידיה אשה שתלד בכל יום, כוונתם שאין זו רק הבטחה של ריבוי ילדים, אלא גילוי שהשורש של ההמשכה יחזור להיות בכחנית ודאי, שכל מעשה ביאה תוליד פרי בטן ואין כאן מקום לשמא, ועל דרך זה דימו רבותינו שת"ח לא יהיו מצויין אצל נשותיהם כתרנגולים, אבל עכ"פ למדנו מהתרנגול שמטיל ביצה בכל יום, ודימו זאת כדי להראות מהו ענין של הולדה ממקום של ודאי ובודאי תילד. וזה האור שמתגלה אצל יעקב אבינו שהוא אור דלעתיד לבוא, כי אצלו מתגלה נקודת הבריור במקום הספק. וזהו שאמרו מוכטח לו שזרעו אינו כלה מן העולם, כלומר יש בו הבטחה של המשך ודאי, ובזה

* אצל יעקב אבינו לא היה ענין של ספק כמבואר, אבל מכל מקום לא היה תיקון שלם לגמרי כיון שהחליפו רחל בלאה, ומצדו של יעקב אין כאן ספק אלא שבפועל כך נתגלגל הדבר ואין תיקון שלם בשום דבר בבריאה, אלא שכנגד מדרגת יעקב זה נקרא בריא ואם היה תיקון שמסלק לגמרי כל שמא לא היתה עוד מציאות של עמלק בעולם כי עמלק הוא שורש של ספק ומוכרח שיש בעולם נקודה שבה הספק נאחז.

העליון של ודאות ההולדה שהאיר ביעקב אינו מתגלה בשלמותו בפועל בעולם מפני שנשאר שורש של ספק ושורש של קלקול.

שורש התיקון של יעקב אבינו דרך יוסף ולוי

ומכאן נמשך ענין הבכורה שנעתקה מראובן וניתנה ליוסף, כי ראובן היה טיפה ראשונה ועליו נאמר 'ראשית אונ' והיה ראוי שתעמוד בו מדרגת ודאי ושלמות, אלא שנפל בו פגם של 'חיללת יצועי עלה', 'חיללת' דייקא, ומשום כך ניתנה הבכורה ליוסף כמו שנאמר (דברים לג יז) "בכור שורו הדר לו" אבל מ"מ יוסף אינו בא מטיפה ראשונה ממש, ולכן מתגלה בו גם שורש של 'טרוף טורף יוסף' כי כאשר הבכורה אינה עומדת במקומה הראשון נכנס צד של טריפה וצד של חסרון בהמשכה בסדר הדורות. כי במתן תורה נעתקה העבודה מן הבכורות אל שבט לוי, ובפרטות אל הכהנים בעבודתם, והלויים בשירה ושמירה ושערים, ושם מתגלה סוד עמוק בענין חלל כי כהן שהוא חלל עבודתו פסולה ומכל מקום דרשו רבותינו (קידושין טו ב) שאם נתברר הדבר רק לאחר מכן עבודתו כשרה מפני שנאמר (דברים לג יא) 'ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה' אפילו חללים שבהם, כלומר יש נקודת תיקון גם במקום החלל והרי זה היפך 'חיללת יצועי עלה' ששם החלל התגלה כפגם המבטל, ומכאן מתברר שבזרעו של יעקב נכנס מהלך של תיקון שבו גם מקום של חלל יכול להתהפך לא מכח ראובן בכורי אתה כפי שהיה ראוי מצד טיפה ראשונה ומצד ודאות ההולדה, ואז החלום דיוסף אינו מתקיים, אלא הוא מתקיים מצד מסויים של תיקון מכח עבודת הכהנים בבית המקדש, בבחינת חילו תרצה אפילו חללים שבהם יש בהם צד שהם כשרים.

כלומר מה שמתגלה ב'חילו תרצה' הוא שאל תראה אותו כמדרגת חלל אלא כמדרגת חיל, חילו, זהו עומק התיקון שמתגלה בשבט לוי

קלקול הספק בעולם, ולפי זה מתברר עומק מדרגת יעקב אבינו כי יעקב הוא תם צורת אדם שלם מעין שופריה דאדם הראשון ודמותו חקוקה בכסא הכבוד, נמצא שהוא עומד קרוב למדרגה הראשונה של הבריאה וכיון שכן מונח בו שורש של ודאות ההולדה כפי שהיה קודם החטא וכפי שעתיד לחזור לעתיד לבא. וזה עומק מה שביקש לגלות את הקץ, כי לא רק זמן הקץ ביקש לגלות אלא סוד הקץ שכל ענינו סילוק הספק וחזרה לודאי הולדה והמשכת החיים.

יעקב אבינו אסף את בניו ואמר להם (בראשית מט א) 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים' כלומר ששורש ההולדה שלכם נמשך ממקום של ודאות. וזהו שפתח ואמר "ראובן בכורי אתה כחי וראשית אונ", כלומר גילוי הטיפה ראשונה ושורש כוח ההולדה שיש לי זהו כאשר הוא עומד בשלמותו וזהו שורש של המדרגה העליונה שתהיה האור לעתיד לבוא, אלא שנכנס פגם בתוך המהלך הזה, וזהו שאמר 'פחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה' וכדברי רבותינו (פס"ז ויחי מט ד) שרש"י מביא שבשעה שמתה רחל הביא יעקב אבינו את בלהה והושיבה על יצועה, אמר ראובן לא די שאחות אמי היתה צרה לאמי, אלא גם שפחתה תהא צרה לאמי, עמד ובלבל יצועה.

ומכאן עומק נוסף בענין החלום של יוסף, כי יעקב הבין מחלום השמש והירח, שגם אמו תשתחוה לו, וגער בו משום שחשב שאין מקום לאמו שהרי מתה, ואמר כיצד יתקיים הדבר, ואמרו רבותינו (מוכא ברש"י) שנתקיים הדבר בבלהה שנעשתה עומדת במקום רחל, נמצא שכבר נפתח פתח לקיום החלום דרך בלהה אלא שכשנאמר 'חללת יצועי עלה' מתגלה בעומק שאין העמדה של בלהה במקום רחל שלמה לגמרי, ואז במקום חלום שלם נכנסת בחינה של חלל כי 'חללת' הוא גילוי הפך השלמות והפך הבריאה, והרי זה מראה שהאור

השלישי שבאבות שממנה נמשך כח הלוייה שמפקיע את החלל. ולכן עיקר התיקון שבלוי הוא כוח הלוייה כוח החיבור שמעמיד מציאות שלא תיפול למדרגת חלל.

ועל דרך זה יובן גם מה שנאמר גבי אברהם אבינו (בראשית כא ג) "ויטע אשל בבאר שבע" ודרשו רבותינו א'ש'ל' רמז א'כילה ש'תיה ל'ינה, ויש שדרשו ל'זיה. ולכאורה שני ענינים שונים הם לינה ולווייה, אבל בעומק יש ביניהם שייכות, כי לינה נוגעת לשינה ושינה אחד מששים במיתה והרי הלילה הוא מקום של העלם וכח המות נאחז בו, ועל כן תיקון הלינה הוא להפוך את הלילה למקום של שכינה בצל שדי יתלונן, וזה עצמו ענין הלוייה שהולכת עם האדם ומפקיעה ממנו מיתה. נמצא שלינה ולוייה פועלות ענין אחד להפקיע אחיזת המות ולברר שההעלם אינו חלל אלא מקום השראת שכינה.

ומעתה יתבאר מה ששולח יוסף עגלות ליעקב וכדברי חז"ל להזכיר לו את הפרשה שעסקו בה לפני שנפרדו והיא פרשת עגלה ערופה, כי בזה יוסף מודיע ליעקב שהקשר ביניהם לא ניתק ושהלוייה קיימת וששורש החלל שנראה בפרישה לא תפס אחיזה גמורה, כי העגלה ערופה הסוד שמפקיע חלל, וממילא זהו עוד תיקון שמתגלה בכח יעקב עצמו שמאיר דרך לוי, כי לוי הוא כח הלוייה והוא כלי התיקון של השלישי.

ולפי זה מתברר בכדי לסלק את החלל יש כאן ג' חלקים ראובן, לוי, ויוסף. ראובן הוא כחי וראשית אוני שורש הראשית שהיה צריך להיות מעין אדם הראשון, ונפגם ונעשה בו חלל כמו שנאמר 'חללת יצועי עלה'. לוי הוא כח התיקון של השלישי 'הפעם ילוח אלי אישי' כוח הלוייה שמפקיע חלל כמו שנתבאר. יוסף מקבל את הבכורה שנעתקה מראובן אך כיון שאינו טיפה ראשונה נשאר מקום שיאחז בו צד של 'טרוף טרף יוסף' כלומר צד של חלל ושל הפסקה והיכן יכול להיבנות תיקונו רק

בכלל ובכהנים בפרט שהחלל אינו נשאר בשם של חסרון אלא מתהפך לשם של חיל כח וראוי לעבודה.

ועתה נעמיק מה נקודת התיקון שבלוי, כי לוי נקרא על ידי לאה שאמרה "הפעם ילוח אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים" והנה כאן מונחת הבחנה בין שני גילויים שביעקב, יש גילוי אחד של יעקב מצד שורשו שהוא מעין הראשית של הבריאה מעין שופריה דאדם הראשון וזה היה ראוי להתגלות בשלמות בראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני, אלא שנפגם הדבר בחטא ראובן שנאמר בו פחז כמים אל תותר אז חללת יצועי עלה, ונמצא שכח הראשית שנועד להופיע בראובן לא הופיע בשלמות.

ויש גילוי שני ביעקב, מצד סדר האבות שהוא שלישי שבאבות ומצד זה כחו איננו כח ראשית כאדם הראשון אלא כח של שלישי של מנין האבות, וכח זה מתגלה בלוי דוקא 'כי הפעם ילוח אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים', כלומר על ידי שלשה בנים נעשה יעקב בבחינת שלישי והלוייה שנעשית כאן הוא גילוי של כח השלישי של יעקב.

ולהבין בקצרה מהו הכוח השלישי של יעקב אבינו, חז"ל דרשו על הפסוק (דברים כא ז) בעגלה ערופה "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועיינינו לא ראו" ופירש רש"י וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוייה ע"כ. מבואר מזה שאילו פטרנוהו בלוייה לא היה מת, הרי שמבואר יסוד גדול שכאשר יש לוייה אין חלל כי החלל נוצר במקום שאין שמירה וכאשר יש לוייה יש שמירה ויש ליווי שמפקיע את כח המות והחלל, נמצא שעיקר ענין הלוייה הוא להפוך חלל לחיל.

וזה מתקשר למה שכתוב בפסוק (שופטים ג י) "ועגלון איש בריא מאד" לשון עגלון הוא כנגד עגלה ערופה שמתגלה כח של בריא כח של שלמות והמשכה וההיפך מן החלל, והכח הזה שייך לתיקון נוסף ביעקב מצד מדרגת

מה זרעו בחיים אף הוא בחיים אזאין כאן לווית המת אלא לווית החי, כי מי שמלווה הוא זרעו ומה זרעו בחיים אף הוא בחיים, נמצא שזרעו שמלווה אותו הופך אותו מלוית המת ללוית החי.

לא כל לוויה היא באותו עומק. יש מצוה של לוויה מדין מת מצוה שאין לו מלווים כלל ושם הלוויה היא עצם החסד האחרון שלא יישאר האדם ללא לוויה בעולם, אצל יעקב אבינו הלוויה אינה רק ליווי של גוף בדרך אלא גילוי של כל מהותו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים וכיון שכל ענינו הוא המשכה וחיות לדורות ומי שמלווה אותו בעומק הוא יוסף, כי יוסף הוא שורש ההוספה וההמשכה והוא העומד כנגד כל צד של הפסקה, לכן כל מהלך ירידתו למצרים וכל מהלך הסתלקותו וכל מהלך העלאתו לארץ ישראל הכל מתגלה דרך יוסף דוקא.

ויתר על כן מתגלה אצל יעקב שכח הלוויה הזה קשור למה שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני מלכים א קפח) על אות ברית קודש שהוא מקום החיבור של איש ואשה עד שנקרא 'מער בלויה שלו' כלומר מעורה באשתו כי שם מקום ההתחברות שממנו יוצאת ההמשכה. ולפי זה כאשר מלווים את יעקב אין מעוררים רק את זרעו שבחיים אלא מעוררים את השורש שממנו יוצא זרעו, והוא מאות ברית קודש ואז חוזרים ומבררים מה שנאמר 'אביר יעקב' אביר מלשון איבר והאיבר הנרמז כאן הוא אות ברית קודש.

מכח אור הלוויה של לוי, ולכן כשאר ירד יוסף למצרים יעקב אבינו לא פטרנוהו בלא לוויה, ושלח לו עגלות להאיר בו את סוד עגלה ערופה כדי לסלק את אחיזת החלל ולמנוע את הטריפה, וכאשר האור הזה עומד ביוסף מתגלה בפועל עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, כי הלוויה הפכה את מקום החלל למקום חיל ואת מקום ההפסקה למקום המשכה והנהגה.

לפי זה בעומק נמצא שייכות בין יעקב ליוסף בלוויה, שהרי הפעולה האחרונה שעשה יוסף ליעקב היה "לוויה" שהרי יעקב אבינו צוה אותו 'והעליתם את עצמותי מזה איתכם', יש מי שסיפק בידו לעשות אז כל האחים עלו, אבל על מי היה מוטל כל האחריות של אותה לוויה בה' הידיעה, זה יוסף. נמצא שיוסף ירד למצרים מכח פרשת עגלה ערופה של לוויה וחוזר ומעלה את יעקב אבינו לארץ ישראל מכח מצות לוויה, וכאן מונח החיבור של יעקב אבינו יחד עם יוסף במדרגת לוויה. וזהו שדיברנו שנעתק הבכורה מראובן אל יוסף כמו שנאמר 'בכור שורו הדר לו' אמנם יש בכך חסרון כי הוא כבר לא מתגלה מצד כך בשלימותו כי יוסף הוא לא בכור מטיפה ראשונה, ומצד כך היה הפגם של יוסף ויפזו מבין זרועות ידיו כי יצא ממנו הטיפים, ולכן אין לו שייכות גמורה למדרגת הטיפה הראשונה, אז מכח מה הוא יכול להתקיים רק מפעם ילוה אישי אלי, שזה כחו של לוי כמו שנתבאר, ואז יעקב אבינו מצטרף עם יוסף מכח הלוויה. אצל יעקב אבינו

סוגיות במחשבה

בריא

תנ"ך

וכתב ביריעות שלמה (חוברת ו', יריעה ד) וז"ל:
"כל זמן שהאדם בגדר הממוצע, הוא בריא,
וכל נטיה וההעתקה ממנו ע"י סיבה מקריית
גורמת חולי וחולשה", עכ"ל.

וכתב הרד"ק (ספר השורשים ערך נוף) וז"ל: "ובכל
נוף ונוף האויר משונה זה מזה, ומי שיצא
מנוף תולדתו ויכנס בנוף אחר, יחלה על הרוב
להשתנות האויר ממצב תולדתו, אבל ירושלים
היתה יפת הנופות, וכל מי שיבא אליה משאר
הנופות יהיה בריא ושלם, וז"ש (תהלים מח ג)
משוש כל הארץ", עכ"ל. ועין מלבי"ם שמות
כא יט.

והבן שירושלים מהותה בגדר "ממוצע", וכל
ממוצע בריא, כנ"ל. והיפך גמור של ירושלים,
הוא חוץ לארץ, חו"ל, מלשון חולה היפך
בריא, והבן.

עוד כתב בחשק שלמה (ערך בר) וז"ל:
"מפעל ברא המורה על הבריאה, נעתק שם
התאר בריא להורות הבריאות, ור"ל שהדבר
הוא במתכונתו ואופנו כמו שהיתה בו כוונת
הבריאה שלא נשתנה", עכ"ל עי"ש. וזה נגלה
דייקא בירושלים, שהיא נבראה תחלה, מציון
מכלל יופי, מציון הושתת העולם כמ"ש (יזמא,
מד א), ובה נגלה שורש כח הבריאה, ולכן שם
תוקף כח הבריאות, כנ"ל.

שבע פרות יפות מראה ובריאות

בשר (בראשית מא ב)

והיפך בריא, רעוע, כמ"ש עירובין סב א,
וכן היפך בריא, חולה כמ"ש כגון יומא פב א,
ופעמים מוגדר היפך בריא, מסוכן, ב"ב קנו א,
והינו חולה מסוכן. וכן היפך בריא כחוש, כמו
הכא פרות בריאות והפוכו, כחשות. ומעין כן
כתובות ז א, וגבריאל שמדתו מדת הגבורה,
אותיותיו, ג- בריא- ל. ושורש כח הבריאות,
במרכז, בנקודת אמצע. ועל טבריא אמרו (מגילה
ד א) שנקראת כן על שם שיושבת בטיבורה של
א"י. טבריא, אותיות ט- בריא. וכן בריא ושמא.

ויש מכחש שיכול להבריא, ויש כחש שאינו
יכול להבריא, כמ"ש (ב"ק צו ב) כחשה כגון
הזקינה, שלא הדר בריא.

וכן בריא ענינו שומן, כמ"ש במחברת מנחם
אות ב', ערך בר, ונראה שהוא מלשון בר,
מבורר, משובח. וכן הוא בספר השורשים
לרד"ק, ערך ברא, עי"ש. עוד כתב במחברת
מנחם שם וז"ל, ויתנו בברותי ראש (תהלים סב
כב) ואברה מידה (שמואל ב יג ו) והברות את דוד
(שם ג לה), ולא ברה אתם לחם (שם יב יז) ענין טעם
ומאכל הם, עכ"ל. ודו"ק בדבריו אולם עיין ספר
השורשים לרד"ק (ערך חלם) וז"ל: "רוק הבריא
אין בו טעם, אבל החולה יש טעם ברוקו מאחת
מארבע המרות אשר תגבר עליו", עכ"ל.

ש"ס

הוא בריא כאולם, כי גם הבעלי חיים הבלתי מדבר גופו בריא וחזק, "עכ"ל. והבן שהרשעים הם בבחינת בעלי חיים שבריאם ללא מעלות טבעיות ונפשיות.

וזהו היפך הגמור של הצדיקים שעליהם כתב המלבי"ם (משלי כח ד) וז"ל: "אשרי אדם המפחד-שהגם שלבם בריא כאולם כי לא חטא עושה את עצמו מפחד על העתיד שלא יחטא, ועי"כ נשמר מחטא ומפלס דרכיו, אבל המקשה לבו הוא בהפך, שרואה שמתיסר ביסורין ויש פחד, והוא מקשה לבו כמו פרעה שהקשה את לבו ולא ירא ה'", "עכ"ל.

ובשורש בריאות הנפש והגוף שורשם חד כמו"ש בשיח יצחק (דרוש לשבת בראשית, המשך) וז"ל: "בריאות הגוף וחלישותיו ע"י חולשת הנפש ובריאתו שכל נזק שנפשו בריא אולם, אז גופו בריא, וחיות הנפש מתפשט בכל אברי גופו", "עכ"ל עי"ש.

קטן החולה אין מוהלין אותו

עד שיבריא (שבת קלז א)

ואמרו שם (פסחים סט א) לדברי ר' אליעזר קטן בריא מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת. ועין חת"ס קלד ב, ד"ה ביום השלישי, דדין זה לפני מ"ת. וכן לגבי מלקות, כתב רש"י (מכות כב ב ד"ה הא דאמדוהו) וז"ל: "דמעיינו בדיניה ואמרו אין יכול (ללקות), וממתינין לו עד שיבריא", "עכ"ל עין רש"ש שם.

אולם לגבי קטן, אמרו (יבמות עא ב) דאפילו דכאיב ליה עיניה הוי חולה, עיין ריטב"א על אתר. וכן יבמות שם וז"ל: "ושמענין מינה

"מאי דכתיב (תהלים עג ד) כי אין חרצובות למותם ובריא אולם, אמר הקב"ה, לא דין לרשעים שאינן חרדין ועצבין מיום המיתה אלא שלבם בריא להן כאולם". (שבת לא ב)

וכתב המהר"ל שם וז"ל: "ודבר זה בעבור שיש להם כח גשמי יותר, שכל ענין הרשעים בעלי גוף ובעלי חומר, ולכן לבם בריא כאולם", "עכ"ל. ולדבריו כח בריאות זה אין עיקר ענינו בלב, אלא כלל גופם בריא הוא מפני היותם בעלי גוף וחומר, והבן.

אולם באור רמ"ז כתב (מאמר ת"ט) וז"ל: "בחינת חושי, היינו בריאות וחולי בפחד הרגשה חושית אין להם", "עכ"ל ולדבריו יותר נראה שאין לזה יחס לכלל כחם הגופני, אלא בפרטות ללב, והבן. וביאור "בריא כאולם", כתב האבן עזרא (תהלים עג ד) וז"ל: "וטעם להזכיר אולם, כי הוא דר בבית נכבד שיש לו אולם, כמו האולם של בית ה' הנזכר בדה"י, או בעבור שהדירה באולם בריאות לגוף בעבור האויר שהוא מגולה", "עכ"ל עי"ש. וזהו בריאות גופני, כדברי המהר"ל הנ"ל.

אולם ביחס לנפש, כתב בנינה לעתים (דרוש ב' לר"ה) וז"ל: "כי אפילו לאפשרי לא יחשבו המיתה עצמה, לפחות להיות להם יראה ומפחד שמא יום מחר ומחרתו יגיע זמנם וקרב קצם, אבל אדרבה לבם בריא וחזק להם בהרחבה כפתחו של אולם, כי מורין כאלו הוא ודאי וידוע להם שלא יגיע היום ההוא לעולם ולא יפחדו ולא ייראו ממנו", "עכ"ל.

וכתב במלבי"ם (ישעיה נג ג) וז"ל: "יש מי שיחסו לו המעלות הטבעיות והנפשיות, ומ"מ

האוכל כמדה זו (עשירית האיפה, עומר) ה"ז
בריא ומבורך, יתר על כן רעבתן,
פחות מכן מקולקל במעיו (עירובין פג ב)

וכתב בקרן אורה שם וז"ל: "יש מקשים אמאי אמרו ז"ל (פג ב) בב' סעודות של עירוב דדי בששה ביצים והכא אמרינן דמזון ליום הוא עשירית האיפה, ונראה דשאני מן, דזה היה כל מזונם, וטעמו בו כל הטעמים, ובכל מיני מזון שרגיל האדם לאכול ביום אחד הוא מ"ג ביצים, אבל פת לחוד לא הוי שיעורא אלא ששה ביצים", עכ"ל, ועין שו"ת נודע ביהודה, או"ח סימן לז וסימן לח, מה שחידש בזה. אולם כתב במשך חכמה (ויקרא ה יא) וז"ל: "עשירית האיפה- מאכל לאיש אחד ביום אחד, ראע"ה, וזהו כמו דאמרו בעירובין, האוכל במדה הזו ה"ז בריא ומבורך", ויעוין נו"ב, מהד"ק, חלק או"ח סימן לח. ולפ"ז יתכן הא דצותה התורה בלחם הפנים להביא כ"ד עשרונים, משום דפר צבור קרב בכ"ד כהנים כמבואר סוף פ"ב דיומא כו ע"ב. ויהיה לכל כהן מאכל ליום אחד, כי ק"ק נאכלין ליום ולילה, וע"כ דהיה בכל משמורה כ"ד כהנים בשביל הקרבת פר אם יארע להם", עכ"ל, ולדברי הקרן אורה, יש לפרש שיהיה מאכל לכל כהן ליום אחד, שיאכל רק את זה ותו לא, והבן. וקצת דחוק שאינו אוכל אלא מאכל זה ואינו אוכל מאכל אחר.

וכתב בחת"ס (שו"ת או"ח תשובה קכז) וז"ל: "דנהי דחיוב החלה דבקמח ליכא אלא מ"ג ביצים, מ"מ ע"י תוספת המים נעשה ממנו נ"ד ביצים, וכו' ולפ"ז מ"ש בעירובין פג ב האוכל כשיעור הזה הרי זה בריא ומבורך, היינו כשיעור עיסה הנעשה ממ"ג ביצים וחומש שהוא נ"ד ביצים", עכ"ל. אולם עיין עוד בדבריו, שם תשובה קפא וז"ל: "דכל שיעורי התורה הנאמרים למצוה

דמשום צער וחולי כל דהו, משהין אותו למול עד שיבריא", עכ"ל. ומוגדר הכא שגדר בריא וחולה, הכל הוא דערכין ליה לפי הענין.

ויתר על כן כתב במאירי (שבת שם) וז"ל: "ואמרו עד שיבריא, רוצה בו עד שיצא מחליו ותגמר ידיעת החולי, וישאר אחר ירידתו שבעה ימים (כמ"ש בגמ') והם ימי הטוהר, אז ימול", וכו', שבחולי של כל הגוף כגון קדחת וכיוצא בו נותנין לו שבעה שלמים מעת לעת "אחר שיתרפא מן החולי", אבל אחזו כאב בעינו או באחד מאבריו אין ממתנין לו אלא עד שיבריא בלבד, עכ"ל. והרי שאף אחר שיתרפא מחליו, אינו בגדר בריא, אלא נצרך יתר על כן, מעין בחינת בריא אולם, וכמ"ש ביריעות שלמה, בריא מלשון ברא, והינו בתוקפו וחוזקו מעין שעת בריאתו, והבן.

במצות צדקה כתב במאירי (כתובות סז ב) וז"ל: "אם היה חולה או חלוש מעדיפין לו עד שיבריא ו'יתחזק'", עכ"ל. ולא סגי עד שיבריא, אלא נצרך "ויתחזק", והבן. וכן לגבי מילת קטן כתב הר"י מלוגיל (שבת, על הרי"ף, נה א) וז"ל: "קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא, עד שיתחזק מחולשת החולי", עכ"ל. וז"ל (פסחים סט א): "להברותו- להיות בריא 'וחזק'". וכתב במאירי (יומא פד ב) וז"ל: "להברותו, ר"ל להרחיצו כדי לחזק איבריו", עכ"ל. וכן באבל יש סעודת הבראה לחזקו, ואבל אינו בגדר חולה ודו"ק. וכתב בפסקי רי"ד (עירובין סז ב) וז"ל: "הכל אצל מילה חולין הן (פסחים סט א) שאפילו קטן בריא הוא צריך חמין להברותו ולחזקו כדי שיוכל לסבול צער המילה", עכ"ל. עיין פסחים שם. וכתב הר"י מלוגיל (יומא, על הרי"ף, ד ע"ב) וז"ל, להברותו, דהינו לרחוץ אותו בהם, לשום הנאה יתירה, כדי לחזקו יותר, עכ"ל. והינו שחזוקו ע"י הנאה יתירה, ודו"ק.

כתב וז"ל: "ובחודש אדר מצינו דבריא מזליה והינו שקשורים בשורש בהשי"ת, דמזל הוא מה שלמעלה מתפיסת שכל האדם, על דרך שאמרו (מגילה ג, ע"א) אע"ג דאינהו לא חזו (הן בעין והן בעיני השכל) מזלייהו חזו", עכ"ל. והבן שיש מי שדבוק בשורש המזל בגילוי ויש מי שמקבל ממנו שפע, בבחינת מזל לשון זל, יזל וכד', והבן.

ו**כתב** בחסד לאלפים (סימן קנו) וז"ל: "אל יתחבר עם איש דריע מזליה, אלא יבחר איש דבריא מזליה והשעה משחקת לו, כי טוב להתחבר עם איש שהשעה משחקת לו (ע"י ברכות ז ב, ופסחים קיב א, שאמרו והוי משתדל עם אדם שהשעה משחקת לו) כי טוב להתחבר עם איש שהשעה משחקת לו, אפילו לישא וליתן עמו, כי נכסיו מסוגלים להניח ברכה בכל מקום שהם, כמ"ש על איוב שכל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך (פסחים קיב, א) וכו', עכ"ל. והבן שיש שעה משחקת לו, בריא מזליה, בזמן כגון אדר, ויש מי שהשעה משחקת לו ובריא מזליה בנפש, והבן וכתב הגר"א (תיקון י"א מתיקונים אחרונים) וז"ל: "אלא מזל שעה גורם והוא השכינה? כנ"ל, וע"ד רשע שהשעה משחקת לו, ור"ל כמו יושב בשמים ישחק אדנ"י ילעג למו, כמ"ש אב? וכו' משחק שמשחק הקב"ה עם רשעים בעוה"ז, עכ"ל.

ו**כתב** ר' יונה (אבות פ"א, מ"ז) וז"ל: "זאל תתחבר לרשע, כי אין לו להתיאש מן הפורענות, ואל תאמר בלבבך עודנו עומד בשלום והשעה משחקת לו אתחבר אליו, וכי יעבור מזלו הטוב אתרחק ממנו, ולא תוכל, כי לא תדע מה ילד יום, וכרוע יבוא אידו ותלקה עמו, כי כאשר החל לנפול, הוא וכל אוהביו יפלו", עכ"ל.

ולאיסור הכל משערין באדם, וכו' מ"מ אמת נכון הדבר שלכל אדם יש לו מדעתו ואיפתו של עצמו", וכו' ע"ש ולדבריו עשירית האיפה, שיעור מאכל האדם נמדד לפי גודלו וכן שיעור האיפה שלו, ע"ש היטב.

ולהלכה כתב בערוך השולחן (או"ח קסח אות טז) וז"ל: "י"א דד' ביצים הוא שיעור קביעות סעודה, כלומר כשיאכל מפת הבאה בכיסנין שיעור זה מקרי קביעות סעודה (אליה רבה סק"ז בשם אור חדש) ויש מי שחולק ואומר דזהו הפחותה של סעודת עניים ששיערו בה לעירוב, אבל סעודה נכונה היא כחצי עומר, שהרי עומר לגולגולת וכן המן בכל יום לכל אחד על שני סעודות ביום, וע"ז אמרו האוכל כמדה זו הרי זה בריא ומבורך (הגר"ז), ולפ"ז שיעור קביעות סעודה חצי שיעור חלה שהוא ליטרא וחצי, ובאמת רואים בחוש שכשיעור ד' ביצים אין בה כדי שביעה כלל והוא אכילת ארעי וכו'", ע"ש.

בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה (תענית כט ב)

זה לעומת זה, בריא מזליה- ריע מזליה, מעין מ"ש (ב"ק ל א) כותל בריא- כותל רעוע.

ו**כתב** המהרש"א על אתר וז"ל: "גם שאמרו אין מזל לישראל, מ"מ מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חובה", עכ"ל. וביאור בריא מזליה, כתב בפרי צדיק (חודש אדר, אות א) וז"ל: "מזל מורה שהוא קשור בשורש, בראשית המחשבה, וכמ"ש בזוה"ק (סוף פרשת אחרי), בהני תלת דתלין במזלא, דהיינו עתיקא על ה' דייק ע"ש", עכ"ל. וע"ש עוד בדבריו, אות ה', ובאות א

בנתיים וחזר, וצ"ל דהוי ס"ד בבעל חי חיישינן יותר שמא הבריא, כיון שעשוי להשתנות ע"י גידול וצימוח, משא"כ בדומם, עכ"ל עי"ש. וכן הקשה בקרן אורה שם ותיריך וז"ל: "וי"ל דלשעה אחת בכל ימי חייו היה לנו לחוש", עכ"ל עי"ש.

ומהלך נוסף בלשון שמא הבריא, כתבו הראשונים (ר' גרשום, תוס' ר"ן ועוד) וז"ל, ישב לה קוץ בושט חוששין שמא הבריא, שמא ניקב מלשון (יחזקאל כג) וברא אותהן בחרבותם, כלומר שאם נתחב קוץ לתוך הושט, אע"פ שאינו נראה לחוץ, חוששין שמא ניקב לחוץ, עי"ש.

וכתב בתורת חיים שם וז"ל: "שמא הבריא, לשון ניקב וברא אותם, אי נמי לשון חוץ הוא, אין חוששין שמא יצא לחוץ, דתרגומו של חוץ ברא, כמ"ש חיוי ברייתא דבסמוך".

נהורא בריא והשתא נהורא כחישא.
וכן אמרו (מכות ה א) **מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא, קמ"ל** (קידושין כד ב)

וכתב הרש"ש שם וז"ל: "וכלל דמילתא, דיש ה' חלוקים בעין, א' נהורא בריא, ב' נהורא כחישא ויכול להשתמש בה, ג' נהורא כחישא שאינו יכול להשתמש בה, ד' סתומה לגמרי, ה' חטוטה", עכ"ל. וזהו נהורא בריא בכח העין עצמו.

וכן יש נהורא בריא באור עצמו, כמ"ש רש"י (ברכות נג א) וז"ל: "כפי הכבשן- ששורפים בו אבנים לסיד, אם עבה כאור היוצא מפי הכבשן, נהורא בריא היא ולהשתמש לאורה היא נעשית, ואם לאו, לאו לאורה נעשית אלא לבשל, ואין מברכין אלא על שנעשה להאיר", עכ"ל.

וליחוש שמא הבריא בינתים כיון שתחלתו וסופו לקוי לא חיישינן וכו', לחד איבר חיישינן לכוליה גופא לא חיישינן (יבמות פ א)

ובחולין מגב, ישב לו קוץ בוושט, נחלקו אם חוששין שמא הבריא, עי"ש. ואמרו יבמות שם, בודקין אותו שלש פעמים בתוך שמונים וכמ"ש בכורות (לט א) ובלבד שיהיו משולשים, פירוש שיבדוק בתחלת שמונים ובאמצען ובסופן, והיינו שיש חזקה שלא הבריא ולא סגי חזקה בבדיקת ג' פעמים, אלא דייקא נצרך לבדוק ראש, תוך, וסוף. עין תוס' שם, ד"ה מחט.

ומבואר שלחד איבר חוששים, כי טבע חולי להבריא, אולם לכוליה גופא לא חיישינן, כי אם טבע להבריא מחולי כל הגוף, ורמוז הדבר בריא, אותיות איבר, והינו שלחד איבר חוששין שמא הבריא.

וכתב הריטב"א שם וז"ל: "בחד איבר חיישינן ככולה גופא לא חיישינן, פירוש, כי איבר מצוי הוא שיבריא, אבל סריס חמה דכחישותא דכוליה גופא, לא שכיחא שיבריא כשהיה כן 'בבריותו', עכ"ל. ונתבאר לעיל בדברי היריעות שלמה, שלשון בריא מלשון בריאה. ולכן כל שלא היה מבריאתו חשש בעצם בכח הבריא שלו, ולכן לא שכיחא שיבריא כשהיה כן בבריותו, והבן.

וכתב החת"ס (גיטין כח א) וז"ל: "בליקוטי מהרי"ל כתב, שאין לברך החולה בעיר אחרת, שמא מת או הבריא, וה"ל תפלת שוא", עכ"ל.

וטעם הדבר שחיישינן שמא הבריא, כתב בערוך לנר (יבמות, שם) וז"ל: "ק"ק האיך ס"ד לומר כן, שהרי בחולין (י ב) ילפינן דאזלינן בתר חזקה ממוצא הכהן אל פתח הבית ע"ש הרי שאזלינן בתר חזקה ולא חיישינן שמא הלך

דכולי עלמא בחזקת בריאים קיימי, ואמרו (חולין לז א) היתה בחזקת בריאה

(קידושין עט ב)

וגדר כמ"ש בחזקת בריאים, כתב ר' יונה (עליות דר' יונה, ב"ב קנב ב): "דרובא בחזקת בריאים", וא"כ זהו רק רובו ככולו. ועוד שהוי חזקה, כי רובם בשעת לידה נולדים בריאים, והעמד דבר על חזקתו, ואף שדרך בנ"א שאחר זמן נעשים חולים, אולם חולים במקצת, ולא חולים שנעשים "שכיב מרע" והעמד דבר על חזקתו, ועין ב"י הלכות מקואות, סימן ר"א. ודומה הדבר לחזקת חי, אף שבודאי עתיד לבסוף למות, וכן הכא יש חזקת בריא אף שקרוב לודאי שלבסוף יעשה שכיב מרע. ועין שב שמעתתא שמעתתא ה' פרק טז, שכתב וז"ל: "דנהי דרוב בריאים, מ"מ כיון שהחולי מצוי, לא סגי שלא היה חולה פעם אחת, אתרע חזקת בריאים דידיה, ומצי טען שכיב מרע הייתי", עכ"ל, וצ"ב. ושורש דבריו בדברי הר"ן בתערובות סימן ט"ו. ועין עוד מהרי"ט אלגזי, בכורות, ס"ד א, אות ד'.

וכתב בפנ"י (גיטין כח א) וז"ל: "דחזקת שהוא חי, אתיא מכח רוב, דרובא דעלמא בחזקת בריאים קיימי", עכ"ל. ועין עוד בדבריו על אתר, וז"ל: "ואע"ג דשמואל סובר דאין הולכין בממון אחר הרוב, אפ"ה שאני הכא, דכו"ע בחזקת בריאים קיימי, ועוד דודאי הנותן גופא היה ודאי בריא בשום פעם שראינו אותו, וא"כ עדיף משאר רובא", עכ"ל עי"ש. ובמקנה על אתר כתב וז"ל: "ונראה משום דשמואל ס"ל בר"פ המוכר פירות (צב) דאין הולכין בממון אחר הרוב וקי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף, א"כ כ"ש דאין הולכין בממון אחר חזקה, והיה מוכרח לומר משום דהוה הכא תרי חזקות, חזקת הגוף שהיה בריא קודם, וחזקת דהרי

ופשט נהורא בריא, הינו כח ראייה טבע של אדם שלא נחלש, אולם בגמ' (מכות ה א) שאמרו מהו דתימא ניחוש לנהורא בריא, פרש"י וז"ל: "שמא מאור עיניהם של אלו בריא וצופין למרחוק יותר ממנו", עכ"ל. ולפ"ז לשון בריא הינו חזק יותר מכח ראייה של אדם רגיל, והבן. אולם זהו מיעוט שלא שכית.

ויש בחינת אור נהורא מעליא, נהורא מגו חשוכא, כמ"ש בזה"ק (ח"ב יד ע"ב) נהורא מגו חשוכא וכו', ודא איהו מעליא מכלא, עי"ש. וכן נראה שהמסתכל מתוך החושך לאור, רואה טוב יותר והוא נהורא בריא.

ושורש כח נהורא מעליא כי אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, אלא שצפה הקב"ה במעשיהן של רשעים ועמד וגנזו לצדיקים לעת"ל. וישנם צדיקים שמשגיגים כח ראייה זו או חלקה בראיה רוחנית. אולם כל אור פעמים מתנוצץ אף בתוך הגשמיות, והוא השורש לכך שיש בנ"א מיעוטא דמיעוטא שיש להם כח נהורא מעליא, כמ"ש במכות.

ולפ"ז לשון נהורא בריא, היינו כפי שורש הבריאה מתחלה. וכבר נתבאר לעיל שלשון בריא, לשון בריאה, שכן טבע הדבר משעת בריאתו, ולכאורה נהורא בריא דגמ' מכות, הוא אולי משעת בריאת אדם זה אולם לא משורש הבריאה דמעשה בראשית. אולם להנ"ל מתבאר ששורש כח הראיה דמעשה בראשית היה כח ראייה גדול יותר. אלא שמתולדת חטא חוה ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים וגו', נתקלל כח ראיית האדם.

וכן איתא בסנהדרין (טו) דילמא תרוויהו בט' אוליד ובת שבע אולדה בשית משום דאתתא בריא, עכ"ל עי"ש בארוכה דבריו. ובפשטות כתב שם, שכשם שנקבה נעשית גדולה קודם בי"ב שנה וזכר רק בן י"ג, כן לגבי הולדה קודמת לזכר.

ואמרו (ב"ב קיט ב): "ניסת פחותה מבת עשרים יולדת עד ששים, בת עשרים יולדת עד ארבעים, בת ארבעים אינה יולדת". אולם בזכר אף אם נושא בן מ', יולד, והרי שכח ההולדה בזכר ממשיך לאחר הנקבה.

ובעומק, אמרו חז"ל, ראויה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית אלא שאכלה פגה. ולכך דייקא ילדה לשה, וכיון שאכלה פגה לכך הולד שילדתה תחלה בת, עין רש"י על אתר וע"ז אמרו (סנהדרין קז א): "ששה חדשים (דיקא) נצטרע דוד ונסתלקה הימנו שכינה ופירשו ממנו סנהדרין וכן שכינה דכתיב השיבה לי "ששון" (ששון-שש-ו) "שעך" וכו'. עי"ש.

והוא כנגד ראויה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית וחטא דוד בבת שבע, במדה שישית, יסוד, חוש המישוש, לשון שש. ולפ"ז שם בריא חל בעיקר על היסוד, הן בזכר ובפרט הנקבה, והיסוד נקרא איבר סתם. איבר- בריא.

וכתיב (שמואל ב יד כד): "וינחם דוד את בת שבע ויבא אליה וישכב עמה ותלד בן ויקרא את שמו שלמה" וגו', וזה הבן שנולד תחלה בשש לבת שבע, עין רש"י על אתר. ומכאן למדו (מ"ק טו ב) דאבל אסור בתשמיש המטה, והינו כי בבן זה שנולד תחלה- שש- כנ"ל, למדו אסור תשמיש המיטה דייקא, חוש המישוש כנ"ל.

בריא לפניך וכו', דאיכא נמי רוב דעלמא בחזקת בריאים, והו"ל רוב וחזקה דמודי ביה שמואל, עכ"ל עי"ש בדבריו, ועיין עוד חת"ס נדה סח א, ד"ה שמעתתא. ועין עוד קובץ שיעורים, ב"ב קנג ב, ד"ה תוס', וד"ה נתן, אות תקס. ועין עוד חת"ס, כתובות עה ב, ד"ה ודע דחזקה העשויה להשתנות, ועין סמ"ע חו"מ, סימן ר"ל ס"ק י"ד, וז"ל: "דכל שכר עומד להחמיץ כשמשהין אותו ואין לן בו להעמיד על חזקתו, משא"כ בהמה אית לה חזקת בריאות, עכ"ל. ונראה שיש מדרגות בעומד להשתנות, שיש עומד להשתנות במהרה, ויש עומד להשתנות אחר זמן רב, ודו"ק.

וכתב בבינת אדם (שמא רוב וחזקה, כלל מ"ד) וז"ל: "דלר' יעקב, אין לאדם שום חזקת בריאות, דהחולי מצוי, עכ"ל. ועין עוד שו"ת אחיעזר סימן כט. וכתב בשו"ת שואל ומשיב (ח"א שאלה רעה) וז"ל: "רוב חולים לחיים, א"כ הרוב מסייע לחזקת חי שהיו לו מקודם, וחי הוא בחזקת בריא, עכ"ל עי"ש.

ובת שבע אולידא בשית, משום

דאיתתא בריא טפי (סנהדרין טו, ע"ב)

ופרש"י וז"ל: "דאתתא בריא היא- אשר דרכה להיות בריאה וממהרת להזריע".

וכתב המהרש"א (ב"ב לו ב) וז"ל: "רביה באה לעולם וכו', פרש"י שממהרת להיות לה זרע, עכ"ל (רש"י) הכי אמרינן בפרק בן סורר, ממאי דלמא תרוויהו בט' אוליד, ובת שבע בשית אוליד, משום דאתתא בריא, עכ"ל.

וכתב באור שמח (נדריים פרק י"א ה"ב) וז"ל: "וידוע לחכמי הטבע, כי הנקבה לרוב הליחות שבה, נגמרו עניניה קודם, מה שראוי לביאה וכן גדלותה, והביא זה הראב"ע בפירושו,

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-ר / ב-י / ב-א / ר-י / ר-א / י-א

ב-ר

והבן שבחינת פירוד גמור, הוא בחינת גלות לד' כנפות הארץ כנ"ל, וזה בחינת נבוכדראצר, נבוזראדן והדומים להם שיש בהם אותיות בר, שורש לגלות. משא"כ בחינת תערובת הוא בחינת סנחריב שכלל את האומות יחדיו וערבבם. ונקרא כן כמ"ש חז"ל שסיחתו ריב. כי יש כח דיבור באדם, דבר, ד-בר. וכאשר זה דיבור עליון הוא בבחינת "פתח פיך ויאירו דבריך", בחינת ברירות, וזהו הדיבור שמוציא פרי המחשבה והרצון לבר, לחוץ, וע"ד כלל לזולתו. אולם בדיבור יש תערובת של כ"ב אותיות. וכאשר נופל לקלקול נעשה עירוב דקלקול בחינת סנחריב, שסיחתו שיחה - דיבור של ריב. וכל זאת מכח דעת המתגלה בפה, דעת-עירוב דקלקול. כן מכת ברד, בר - ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. וכן מכת ברד, בר - ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. והנה כתיב "דבר מלך שלטון", מכח הדיבור שולט על אלו שלבר ממנו. ושם נעשה שורש הריב, חלוקת המלוכה, בין ירבעם ורחבעם שיש בשמותם אותיות רב.

והנה כאשר מתגלה בחינת קלקול נעשה ריב, בשורשו הוא בחינת שרב, ש-רב, ריבוי הארה מעל גבולות הכלי. אולם כאשר זו הארה דתיקון הוא בחינת אברהם, בר-אהם, שנאמר עליו מי האיר ממזרח צדק" ועל הארת חמה דתיקון נאמר כצאת השמש בגבורתו, גבר, ג-בר. אור מבורר, ויציאה לחוץ בשלמות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טבור, ירבעם, רחבעם, דרבן, חכרון, נבוכדראצר, מכבר, נבוזראדן, סנחריב, עכבר, קרבן, רגב, חר, אביר, אביתר, אבנר, אבר, אברהם, ברכה, עבר, חרב, קבר, ארבה, ארבע, רעב, שבר, חבר, באר, בור, בכור, ברית, בקר, ברד, ברח, בשר, גבר, גיבור, כגר, דביר, דבר, דיבור, בהיר, בחור, בחירה, חרבה, בכורים, בלאשצר, עבר, עבירה, עיבור, בעור, בער, בצר, בר, קרב, ברה, ברור, כרזל, רבקה, רחוב, בריה, ברי, ריב, ברנע, ברק, בתר, גביר, דבורה, כרובים, מבצר, מבשר, עברי, ערב, ערבה, ערבון, קרב, רחב, ארב, בישר, מדבר, עורב, זרובבל, צבר, רכב, כביר, מערב, ראובן, רבבה, רבע, רהב, רקב, חורב, חרבוונא, שרב, שרביט, בהרת, בירה, בסר, בריא.

ברית, בר-ית. וברית היינו חיבור מבורר, בר לשון ברור, בהיר, בהרת, בחינת בריא, כי הבריא כולו מבורר. והוא בחינת - בחור, בר - וח, לשון ברירות, מובחר. וכן בכור, בר - כו, יש בו דין יכיר, ברירות. וזהו בבחינת נפש. ובבחינת מקום זהו בירה, בר - יה, בית מבורר ומובחר. ובבחינת זמן, זהו בקר, בר - ק. ומקום הברית, אות ברית קודש במקום רגליו של אדם, הנקראים "לבר מגופא", כנודע, לחוץ. בר-חוץ. ותחילתו של אות ברית קדש בטבור כנודע. טבור, טו-בר. ושם נתגלה כח ההתפשטות וההרחבה באדם, הנקרא ברכה מלשון הברכה, המשכה. כך-בר. וכאשר המשכה זו טהורה, אזי זהו בבחינת "אור זרוע לצדיק", "ברה כחמה", ברה לשון ברור. וזהו ברק, בר-ק. כי התערובת יוצרת החשכה, והברירות אורה. ובשורש הוא אור ובהתפשטותו מים (בחינת אמ"ר, אור מים, רקיע), וזהו באר. לשון ביאור, ביור אור, ולשון באר מים. באר, בר-א. וכן בור מים, בור, בר-ו. ואזי מטיפה זו נעשה עובר במעי אמו, עובר, עו-בר. והולד הנולד בראשונה נקרא בכור, בר-כו. ועיקר גילוי זה נמצא אצל רחל - יוסף, בשורש, והתפשטותה של רחל - בלהה, ר"ת ב"ר. (והשורש ברבקה, בר-קה) וכן אצל ראובן שהיה בכור. ראובן בר-און. ופעמים טיפה זו אינה נקלטת באם ונעשית טיפה מסרחת, רקבון, רקב, בר-ק, היפך ברור. וכן אצל כל אדם בסופו שבא אל מקום קבורתו, קבר, בר-ק. וזהו בחינת בסר, בר - ס, היפך הבר, ברור, ישנו סיתום. בר - סתום.

והבן שבפנימיות הכל מאוחד, וכאשר יוצא לבר, לחוץ, נעשה ריבוי. וזהו בר-רב, לשון ריבוי, וזהו לשון רבבה, מנין ריבוי הגמור. וכן פירות המחוברים לקרקע, סדנא דארעא חד הוא, ומחבר כל הפירות, וכאשר נבצרים, נעשה ריבוי, בצר, בר - צ. וכאשר ח"ו מתגלה ניצוץ הרע שבו, נעשה מכך ריב, רב-י. והוא בחינת עבירה, רב-עיה. וכח המפריד נקרא חרב (היפך חבר, חיבור). רב-ח. וכאשר זהו בתיקון זהו בחר, בוחר בטוב ומפריד הרע. והבן שיש בחינת פירוד גמור, והוא בחינת שבר, ש-בר. ועיקרו התפזרות לארבע כנפות הארץ, ארבע, רב-אע. והיפוכו חבר, ח-בר, שמחבר כל החלקים, והוא מקום קבורת האבות, חברון. וכן ברית, בר-חי, שמבריה מן הקצה אל הקצה ומחבר כל הנפרדים. והוא בחינת צבר, בר-צ. ויש בחינת פרוז ע"י תערובת במקום אחד ועי"ז נפרדו חלקיו. תערובת, ערב, רב-ע. וזהו בהרת דקלקול, בר - הת, מראה חמה עמוקה מן הצל, תערובת של אור וחשך, אור וצל דקלקול. וזהו בער, אש בוערת, מחד יש בה אור, אולם מאידך נעשה אפר, פרוז.

ב-י

שהיה ראוי לצאת ממנו י"ב שבטים אילולי חטא, כדרך שיצאו מיעקב. וכשם שחל ריב בין י"ב שבטים הללו, כן חל פרוד וריב בין י"ב כוחות הגנוזים ביוסף. ואזי מדתו של יוסף אות ברית קדש, ברית יב-תר, נעשה בה הפרת ברית, מלשון פרור. ולכך כתיב ויפוזו מבין זרועי ידיו, שיצאו י' טיפין ממנו כמ"ש (סוטה שם) ועי"כ נחסר י' מן י"ב, ונתפרדה החבילה. ואילו היה עומד בנסיון בשלמות היה בבחינת אביר בשלמות, אביר, יב-אר. וכחו זה של יוסף נגלה בגביע שלו, גביע, יב-עג. ולכך הטמין גביע זה באמתחת אחיו, לרמוז להם על אחדות י"ב זו שנפגמה. ובפרטות הטמין באמתחת בנימין. יב-נימן, כנ"ל, שהוא המשלים לי"ב. שכשם שבפרוד בין יוסף והאחים נשאר חיבור של ב', יוסף ובנימין, שלא היה כלל במכירתו. כן אצל יוסף עצמו, מתוך י"ב נשאר ב', מנשה ואפרים.

ומכח כך חזרו ונתחברו יוסף ויהודה, ויגש אליו יהודה. ויהודה נמשל ללביא, וכמ"ש (בראשית מט, ט) וכלביא מי יקימנו. לביא, יב-לא. כי חיבור י"ב מושרש חיבור של שנים שמתפשט עד י"ב. ושושר חיבור זה הוא יוסף ויהודה, תרי משיחין כנודע. וכן חיבור יוסף ובנימין, משכן ומקדש שבחלקם, ואז החל להאיר אור התיקון להאיר י"ב צרופים אלו כביצה הגודלת. ונודע, ביצה ר"ת י"ב צרופי הוי"ה. וגילוי זה נתגלה בליל פסח, בשתי יין, שמקורו, יקב, י"ב-ק. וכיעקב בים סוף, שנקרע לי"ב גזרים. ואח"כ כתיב וישב היס לאיתנו. ישב, יב-ש.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוי, אביב, אבידה, אביגיל, אבידן, אביהו, אביו, אביון, אביחיל, אבימלך, אבינדב, אבינעם, אביאסף, אבינר, אביעד, אביעזר, אביר, אבישג, אבישוע, אבישי, אביתר, אהליאב, אויב, איבה, אחיטוב, איוב, אלישבע, בהיר, ביצה, בית, ביתן, בינה, בנין, בנימין, בריח, ברית, גביע, גביר, גבריאל, דביר, ישב, נביא, סביב, רביעי, ריב, תשבי, חביון, יבוס, יבלת, יבש, יואב, יובב, יובל, יקב, שבי, כזבי, צבי, לביא, נביות, סנחריב, עיבל, עכביש, עמינדב, רבית, שיבה, בי, בין, בירה, בכי, בלימה, בליעל, בריא.

הנה ברא השי"ת את עולמו בששת ימים, וכשם שהדבר קיים בזמן כן קיים בעולם, שצורתו ששה צדדים. ונודע ששה צדדים יש להם י"ב גבולי אלכסון (כמ"ש בספר יצירה) ואלו הם הקוים המחברים את ששת הצדדים. וזהו בריא, בי - רא, צורת הבריאה יב, זהו בריאתו ובריאותו של עולם. והוא הכח המקיים את צורת העולם. ושוורשו בשם הוי"ה, שיש בו יב' צרופי הוי"ה. ר"ת ביצה, יב' צרופי הוי"ה, כמ"ש רבותינו. והם הם גבולות עולם, בחינת בלימה, יב - למה, בלום, וכח הבלימה הוא הוא גבולות עולם. והפורץ גבולות אלו נקרא בליעל, בי - לעל, היינו פורץ שורש צורת הבריאה. וזהו בחינת בית, כדכתיב בחכמה יבנה בית. ובית גדול נקרא בירה, בי - רה. ויש את צורת הבית ששה צדדים. ויש את כח החיבור. בפעולה, ובתוצאה. בפעולה, יבנה, בנין. יב-ן. מכח י"ב קוים מחבר את ששת צדדיו. ומכח כך עומד הבית על עומדו. בית, יב-ת. (ועיין ס"י פ"ה בהרחבה להקבלת מדרגת י"ב). ושוורש בנין הבית, בבניה, כמ"ש ויבן את הצלע, ואמרו חז"ל שהוא לשון בנין ולשון בינה. בי - נה. ובין י"ב הללו יש חילוקים, וזהו בין, בי - נ, והיינו, חילוק מה בין כל אחד מי"ב הללו. אולם בחורבן הבית, בית המקדש, יש בכי, בי - כ.

וכן הדבר אמור במערכת יום ולילה, שכל אחד י"ב שעות, קוים המחברים את היום, וקוים המחברים את הלילה. וכן במערכת השנה י"ב חודש. ותחלת חדש האביב. אב - יב.

וכשם שהדבר אמור במערכת זמן ומקום, כן הדבר אמור במערכת נפש של כללות האומה, י"ב שבטים, ושוורש לבסוף, בנימין, יב-נימן. כי הוא המשלים לי"ב. וכן הוא בחושי הנפש (עיין ס"י שם). וכאשר י"ב שבטים אלו נחסר בהם שלמות הארת י"ב קוי חיבור אלו בשלמות, נעשה מי"ב אלו ריב, יב-ר. והכח לקלקול זה כמ"ש וישנאו אותו, ובפרטות נעשו לו לאויבים. אויב, יב-או. ואזי נעשה יוסף אביון, יב-און. ואזי נמכר יוסף וניתן בשבי, שבי, יב-ש. ואזי הארתו של יוסף, אור זרוע לצדיק נעלם בחביון עוזו. חבוי, יב-חו. ונעשה אבידה, יב-אדה. ובזה יבש מעינו, אות ברית קדש. יבש. יב - ש.

ואזי כשם שנגלה בכללות בניו של יעקב שהוא בבחינת הבריח התיכון בריח - יב - חר, י"ב שבטים, כן נגלה ביוסף אות ברית קודש כמ"ש (סוטה לו ע"ב)

ג-א

וגו' ורעות, ודו"ק. וזהו תיקון אח-אב, כנ"ל, ונהפך אח לאחווה. ואויב לאוהב.

והשורש לכך נגלה כבר השתא שישנם ארבע אמהות, ושורש מבית בתואל, אב-תול. ואזי יתוקן בחינת אבנט, אב-נט, אב לכל הנטיות, שמכפר על הגנבים כמ"ש חז"ל, ובשורש מתקן את כל הנטיות לחזור לאב.

והתיקון ע"י יסורים, הוא מלווה בכאב, כ-אב, שהאב מייסר בבחינת כאשר ייסר איש את בנו, כאב המיסר, שעושה זאת מאהבה, בבחינת יסורי אהבה. ושם שורש משיח שמסובל מהיסורים, והוא בא ממואב, מאב, כמ"ש בקרא. ואזי נתקן כל דקלקול, "האבות" והידעונים.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אב, אבד, אבה, אבוי, אבוס, אבטיח, אביב, אביון, אביר, אבל, אבן, אבנט, אבק, אבר, אברהם, אברך, אויב, אזוב, אלגביש, ארב, ארבה, ארבע, ארנבת, אצבע, בא, באר, באש, בטא (ביטוי), ברא, בתואל, בצלאל, בריא.

אב מלשון התחלה, ובקומת ישראל, זהו אברהם, אב-רהם. ובמדרגת זמן זהו אביב, אב-יב, ניסן, אב-יב, אב לי"ב חודשים. וכו הוקם המשכן שנבנה ע"י בצלאל, אב - צלל.

וכאשר האב יש בו צמצום, זהו בחינת אביון, אב-יון. וכן בחינת אזוב, שפל כאזוב. וכאשר הוא בתוקפו וכוחו, זהו בחינת אביר, אב-יר. וכאשר האב יש בו צער, זהו בחינת אבוי, אב-וי. וכאשר נעלם ונתכסה, זהו בחינת אבד, אב-ד. וכאשר יש בו כילוי גמור, זהו בחינת אבדון, אב-דון. ואזי לתתא על הבן נעשה דין אבל, אב-ל. משא"כ כאשר מצורף לאב, זהו אבן, אב-ן, אב-בן, כמ"ש חז"ל. ושורש הבן בצרוף אביו ואמו, וצרוף זה נקרא ביטוי, בטא, בא - ט.

ואברהם שורש האב דקדושה, כנ"ל, בא לתקן את נפילת אב דקלקול, שהוא בחינת אבק, אב-ק. ולכך כשבאו אליו הערבים אמר להם ורחצו רגליכם, שיסירו כח ההשתחוויה לאבק שברגליהם, והיינו שהם דבקים במדרגת אבק. וכן נלחם יעקב עם שרו של עשו, והעלו אבק עד כסא הכבוד, והיינו להעלות את האבק לשורשו באב.

ושורש האבק שהוא מתפזר. כי מן אב נעשה אבר, אב-ר, והיינו פירוק האב לאברים. ויתר על כן באצבעות, אצבע, אב-צע. ולתתא נעשה אבק כי רמ"ח אברים נבראו מן העפר. וכאשר מתחברים יחד, זהו צורת אדם הגדול בענקים, אברהם, שמדתו אהבה, אב-הה, גימט' אחד, כנודע. ושורש הפרוד שאוהב נעשה אויב, פרוד. וזהו אחאב, אח-אב, והיינו איחוד דקלקול של אב, ולא אחדות אמיתית.

והשתא יש ג' אבות, אברהם יצחק ויעקב, ובקש דוד המלך ולא זכה השתא לכך אף שהוא רגל רביעי שבמרכבה. ולעת"ל יהיה ארבע אבות, ארבע, אב-ער. וזהו כאשר יתוקן הרע לגמרי והיפך מרע לרעות, אחדות, אהבה אחוה

ך-י

ושורשו באוריתא, רי-אותא. ונרמז במילה ראשונה, בראשית, רי-באשת. ועיקר גילוי זה בכחינת סוד, שאין מגלין סוד אלא למי ששומר סוד, בחינת יראה, שמירה. וסוד בחינת יין, נכנס יין יצא סוד. תירוש, יר-תוש. ולקיסתו נקראת בציר, בצ-יר, את ענבי נזריך לא תבצור. והוא מדרגת נזיר, נז-יר, שנאסר בגפן - יין.

והתפשטות בשיעור הנכון, לא פחות מדי ולא יתר על המדה, היא בחינת רויה, רי-וה. רויה מדרגת ממוצע, כנודע. וזהו מדרגת ישראל, מכח כללות אברהם ויצחק, כנ"ל. והוא קו האמצע בין יצר טוב ליצר הרע, יצר, יר-צ, ודו"ק.

רשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביעזר, אביר, אבירם, אבישור, אביר, אדיר, אדועי, אופיר, אורי, אביתר, אוריה, אורים, אחיעזר, אחיע, אוריאל, אחרית, אחשדרפנים, איעזר, אחישחר, אליעזר, אליצור, אמיר, אמריהו, אחרי, אפיר, אפריון, אפרים, אפרת, אלתרף, אריה, אריך, אריח, ארמית, אסיר, בהיר, בחיר, בחרי, זוריר, אריאל, זמיר, זעיר, זרוף, חירום, אשריאל, חזיר, חירה, חירם, חרלים, ביתר, חרי, חריש, חריף, יהיר, איתמר, יאור, יאיר, יהורם, יער, יחזיריב, ירחמאל, מזכיר, בריא, יורש, יזרעאל, יזרח, יקיר, דריוש, יפריא, יצהר, יצר, ירושלים, האייעזרי, ירד, ירון, ירושה, יריחו, ירחמאל, ירט, ירך, ישיר, חצרי, ירמיה, ירק, ירקון, כיור, זכריה, ישרטו, ישר, יששכר, כסיר, זרחי, כרכמיש, מרייר, סיסרא, זרחיה, יאחירם, לדביר, גפרית, כידור, מיתר, מישרים, מערכי, מררי, חציר, מרי, מרייר, נכרי, טריה, סיסרא, סיר, סנחריב, עזריקם, יזיריב, סריס, עזריאל, עזריה, עריץ, יעזר, עמיחור, עמיר, עמרי, פורים, עשיר, עשירי, פוטיפר, צורי, עשרים, כפיר, קיטר, יראה, לריק, מאיר, מצרים, ירח, פריה, פריץ, צחרים, צפיר, צורישידי, ציר, צעיר, קיתרוס, יוכתי, צרויה, קיר, קיטר, רבתי, ישראל, שעיר, נזיר, ניר, סנפיר, כיתרון, שערים, שכיר, שמיר, דריוש, כעיר, ראה, רביעי, רחמים, מחיר, רחיסנו, רחים, ריח, ריר, שפיר, מוריה, מרבד, רים, ריק, רעי, שיר, שרי, מרדכי, רמיה, רמליהו, שיחור, פרי, תירש, שדיאור, סגור, רחביה, ספיר, ריח, ערבים, רצוי, עיר, רכיל, נירם, קרי, ערייר, שניר, יריעה, בירניות, ירקק, ישרון, צוריאל, בכורים, כפירים, בכרי, צרי, מישור, סנורים, בעירה, בעמיר, קציר, בציר, בראשית, רביבים, ברזלי, רויה, בריה, ברית, ברכיה, ריב, תרפים, תרשיש, גבריאל, גביר, ריש, גמריהו, גרוים, גרשוני, דביר, רעיון, דרכמונים, אורים, אורחי, אחירמי, רקיע, אפרתי, אראלי, דביר, הריפות, אבירם, אבישור, זכריה, שניר, חריטים, החריש, זמרי, יהויריב, שריד, חירה, יאיר, יאיר, ומיתר, תימרו, ירבעם, יתרו, ריקק, שכיר, ציר, תירוש, בירה.

ירא, יר-א. י"ר הגבלה, שזו מהותה של היראה. ובדרך רמז, יר בא"ת ב"ש, ג-ם, לשון ריבוי, והיפוכו יר, הגבלה. כי אות י', שורש ההתפשטות בבריאה, כנודע, י' מאמרות, י' דברות, וכו'. ואת ר', לשון ריבוי. והיינו שהריבוי הוא עד עשרה ותו לא, ושם נעשה, "הגבלה". וזהו בריא, בא - רי, התפשטותו מדיקת, ללא חסר וללא יתר. ושלמות ריבוי זו היא בחינת עשיר, עש-יר. ודרך העשיר שיש לו בית גדול הנקרא בירה, יר - בה.

וזהו בחינת ירח, יר-ח. כי החמה שורש התפשטות ההארה, בחינת מאיר, יר-אמ, התפשטות ההארה מן אות א'. בחינת ספיר, ספ-יר. ובחינת בהיר, בה-יר. ובחינת צהרים, צה-ם-רי. אולם הירח הוא הגבלת כח ההארה, ולכך אין לו הארה משל עצמו, כי כל היותו הגבלת האור. וכאשר הוגבל הדבר ולא נתפשט עצם היותו, מעתה כל התפשטותו אינו אלא בבחינת ריח, אותיות ירח. והבן שלכך יהושע, שפניו כפני לבנה, ירח, העבירם את הירדן, יר-דן. וכאשר כבש בתחילה את ארץ ישראל, כבש את ע-יר, יריחו, אותיות ריח בקרבן. וכן אסתר, בחינת לבנה, כמ"ש במגילה שנקראת ע"ש הלבנה, נשאת למרדכי בחינת מור-דרור כמ"ש חז"ל (חולין, קלט, ע"א), אותיות מרדכי, רי-מדך. וע"י נעשה נס פורים, פומ-רי.

וכן מי שאינו מוליד, ואין לו התפשטות, נקרא סריס, רי-סס. והיפוכו, מי שמוליד, עושה פירות, פרי, פ-רי. פ - פתח, נפתח ההגבלה. וח"ו כאשר הטיפה אינה עושה פרי ויוצאת באופן דקלקול, נקראת קרי, ק-רי. ופגם זה היה אצל יוסף, במעשה עם אשת פוטיפר, פוטפ-יר. ושורש התיקון ע"י הסרת הערלה, הנקראת ברית, בת-רי. ומקומו בין הירכים, ירך, יר-ך.

ושורש היראה, מדתו של יצחק, "פחד יצחק", ונכלל בה אברהם, כמ"ש עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה. וזה נעשה בהר המוריה, רי-מוה. והושרשה בזרעו, יעקב - ישראל, יר-שאל. וכן נקרא ישרון, יר-שוון. וכלל ישראל נקראים אפרים, הבן יקיר לי אפרים, אפם-רי.

ר-א

הופך לארש. והוא בחינת אמרפל, אר-מפל. שאמר והפיל אברהם פול לכבשן האש. ונפילת האור מן הראש מתגלה בצואר, אר-צו. אור-צר. בחינת אסור, אר-סו. כי מהות אסור ענינו בית האסורים, קשר, ובשורשו זהו צמצום ואסירת האור. אור-צר. וזהו אסתר, אר - סת, סיתום האור.

וכאשר מתגלה הטוב זהו בחינת אור, אורים. ארון שבו תורה אור. והתפשטות האור הוא בבחינת אורך אור-ך. והוא מדרגת אברהם, אר-בהם. הנקרא איתן האזרחי, אר - זח, מי האיר ממזרח צדק, וזו הארה בראשית, והארה באחרית בחינת חודש אדר. אר-ד. קבלת התורה "הדר קבלוה". תורה אור. וזה נעשה ע"י אחשורוש אר-חשוש. וע"י אסתר אר-ס"ת, ר"ת ספר תורה. וע"י מרדכי בן יאיר. ושם מתהפך האחר אר-ח, כנ"ל להארה שגם האחור בחינת פנים, כולו פנים, תאיר פניו. וזהו בחינת בריא, בי - רא, כולו פנים.

ובמתן תורה היה גילוי של יראה, ירא אר-י, אור של י' דברות וממנו היראה, למען תלמדו ליראה אותי כל הימים. וכשם שניתנה תורה ע"י משה כן היתה ראויה להינתן ע"י עזרא אלא שקדמו משה כמ"ש בפ"ב בסנהדרין. עזרא אר-עז. ובתורה אסתכל וברא עלמא. ברא, אר-ב. שהוא גילוי הארתו ית"ש.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביעזר, אביר, אבנר, אביתר, אברהם, אבר, אברך, אשר, אגרת, אדיר, אדר, אדרעי, אדרת, אהרן, אופיר, אוצר, אור, אוריאל, אוריה, אורך, אורים, אושר, אזור, אור, אחור, אחיעזר, אחריע, אחרי, אחר, אחרון, אחרית, אחשורוש, אחשדרפני, אטר, איסר, איתמר, אכור, אכר, אלעזר, אליצור, אמר, אמרפל, אסור, אסנפר, אסתר, אפר, אפרוח, אפרת, ארב, ארבה, ארבע, ארגמן, ארון, ארור, ארה, ארח, אריה, אריאל, ארם, ארמון, ארמי, ארנון, רפא, ארפכשד, ארץ, אררט, ארש, אשור, אשר, אשריו, אתר, אגרוף, צואר, ירא, בורא, ביאר, ישראל, בלשאצר, ברא, ראש, בריא, גבריאל, דראון, יאור, יאיר, יזרעאל, ארג, תפארת, פאר, נבוכדנאצר, נורא, קרא, עזרא, ראובן, ראה, ראם, רבוא, רעואל, רצוא, שאר, שדיאור, אזרח.

אר-גמן. ונודע שארגמן ר"ת אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל. ובכולם יש אותיות אר-זולת מיכאל, והשורש במילת בראשית אר-בשית.

וזה לעומת זה עשה האלקים, טוב לעומת רע. ובחינת הרע, כאשר אלף מתהפך לעין נעשה מר-א, לר-ע. ובשורש דקלקול זהו אר לשון ארה, קללה. ועיקר הקללה הוא מות, קללת אדה"ר, אר, ר"ת אדם ראשון, מות תמות. ועיקר מקום המיתה, "רגליה יורדת מות". ממקום מתנים ומטה, שע"ש כן נקראים מתנים. מת-נים, שינה, אחד מששים שבמות. ושם מקום החגור. שלבשו אדה"ר וחוה מפני חטאם כמ"ש "ויעשו להם חגורות", אזור במותניו. אזור. אור-ז. אר-זו. או-זר.

וכאשר הקלקול עולה משליש תחתון לשליש אמצעי שבאדם, מקום גופו וידי, מתגלה בצורת איטר, שידו הימנית מתהפכת לשמאל (ובעומק זהו סוד התיקון, החלפה), בחינת השיב ימינו אחור. וזהו איטר, אר-יט, יט גימטריא חוה כנודע. שימין אדה"ר מול שמאל של חוה, וע"כ בעומק מתהפך ימינו לשמאל. ובתיקון נגלה באהרן, אר - הן, שעליו אמרו אוהב את הבריות ומקרבן וכו', והיינו שנתקיים בו, לא רק ימין מקרבת אלא אף שמאלו קירבה, כאיטר המקרב בשמאל. ויתר על כן מתגלה בלבו מידת האכזריות. אכזר, אר-זך. שרש קללה, ארה על זכותו. והוא מדרגת אפרוח אר-פוח, שאין בכוחו לעוף, לעלות למדרגת ראש.

וכאשר זהו בתיקון אזי זהו בחינת פני אריה לימין. אריה אר-יה. אולם בקלקול כאשר הימין מתהפך לשמאל ששורשו מיכאל בימין, לשון מך-יאל. ואזי נעשה מהיד אגרוף, אר-גוף. שתוקף הגוף מתגלה ביד כאגרוף המכה. ומכה זו נקראת מכת ארבה, אר-בה. ובה מתגלה הריבוי, כדלהלן.

וכאשר עולה למדרגת שלישי עליון אזי נעשה מפנים אחור, אר-חו. שבחינת פנים מאירות, אור, אר - ו, מתהפך ונעשה מאיר אור, אש השורפת. ודבר הנשרף נעשה אפר, אר-פ. כי האור מצרף ומחבר, בחינת אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, לעומתו אפר, פרוו. ואזי מה שקודם היה בחינת ראש, אר-ש.

י-א

אחד נעשה ריבוי מאמרות, כן משמן הראוי לדלוק יום אחד נעשה ריבוי.

ושורש בחינה זו נקראת 'אריך', אי-רך, אריכות מאחד לעשרה והשתא יש רק ח' נרות, כי אור החנוכה משורש מהאלף השמיני. אולם באלף העשירי יהיה בחינת י' נרות שיהפכו לאחד. והוא בחינת אֵין. אי-ן. ועוד שבחינת נו"ן הוא בחינת שמונה, כי ז' פעמים ז' בגימטריה מ"ט, והבא אחריו שהוא שמיני נו"ן. וזהו אין שממשיך מאחד לעשרה ולשמונה. כי באין הכל אחד וע"י אריך מתארך ונעשה עשרה או שמונה כנ"ל.

ושורש הכל בשם אהי-ה, אי-הה. שהוא מלשון עתיד כנודע. והוא בחינת ימי החנוכה שמאיר אור דלעת"ל כבר השתא כנודע. והוא גימטריה י"ז - טוב. שפעם ראשונה שנאמר בתורה כי טוב, הוא ביחס לאור. וזהו אור חנוכה אור דיום ראשון, כנודע. ואלהו, אי-להו, הוא מבשר על הגאולה, נביא של הגאולה העתידה. נביא אי-בן, בן בגימטריה אליהו.

ומה שבכל השנה ישנה שאלת "איה", אי-ה. בחנוכה מתגלה האור הראשון שממלא את הכל, ומתגלה האנכי, אי-כן, כנ"ל. ומתהפך מאלמוני, אי-לומן. בחינת נעלם, הוא. לגילוי אני, אנכי.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוי, אריך, אבי, אביב, אביגל, אבידה, אבידן, אביהו, אביון, אביחיל, אבימלך, אבינדב. אבינעם, אביר, אביתר, אגלי, אדוניה, אדני, אדיר, אדרעי, אהי-ה, אהליאב, איחל, אוי, אויב, אויל, אונים, אופיר, אורי, אוריה, אורים, אזי, אחיה, אחיסמך, אחיש, אחיתופל, אחרית, איבה, איד, איה, איו, איך, איכה, איל, אילו, אילן, אימה, אין, איש, איתן, אלהי-ם, אלי, אילה, אליהו, אליל, אלימלך, אליפז, אלמוני, אני, אנכי, אפריון, אריה, אשרי, איוב, יאור, ודאי, יואל, ירא, יצא, נביא, נשיא, קיא, בריא.

דהנה אמרו חז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם בפועל. אולם במאמר אחד יכול להבראות, בכח. והוא בחינת א-י. בכח - א. בפועל - י. וזהו כדי ליתן שכר טוב לצדיקים ולהפריע מן הרשעים והוא אדני, אי-דן. ושורש הדבר בשם שהוא שורש הדין, שם אלהי-ם, אותיות אי-להם. שבקדושה הוא בחינת אלהי-ם חיים, ובקלקול אלהים אחרים. אי-חרם. וזהו בריא, בר - יא, ברא את עולמו בבחינת י - א.

וכאשר דבק ח"ו באלהים אחרים, נעשה אוי, אי-ו. ונעשה אבוי, אי-בו. ואין אדם חוטא אא"כ נכנסה בו רוח שטות, והוא בחינת אויל, אי-לו. ומתחילה הרע הוא ספק, בחינת עמלק, והוא בחינת אויל - אויל, ספק בין אנכי הוי"ה. אנכי, אי-נכ. לבין אלהים אחרים כנ"ל. ואח"כ שדבק ברע ונעשה לו כהיתר נעשה 'ברי לו' ברע, והוא בחינת אביר, אי-בר, שתוקף האבירות מעמידו בודאי על רע, ודאי, אי-דו. והוא בחינת אחשוורוש שאמרו חז"ל שגדול רשעו מן המן, כי המן שורשו עמלק ספק. ואחשוורוש ודאי רע. וכח הודאי, הוא בחינת איתן, אי - תן, חוזק ותוקף. וסעודתו של אחשוורוש קיא צואה. קיא, אי-ק. שורש אכילת נחש והמן נקרא איש צר ואויב, אויב אי-בו. והוא עומק המן ועשרת בניו. המן - א. עשרת בניו - י. והוא הטיל אימה על כולם. אימה אי-מה. והוא בחינת איבה אשית בינך ובין זרעה שנאמר בנחש, ונתגלה בעיקר בעמלק, המן. איבה, אי-בה.

וכאשר חטא אדה"ר בחטא ע"י הנחש, א"ל הקב"ה, איכה. אי-כה - ובחנוכה, חנו-כה נתקן אי-כה. ונתהפך לאור, אורי, אורים. בחינת אי - רום, ולכך עיקר המצוה, מצות נר איש וביתו. איש אי-ש. כי שורש נס חנוכה שנעשה נס משורש נסיון, והנסיון שלכך נברא העולם ב' מאמרות ליתן שכר לצדיקים, והיפך לרשעים כנ"ל, שהוא שורש הנסיון. וכשם שממאמר

מדור
קבלה

בלבביפדיה קבלה
בריא
מילון ערכים בקבלה
בריא

בלבניפדיה קבלה

בריא

יתר על כן הרי זה הוא רעבתן, עכ"ל, והוא דברי הגמ'.

יושר

ג' קוים. וכתב התוספות (גיטין נו. ע"א): "עגלא תילתא- עמו ושלישים על כולו, וכמו עגלה משולשת ואיל משולש, פירוש בריא וטוב", עי"ש.

ועוד. חזקה. ג"פ. ושיטת ר"נ (ב"ב קנד, ע"א) דשאיכא חזקת ברי.

וכתב במורה נבוכים (ח"ב פרק לו) וז"ל: "כי האבר שמזוגו רע בשורש היצירה, תכלית ההנהגה המשוה לו, שתעמידהו על קצת בריאות (קו אמצע) לא שתחזירהו למעולה שבתכונותיו", עכ"ל. וכן הוא במצוות. עין מגן אבות לרשב"ץ (פ"ד).

שערות

יש שער בריא, ויש שער שנגע בו הנגע. עין נגעים פ"א, מ"ה. , ובתפא"י שם. ואזי השער נתלבן מחמת הנגע. עיין ויקרא יג, ג. ולובן השער הוא סימן לחלישות הגוף, עין תורה תמימה שם.

אזן

אזן בריאה, ולעומתה אזן חולה. עין בכורות פ"ו משנה א', באופני חולי האזן. ואמרו (חולין מו, ע"ב) אוזן בכור דקא שליט ביה זיקא לא הדרא בריא. ומחוסר אבר נקרא ברי דשעור? בשאר הגוף. עיין תוס' ע"ז ו, ע"א, ד"ה אתך. אולם הרך התחתון של האזן, אליה, הדר בריא, עיין שם בכורות לז, ע"א.

חוטם

כתב בתורה תמימה (ויקרא טו, ח, אות לו) וז"ל: "כשהאדם בריא, אז ליח החוטם מעוכר, וכשהוא במחלת הקיטור, מי האף נוטפים מאליהם צלולים", עכ"ל.

אור א"ס

להשגת אור א"ס נצרך כלי בריא, וכלשון הרמב"ם הידוע בהלכות דעות (פ"ד, ה"א) הואיל והיות הגוף בריא ושלם, מדרכי ה' הוא, שהרי א"א שיבין או שידע דבר בידיעת הבורא והוא חולה, עי"ש. ועין מצודות דוד לרדב"ז, מצוה קפ"ה.

צמצום

חלל פנוי. והוא שורש לכל מיני מחלות, מלשון חלל. וז"ל האבן עזרא (דברים ז, יג): "תהיה בריא מכל מין חולי". ובתיקון מתהפך החלל, להחלים, ואזי זהו בריא. וזו סוד ניקוד החולם, כמ"ש במצרף לשכל. ועוד. צמצום, רזה, והפכו בריאה, כמ"ש (יחזקאל לד, כ) בין שה בריה ובין שה רזה. וההפכים שורשים אחד.

קו

תקוה ובטחון. וכתב רש"י (תהלים קיח, ח) וז"ל, "מבטח- דבר בריא וסמן חזק, ואעפ"כ לחסות בה' טוב והבטחת בנ"א", עכ"ל. והוא בחינת בריא ושמא, בריא לשון ודאי.

עוד כתב הגר"א (איוב ז, ט) וז"ל, "הייתי מקוה וכו', שיגיע זמן שילכו היסורים ממני, ואהיה בריא כמו שהייתי", עכ"ל.

עיגולים

כתיב (שופטים ג, יז) "ועגלון" (לשון עיגול) איש בריא מאוד.

ועוד. עיגול סביב. וכתב האבן עזרא (תהלים פח, יח) וז"ל, "סבוני- ברוב ימים שעברו ולא היה בריא", עכ"ל. וזהו סבוני מלשון סבא? שסב לתחילתו כעיגול, והבן. וזקן אינו עתיד לחזור להיות בריא, כמ"ש בכורות ע"ש.

ועוד. גולגולת. וכתב רבינו בחיי (שמות ט"ז, ט"ז): "עומר לגולגולת- שאם יאכל? כשעור זה הוא בריא, פחות מכאן הרי זה מקולקל במעיו,

פה

דיבור. וכתב בשפתי כהן (במדבר ט"ז, י) וז"ל; "ואם בריאה יבא- שיהיה דיבורו בריא, ויקוים, ופצתה האדמה את פיה", עכ"ל. וכתב במצרף הלשכל, וז"ל, : "בחלום אדבר בו (במדבר יב, ו) בבריאות אדבר בו", עכ"ל.

ועוד. אכילה ושתייה. וכתב בכלי יקר (במדבר י"ט, כא) וז"ל, : "כי המשקה המועיל לתרופת אדם חולה, מזיק לאדם בריא. וכאז"ל (תענית י"א, ע"ב) בר בי רב דיתיב בתעניתא כלבא ליכול שירותאשירותיה. הרי שהצומות מטמאים את הטהורים ומטהרים את הטמאים", עכ"ל. וכתב במשנת חסידים (מסכת תענית חלום פ"ג) וז"ל, : "ולא יאכל בחול אלא כדי לזון גופו שיהיה בריא", עכ"ל. וראוי שיאכל כשליש פחות מכדי שביעה, כמ"ש הרמב"ם.

עינים-שבירה

שבירה תולדתה גילוי הרע. והיפך הגמור של בריא, הוא שכיב "מרע". ועוד נזק. "בריא היזקא".

וכל חולי הוא חלקי מות. היפך חי. עין ערך קטן חיה. וכתב בהקדמת העמק דבר וז"ל, : "שורש חי, פעם משמעו חי ולא מת, ופעם משמעו בריא ועליז בשלימות, ומתפרש לפי הענין", עכ"ל. ועין בדבריו בראשית, נג, כ"ז. ושמות א, ט"ז.

וکتוב (תהלים ע"ג, ד) אין חרצובות למותם ובריא אולם.

עתיק

מקום התענוג והעידון, וכתב באור החיים (שמות כג, כה) וז"ל, : "שיהיה האדם בריא להתעדן בטוב ה', והוא אמרו והסירותי מחלה מקרבך", עי"ש.

אריך

י"ג תיקוני דיקנא. ומהם תרי מזלות, נוצר ונקא, וכתב בחומת אנך (איוב ג, ג) וז"ל, : "מ"ש המקובלים שהיום שנוולד בו האדם, מזלו בריא וחזק בכל שנה", עכ"ל. ועין עוד בדבריו, קהלת, ג, ב.

אבא

מוחין, או"א, וכתב בתולעת יעקב (סוד ד' מינים) וז"ל, : "נקטם ראשו פסול, לפי שכשהרא"ש בריא, כל הגוף בריא", עכ"ל.

אמא

אשה עוברת, יש בה שומן. הן מצד עוברת והן שהיא עצמה משמינה, כמ"ש בב"ק בהשואל. (מט א שבח הריון) וכתב ר' יוסף בכור שור (בראשית מא, ב) וז"ל, : "ובריאות בשר- שמינות, כמו ועגלון איש בריא מאוד, שמן. וגם בריאות שבשבלים, לשון שומן וחלב, כמו עם חלב כליות חיטה", עכ"ל. ועין ערך קטן חיה וכתוב (חבוק א, ט"ז): "בהמה שמן חלקו ושוכלו בריאה".

ז"א

ז"א, מקביל לבחינת יעקב, ו"ק, כנודע. וכתוב: "מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה" (בראשית כא, ז) ופירש הר"ן, שאז נדמה לו שהנער היה בריא וחזק ויצא מסכנת התינוקות.

ועוד. מדות. וכתב בשערי קדושה (ח"א, ש"ב) וז"ל, : "כמו שבד' יסודות הגופנים הנקרא חומר היסודות מורכב מטוב ורע, ומשם באים כחות קיום הגוף ותחלואיו, כמו כן בנפשות הנקראים צורות הד' יסודות, הן על דרך טוב ורע, ומהם נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם, שהם המידות הטובות או תחלואיה שהם מידות הרעות" וכו', עי"ש.

נוק

בית. וכתב האבן עזרא (תהלים ע"ג, ד) בביאור התואר בריא אולם, וז"ל, : "וטעם להזכיר אולם, כי הוא דר בבית נפרד שיש לו אולם כמו האולם של בית השם הנזכר בדה"י", עכ"ל.

כתר

כתר- כרת. וכתב השל"ה (הגהות לתולדות אדם, בית אחרון, ד) וז"ל, : "מי שיאכל חמץ בפסח, אפשר שהוא בריא מאוד לטבע הגוף, והאוכלו נכרת, כי הרע הוא לטבעיות הנשמה", עכ"ל.

חכמה

כתב הרבינו בחיי (בראשית ב, ז) וז"ל, : "מפני גופו יתחבב האדם שכל מה שיהיה גופו יותר בריא וחזק יותר ויתרבה החומר בו, שיהיה יותר חכם ומוכן לקבל המושכלות, ומי שהיה גופו

ועוד ימין. וכתב בפענח רזא (במדבר א, י"א):
 "ונתערב? אביו (יעקב) וקרא לו (בנימין), בן- ימין,
 שיהא בריא אולם וחזק ככח ימין", עכ"ל.

גבורה

אדום. וז"ל שפתי חכמים (ויקרא כו, ט"ז):
 "מראית פניו של בשר שנפוח זנעופה?, שאינו
 אדום כשאר בשר של אדם בריא".

ועוד. דם. ואמרו בהמוכר את הספינהבבבא
 בתרא נח ב, בריש כל מרעין איכא אנא דם. וכתב
 הר"י ברצלוני בפרושו לספ"י (פ"ה) וז"ל, : "הכבד
 כולו דם, וכאשר המרה תהפך לדם ישחית
 לירקון וכו', כי כאשר הכבד והמרה בטבעתם כל
 הגוף יהיה בריא", עכ"ל.

תפארת

יעקב, תם, תמים, שלם. וכתב האבן עזרא
 (בראשית מא, ז): "בריאות- שלמים בלי מחסור".

ועוד. ת"ת- רפא, רפואה. וכתב בעבודת
 הקודש (ח"ב פ"י) וז"ל, : "בהיות האדם בריא
 למטה, כביכול הבריאות נוגע לדמות העליון",
 עכ"ל. בבחינת דמות? אדם חקוקה בכסא הכבוד.
 וכתב אבן עזרא (תהלים לח, ד) וז"ל, : "אין מתום-
 גזרת תם, והטעם בריאות", עי"ש.

נצח

נו"ה, תרי רגלין, וז"ל האבן עזרא (תהלים לה,
 טו): "לעמוד על רגליו וללכת ככל בריא", עכ"ל,
 וכמ"ש (שמות כד, יח): "אם יקום והתהלך בחוץ",
 שנעשה בריא ונתרפא (לשון שפתי כהן שם). וכתב
 המהר"ל (גור אריה, שם, כא, י"ט, בשם הרמב"ן) וז"ל,
 "אע"ג דאינו על בוריו הראשון, אלא שהוא
 בריא", עכ"ל.

הוד

הוד והדר, יופי. וכתב בכלי יקר (בראשית מא, א)
 וז"ל, : "כמה יודע איפה אם הבשר בפנים בריא
 או חולה, אם לא על יפוי המראה שלה המעיד
 על בריאות הבשר שבפנים", עכ"ל. וכתב הרמ"ז
 על זוהר (בראשית שם) וז"ל, : "יפות מראה- יפות
 גימט' מלכות", עי"ש.

יסוד

כח ההולדה. וכתב הרלב"ג (בראשית כט, א) וז"ל:
 "שראוי לאדום שיברור באשה שלמת היצירה כי

כחוש וחומר מועט שיהיה יותר סכל ויותר רחוק
 לקבל המושכלות, ואנו רואים בהיפך", עי"ש.
 וכתב בספר הגיון הנפש העצובה? (העמוד
 הראשון) וז"ל, : "ואמרו נשמת האדם יש לה בריאות
 וחולי, וחיים ומות, ומחלתה היא האיזולת,
 ובריאותה היא החכמה", עכ"ל. והרבה מרבותינו
 הזכירו לשון בריאות השכל עין לדוגמא, דרשות
 הר"ן, הדרוש העשירי. רמב"ן האמונה ובטחון,
 פ"ז. דרך אמונה (לר"א ביבג'ו) מאמר ב', שער ג'.

בינה

מדה שמינית. שמן. וכתב רש"י (שופטים ג, יז)
 איש בריא- תרגם יונתן, פטים.

ועוד. לב. ואמרו חז"ל על הרשעים, שלכם
 בריא להם כאולם. וכתב בכוזרי (מאמר ב') וז"ל, :
 "בארת לי אפוא כי הלב רב חלאים מכל האברים,
 אולם כמה? הוא גם רב בריאות מכולם", עי"ש.
 ועוד. תשובה. כתב בעמק המלך (שער תיקוני
 התשובה, פ"ז) וז"ל, : "שיותר טובה התשובה
 כשהוא בריא, ולא בזמן שנוטה למות", עכ"ל.

דעת

משה. וכתוב ביה (שמות ב, כ) ותרא אותו כי
 טוב. ופירש בשפתי כהן שם וז"ל, : "פירוש
 טוב, כמו בריא, כמו ונשבע לחם ונהיה טובים
 (ירמיה מב, יז). וכן כתב באור החיים שם וז"ל, :
 "וכשילדתו בחזקת נפל ילדתו, והודיע הכתוב כי
 ראתהו טוב, פירוש בריא וחזק, שאין בו סימנים
 של נפל", עכ"ל.

ועוד. כתב הגר"א (תיקונים תיקון סט) וז"ל, :
 "מעץ הדעת טו"ר, לעולם אין בו כולו טוב או
 רע, רק מאן דאליים גבר, ואינו בריא בשלימות או
 חולי בשלימות", עכ"ל. ועין שבתיקונים עצמם,
 קח, ע"ב.

עוד. דעת המתהפכת. וכתב בשל"ה (מסכת יומא,
 הלכות תשובה) וז"ל, : "וזולת הפעולות ההפכיות,
 א"א לחולי להיות ברי וחזק גם לחולי הנפש א"א
 להתרפאות בשלמות כי אם בפעולות ההפכיות",
 עכ"ל.

חסד

לבן. וכתב בדעת זקנים (בראשית מט, יב) וז"ל,
 : "ולבן שנים מחלב- כלומר שיהיה בריא ושניו
 לבנים מחלב, ולשון מחלב כמו צחו מחלב",
 עכ"ל.

מעולה ומרובה על הרע ונפרד ממנו (כנודע, שבבריאה רובו טוב ומעוטו רע), "עכ"ל. וכתב בשפתי כהן (דברים ד, ו) וז"ל, : "אתה בראת- שנתת לה בריאה וממשות, בריאה מלשון בריאות", עכ"ל. וכתב בלקוטי תורה (מקץ) וז"ל, : "שבע פרות הבריאות, הן ז' היכלות דבריאה, בריאות דייקא", עכ"ל. וכתב הרקאנטי (תצוה) וז"ל, : "נשמת האדם יש לה בריאות וחולי, חוליה הם המעשים הרעים, ובריאותה הם המעשים הטובים", עי"ש. וכתב בגליא רזיא (הובא בילקוט ראובני, מקץ) וז"ל, : "שבע פרות בריאות וטובות, שהם ז' נשמות טהורים", עי"ש.

חיה

נפש חיה, שורש בחיה העליונה וזה יש גם לבהמה, אולם אין לה הארת יחידה כלל, והבן מאוד. וכתב אבי עזר (בראשית מא, ז) וז"ל, : "לא מצינו במקרא הוראת בריאות על צמח אדמה, רק על בעלי חי, כמו בריא אולם, ובריאות בשר, הבריאה תזבחו, שם בריה. לכך מפרש הרב במלת בריא גופל בצמח כמו שלמים בלי מחסור", עכ"ל. וכתב בטור הארוך (בראשית מה, ג) וז"ל, : "ופירש "חי"- בריא", עכ"ל. ובמלבי"ם (ויקרא יג, י) כתב וז"ל, בשר חי, היינו בשר בריא ומרגיש, כן פרש"י ואב"ע, עכ"ל. וברשב"ם (שמות א, ט) וכי חיות הנה- בריאות ופקחות וממהרות לילד. וכן אי' בזהר פ' עקב רעג ב: "חי - שלם", ובתוס' ברכות נב "מאי חי? שלם".

שום אין לאכלו חי אלא מבושל, כי אינו בריא חי (עין של"ה, שער האותיות, קדושת האכילה, ס"ד)

יחידה

בריא מלשון תוקף וחוזק (עין ערך קטן גבורה) וזהו יחידה הנקראת "איתן" שבה אין ספק ושמה אלא הכל ודאי בתוקף וחוזק. כי ביחיד אין שך ספק שני צדדים, ופשוט. וכתב ר' סעדיה גאון (נחמיה ה, יח) וז"ל, : "ברורות- בריאות ומבוררות", עכ"ל.

הזרע שיהיה לו ממנה יהיה יותר בריא ויותר שלם", עכ"ל.

ועוד. יוסף, ובו כתוב (דברים לג, ז): "בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו". וכתב בכלי יקר (בראשית מא, ח): "הפרות בזמן שהם בריאות וטובות, יש בקרניהם כח הנגיחה", עי"ש.

מלכות

שבת, שביתה ממלאכה. וכתב בחתם סופר (ויקרא כד, י) וז"ל, : "וגוי שלא נצטווה על השביתה ממילא הוזהר מלשבות אפי' כרגע, אם לא שהשביתה היא לנוח מעייפותו להיות בריא אולם הולך למלאכתו אח"כ", עכ"ל.

ועוד. מדה שביעית. וכתוב (בראשית מא, ה): "שבע שבלים עולות בקנה אחד בריאות וטבות", ושם יח.

נפש

נפש בריאה. וכתב רבינו בחיי (שמות י, א) וז"ל, : "ומה התכלית שיהיה גופו בריא וחזק, ויוכל לעבוד ה' יתברך", עכ"ל. וכתב בתולעת יעקב (סוד ברכת הנהנין) וז"ל, : "כשישב לאכול על שולחנו, לכיין שיהיה גופו בריא, למען תוכל הנפש לפעול פעולתה ע"י, ובזה תהיה נפשו קשורה למעלה ומחשבתו משוטטת בדברים העליונים", עי"ש.

וכתב בהעמק דבר (שמות כב, ל) וז"ל, : "דאזהרת טריפה, הוא משום דטריפה אין בשרה בריא ונפש נקיה אינה מקבלו", עכ"ל.

רוח

בריא אולם. ופרושו, כתב האבן עזרא (תהלים ע"ג, ד) וז"ל, : "בעבור שהדירה באולם בריאות לגוף, בעבור האויר שהוא מגולה ויש סתר למעלה", עכ"ל.

וכתב המלבי"ם (שמות כא, י"ט) וז"ל, : "שיטייל בחוץ, שזה מורה שהוא בריא אולם, כי החולה זיקק לו האויר", עכ"ל. ועין רמב"ן שמות, ג, ח.

נשמה

נשמה מבריאה, כנודע. ושם מדרגת בריא, בריאה, בריא- ה, כמ"ש ברמ"ז (זוהר מקץ) וז"ל, : "ובריאות בשר, ר"ל שהחיצוניות שלהם היה בריא וטוב, מפני (שבעולם) שבבריאה היה הטוב

מילון ערכים בקבלה

בריא

בסוד שרש שבת קדש (הבריאה), והיא סוד ה' ראשונה שבשם שאינה נפרדת מן הי', ולכן אחו גימט' י-ה", עכ"ל עיי"ש. ועין לקוטי תורה מקץ, שיאור היא עולם הבריאה, ולכן דייקא שם נמצאות פרות בריאות, והבן. ועין רמב"ם הלכות דעות, פ"ד ה"א. וזהו בקדושה, אולם בקלקול הוא בבחינת רשעים לבם בריא להם כאולם (שבת לא ב), והוא חוזק כח הגוף שבעשיה.

ושורש הבריאות בעץ החיים ושורש החולי בעץ הדעת, כמ"ש הגר"א (תיקון סט) וז"ל, : "ואת דפיקו דע"ה וכו', וכל מאן דאלים גבר דדפיקו בעץ החיים כולו טוב ובריאות בתכלית השלימות בכל נקודה ונקודה ואית בכל נקודין אם זכו כנ"ל, ואילנא דכולא בישא הוא כולו רע וחולי כמש"ל? לו גם ואין בו טוב כלל, אבל מעץ הדעת טו"ר לעולם אין בו כולו טוב או כולו רע, רק מאן דאלים גבר, ואינו בריא בשלימות", עכ"ל.

ומי שזוכה לנשמה מעולם הבריאה, הוא מאיר לשורשו הארת בריא לגופו וזה כללות כח בריא בנפשו. אולם יש ברי בענין מסוים, כגון, מ"ש ברי ושמא, ושורשו, נתבאר שבעולם הבריאה, רובו טוב ומעטו רע, ולכן הוא ברי, מכח רוב. אולם שמא שורשו בעולם היצירה, שחציו טוב וחציו רע, ולכן אין כח הכרעה. וזהו שמא, ולכן בריא שכחו מעולם הבריאה עדיף משמא מעולם היצירה, והבן.

כתב הר"י ברצלוני (ספ"י פ"ה) וז"ל, : "הכבד כולו דם, וכאשר המרה תהפך לדם, ישחית לירקון, לכן אמר שתי עליונים?, כי כאשר הכבד והמרה בטבעתם כל הגוף יהיה בריא", עכ"ל. וזהו בנפש, בגוף. ועין תולעת יעקב, סוד ד' אמנים? וז"ל, : "כשהראש בריא, כל הגוף בריא", עכ"ל. וזהו בנפש - אף. ועין מפתח השמות ויחי, ועין עוד נהר שלום, כב, ע"א.

וכתב בעבודת הקודש (ח"ב פ"י) וז"ל, : "ברכה חמישית ברכת הרפואה, וגם היא לצורך גבוה, להיות האדם בריא למטה כביכול הבריאות נוגע לדמות העליון", עכ"ל. וכתב בתולעת יעקב (סוד ברכת הנהנין) וז"ל, : "כשישב לאכול על שלחנו, לכיין שיהיה גופו בריא, למען תוכל הנפש לפעול פעולתה על ידו", עכ"ל עיי"ש.

ובעולמות, שורש כח הבריא, בעולם הבריאה, לשון בריא - ה, וכתב הרמ"ז (בראשית מקץ) וז"ל, : "ובריאות בשר, ר"ל שהחיצוניות שלהם היה בריא וטוב, ממני שבבריאה? (בעולם הבריאה) היה טוב מעולם? ומרובה מאד על הרע ונפרד ממנו, (וכתיב? בריאה רובו טוב, יצירה מחצה על מחצה, עשיה רובו רע) ולכן ותרענה באחו, באחווה, שאין? זר ביניהם להפרידם, כמו שהוא בעולמות שלמטה, כי ידוע ששם מקננת אימא המכנעת החיצונים, וגם הבריאה מתייחדת עם האצילות, וגם הבריאה מתייחדת עם האצילות

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בריא-חלום-ברא-ניקב-
אברא-רברביא-גבריא

מילון ערכים ארמית

בריא - חלום - ברא - ניקב

אברא - רברביא - גבריא

רעותא, לשון רצון. ולפ"ז בריא שורש בריא ברצון, והפכו, רעוע- ריעותא, פורענות היפך עת רצון, ושכיב "מרע", היפך בריא, לשון ריעותא, מלשון פורענות, כי סתם שכיב מרע, מת, רוב חולים לחיים, ויש להם חזקת חי, שיבריא. אולם, שכיב מרע נעתק מחזקת בריא, ודרך בו הרעוע, וה"ל ריעותא בכח הבריא, ונעשה בו גריעותא מכח הבריא. אולם בעת רצון- הריעותא, אזי אף השכיב מרע חוזר לחיים, מכח הארת אור הרצון העליון ובתשעה באב, עת פורענות, היפך עת רצון, נחרב בו הבית, והיינו שקודם לכן הבית היה בבחינת כותל בריא, ובתר נעשה כותל רעוע, וכל החודש מוגדר "ריעא מזליה" ונעתק מבריא מזליה.

וגילוי זה בעולם- שנה- נפש. בעולם- כותל רעוע, בזמן- ת"ב בפרט וחודש אב בכלל, ובנפש- שכיב מרע.

ובמקום, היפך בריא אולם, נעשה כותל רעוע. וכן היפך אדר, בריא מזליה, נעשה חודש אב ריעא מזליה וכנזכר, קודם חטא אדה"ר, בריא, ובאכילתו מעץ הדעת, ביום אכלך ממנו מות תמות, נעשה שכיב מרע.

כתב בערוך ערך חלום וז"ל: "פסחים עה) חלים בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה, וכו', (ר"ה כח) והתניא עתים חלים עתים שוטה, אבל כשהוא חלים כפיקח לכל דבריו, פירוש חלים, בריא, כדכתיב ותחלמיני ותחיניני".

וכתב בתורת חיים (חולין מג ב) וז"ל: "אין חוששין שמא הבריא, לשון ניקב, כמו וברא אותם. אי נמי לשון חוץ הוא, אין חוששין שמא יצא לחוץ, דתרגומו של חוץ ברא, כמו חיוי ברייתא", עכ"ל.

וכתב בערוך ערך אברא וז"ל: "אברא בעי רחמי, חולין נט- א"ב פירוש, באמת וודאי מלה זו מלשון ברי", עכ"ל, והינו לשון חוזק והבן. אברא- אמת (רש"י ב"מ ח ב) והיפכו ברותא.

וכתיב (בראשית ו ה): ויחזו בני האלקים, ובתרגום בני רברביא, והינו כביכול אלקים, תקיף ובעל הכוחות כולם, הוא בחינת בריא, ודו"ק. וזש"כ בראשית ברא אלקים, אלקים ברא בראשית, בראשית אותיות בריא- שת. וגבור בארמית גבריא, בריא- ג. וכן המלאכים הנקראים אלהים, נקראו בתרגום גבריא (בראשית יח טז).

והיפך בריא- רעוע (כגון ב"ק ל א) רעוע, מלשון ריעותא, וריעותא מלשון רעועא, והפכו,

